

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄSIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä tarkennettaisiin kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti niin, että kunta voisi myydä jätehuoltopalveluita elinkeinoelämälle vain todellisessa markkinapuutteessa. Kunnan jätehuollon toimialalla toimivan sidosyksikön toimintaa kilpailluilla markkinoilla rajattaisiin laskemalla jätelaissa säädettyä ulosmyyntirajaa kolmen vuoden mittaisen siirtymäajan jälkeen viiteen prosenttiin sidosyksikön liikevaihdosta ilman 500 000 euron rajaa. Lisäksi säädettäisiin jätetoimialaa koskevasta poikkeuksesta hankintalakiin esitetystä sidosyksiköiden 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimuksesta.

Ehdotuksen mukaan jätteen haltijan tulisi perustella jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustalla saamiensa tarjousten hylkäämisen syyt. Lisäksi säädettäisiin, että toissijaisesta jätehuoltopalvelusta tehtävän sopimuksen tulisi olennaisin osin vastata tietoaalustalla julkaistua tarjouspyyntöä. Toissijaista jätehuoltopalvelua koskevien tietojen läpinäkyvyyttä lisättäisiin säätämällä kunnalle uusi velvollisuus eriyttää toissijaista jätehuoltopalvelua koskeva kirjanpito sekä ilmoittaa olennaiset tiedot toissijaisesta jätehuoltopalvelusta jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustaan.

Toissijaista jätehuoltopalvelua koskevien säännösten noudattamisen valvontaa tehostettaisiin säätämällä kuntien jätelaitosten toissijaista jätehuoltopalvelua koskevasta määräajoin tehtävästä tarkastuksesta ja valvontasuunnitelmasta. Toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittävään jätemaksuun tulisi jatkossa sisällyttää vähintään kohtuullinen tuotto. Jättemaksua koskevaa säännöstä täsmennettäisiin myös lisäämällä erillinen säännös jätemaksuilla kerätyn tuoton käyttämisestä jätehuoltopalveluiden ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Lisäksi säädettäisiin, että kuntien tulisi hankkia jätteenkuljetuspalvelut pääsääntöisesti kilpailuttamalla.

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2027 talousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2027.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄSIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi	3
3 Tavoitteet	13
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	14
4.1 Keskeiset ehdotukset	14
4.2 Pääasialliset vaikutukset	15
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	29
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	29
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	35
6 Lausuntopalaute	38
7 Säännöskohtaiset perustelut	38
8 Lakia alemman asteinen sääntely	45
9 Voimaantulo	46
10 Toimeenpano ja seuranta	47
11 Suhde muihin esityksiin	47
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	47
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	47
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	48
LAKIEHDOTUS	50
Laki jätelain muuttamisesta	50
LIITE	53
RINNAKKAISTEKSTI	53
Laki jätelain muuttamisesta	53

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Esityksellä toteutetaan pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan sisältyvää kirjausta, jonka mukaan kuntien toissijaista vastuuta jätelaissa tarkennetaan niin, että kunta voi myydä jätehuoltopalveluja elinkeinoelämälle vain todellisessa markkinapuutteessa.¹

Lisäksi esityksen taustalla ovat hallitusohjelman kirjaukset, joiden mukaan sidosyksiköiden ulosmyyntirajat yhtenäistetään enintään 5 prosenttiin ja enintään 500 000 euroon sidosyksiköiden liikevaihdosta ja sidosyksikön omistukselle asetetaan yleisen edun huomioon ottava vähimmäisomistusosuutta koskeva vaatimus (10 prosenttia). Hallitusohjelman jaksossa 6.2 Reilumman kilpailun Suomi todetaan, että hallitus tavoittelee julkisista hankinnoista merkittävää kustannussäästöä julkisen palvelutuotannon osalta turvatakseen laadukkaat palvelut. Hallitusohjelmassa rajoitetaan erityisesti sidosyksiköiden käyttöä hankintojen toteuttamisessa.

1.2 Valmistelu

Ympäristöministeriö asetti 4.6.2024 seurantaryhmän seuraamaan ja arvioimaan jätelain kilpailuneutraliteettia koskevien säännösten uudistamiseen liittyvää valmistelutyötä. Seurantaryhmällä oli mahdollisuus kommentoida hallituksen esitysluonnoksen säännösehdotuksia perusteluineen sekä hankkeen tueksi tehtyjä selvityksiä sekä vaikutusarviointia. Seurantaryhmässä olivat edustettuina ympäristöministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Kierrätysteollisuus ry, Suomen Yrittäjät ry, Suomen Kuntaliitto ry ja Suomen Kiertovoima ry. Seurantaryhmä kokoontui 12 kertaa.

Hallitusohjelman jätelakiin liittyvien kirjausten perusteella on toteutettu selvitys kilpailuneutraliteetista jätealalla (Owal Group, 2025) sekä vaikutusarvio (Owal Group, 2026). Esitys on valmisteltu selvitysten ja vaikutusarvioiden sekä seurantaryhmältä ja lakiesitysluonnoksesta saadun palautteen pohjalta virkatyönä ympäristöministeriössä.

[Esitys oli lausunnoilla x.x.-x.x.2026. Esityksestä on käyty kuntalain (410/2015) 8 §:n mukainen neuvottelu ja asia on käsitelty kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa x.x.2026. Esitys on laintarkastettu oikeusministeriössä x.x.2026.]

2 Nykytila ja sen arviointi

Nykytila

Jätehuoltomarkkina kokonaisuutena

Jätehuoltomarkkinalla ja sen eri osamarkkinoilla (jätteenkuljetus, jätteenkäsittely) toimii vaihtelevasti yksityisiä yrityksiä ja kunta- tai valtio-omisteisia yhtiöitä. Vuonna 2024 jätteenkuljetusmarkkinalla toimi 141 yritystä ja markkinan kokonaisliikevaihto oli arviolta 376 miljoonaa euroa. Jätteiden käsittelymarkkinan koko on arviolta 743–828 miljoonaa euroa. Jätteenkuljetus-

---

¹ Kirjaus sisältyy hallitusohjelman strategiseen kokonaisuuteen Puhtaan energian Suomi, ja sen sisällä teemaan ”Kiertotaloudella pidetään Suomen puhtaasta ympäristöstä huolta.”

ja -käsittelymarkkinan kokonaisliikevaihto vuonna 2024 oli yhteensä noin 1,1-1,2 miljardia euroa.² Kuntien omistamien jäteyhtiöiden sekä niiden tytäryhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 2024 oli 468 miljoonaa euroa eli niiden osuus jätehuoltomarkkinoiden kokonaisliikevaihdosta oli noin 39-42 %. Kun lisäksi huomioidaan, että kuntien jäteyhtiöt hankkivat palveluita markkinoilta noin 60 % liikevaihdostaan eli noin 281 miljoonalla eurolla, jää kuntayhtiöiden oman toiminnan osuudeksi noin 187 miljoonaa euroa, joka on alle 16 % kokonaismarkkinasta.

Jätehuollon järjestämisvastuut

Jätelain 28 §:n pääsäännön mukaan jätteen haltijan on järjestettävä jätehuolto, jollei lain 4, 5 tai 6 luvussa toisin säädetä. Poikkeuksena pääsäännöstä kunnan on 32 §:n mukaan järjestettävä kotitaloudessa ja vapaa-ajan asunnossa sekä kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuolto. Kunnan on lisäksi järjestettävä liikehuoneistossa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuolto, jos jäte kerätään kiinteistöllä yhdessä asumisessa syntyvän ja kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän jätteen kanssa. Suomessa syntyvistä jätteistä noin kaksi prosenttia on yhdyskuntajätettä (2,6 miljoonaa tonnia vuonna 2023).³ Kunnan on myös järjestettävä kotitalouden ja vapaa-ajan asunnon pienimuotoisessa itse tehtävässä rakennus- ja purkutoiminnassa syntyvän jätteen jätehuolto. Jätteen haltijan vastuusta on lisäksi poikettu tuottajavastuulle kuuluvien jätelajien osalta (jätelain 6 luku). Tuottajavastuulle kuuluvien tuotteiden (esimerkiksi pakkaukset, paperituotteet ja sähkö- ja elektroniikkalaitteet) valmistaja tai maahantuojat velvoitetaan järjestämään käytöstä poistetun tuotteen jätehuolto. Lain 49 a §:n mukaan tuottajat ja kunnat järjestävät yhteistoiminnassa pakkausten erilliskeräyksen kiinteistöiltä.

Kunnan vastuuta yhdyskuntajätehuollosta on rajattu asteittain vuodesta 1999, jota ennen kunta oli täysimääräisesti vastuussa yhdyskuntajätteen jätehuollosta. Kunnan vastuulla on nykyisin noin 60 prosenttia yhdyskuntajätteestä. Viimeisin kunnan vastuuta rajannut muutos oli jätelain muutos 30.12.2024⁴, jolla toteutettiin pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman kirjaus kunnan jätehuoltovastuun rajaamisesta kotitalousjätteisiin.

Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu

Jätelain 33 §:n mukaan kunta on velvollinen järjestämään jätehuollon toissijaisesti muulle kuin kunnan ensisijaiselle vastuulle kuuluvalla 32 §:ssä tarkoitetulle jätteelle, jos jätteen haltija tätä pyytää yksityisen palveluntarjoajan puutteen vuoksi ja jos jäte laadultaan ja määrältään soveltuu kuljetettavaksi tai käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä. Säännöksellä pyritään turvaamaan toimiva jätehuolto ja jätehuoltopalveluiden saatavuus elinkeinotoiminnan jätteen tuottajille tilanteissa, joissa yksityistä jätehuoltopalvelua ei tietyllä alueella ole markkinapuutteen vuoksi saatavilla. Kunnalla on markkinatilanteesta riippumatta aina oikeus kieltäytyä jätehuollon järjestämisestä, jos jäte on sopimatonta kunnan jätehuoltojärjestelmään. Kunta ei ole myöskään velvoitettu ylläpitämään tai hankkimaan uutta kapasiteettia (kuten kuljetuskalustoa tai käsittelylaitosta) järjestääkseen toissijaiselle vastuulle kuuluvaa jätehuoltoa.

Jätelakia valmisteltaessa katsottiin, ettei kunta toimi kilpailullisilla markkinoilla hoitaessaan toissijaisen vastuun mukaisia jätehuoltopalveluja.⁵ Kunnan tarjoamat palvelut voivat joissakin tilanteissa tosiasiallisesti olla elinkeinonharjoittajille ainoa mahdollisuus jätehuollon järjestämiseen. Tämä korostuu erityisesti haja-asutusalueilla, joilla yksityisiä jätehuoltopalveluita ei aina

² Owl Group (2025), s. 17.

³ Tilastokeskus, 2024.

⁴ Laki jätelain muuttamisesta 30.12.2024/1068, HE 103/2024

⁵ HE 199/2010 vp, s. 85.

ole kattavasti saatavilla. Koska toimiva jätehuolto on keskeinen edellytys perustuslain 20 §:ssä säädetyn ympäristöperusoikeuden toteutumiseksi, julkisella vallalla on viime kädessä velvollisuus varmistaa jätehuollon toimivuus, vaikka jätehuollon järjestäminen onkin ensisijaisesti jätteen haltijoiden ja yksityisten jätehuoltopalveluiden tarjoajien välisten sopimusten varaan.

Toissijaisen vastuun palvelua koskevaa säännöstä muutettiin lailla 438/2019.⁶ Jätelain 33 §:ään lisättiin kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun määritelmä, minkä lisäksi täsmennettiin palvelun edellytyksiä ja siihen liittyviä menettelyitä. Läpinäkyvyyden lisäämiseksi jätteen haltijalle säädettiin velvollisuus käyttää jätteiden ja sivuvirtojen tietoaustaa (jatkossa Materiaalitori tai tietoausta) muun palvelutarjonnan puutteen osoittamiseen silloin, kun kyse on muusta kuin ennalta arvaamattomasta kiireestä johtuvasta kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta, jonka arvo on vähintään 2 000 euroa vuodessa.

Kokonaisjätevolyymeihin suhteutettuna toissijainen jätehuoltopalvelu muodostaa noin kolme prosenttia vuotuisesta kokonaisjättemäärästä, kun kaivostoiminnan jätteitä ei lasketa mukaan.⁷ Jäteyhtiöille tai -laitoksille suunnatussa kyselyssä toissijainen jätehuoltopalvelu muodosti keskimäärin 13 % jätelaitoksen kokonaisjätevolyymin ja 8 % liikevaihdosta.⁸ Toissijaisen jätehuoltopalvelun laajuus vaihtelee huomattavasti alueittain, sillä yksityisen palvelutarjonnan määrä vaihtelee eri alueilla. Vuositasolla arvioituna toissijaisen jätehuoltopalvelun jättemäärä sekä Materiaalitorille ilmoitettujen että sen ulkopuolisten toissijaisten jätehuoltopalveluiden osalta on yhteensä 500 000–600 000 tonnia ja arvo 45–50 miljoonaa euroa. Vuonna 2024 Materiaalitorilla julkaistiin 206 ilmoitusta, joissa etsittiin jätteelle vastaanottajaa. Toissijaista jätehuoltopalvelua koskevia sopimuksia tehtiin 88 kpl. Kuntien jätelaitosten toissijaista jätehuoltopalvelua ostavat sekä yksityiset jätehuoltoalan yritykset että jätteentuottajayritykset.

Toissijaisen vastuun palveluista 98 % kohdistuu jätteenkäsittelyyn loppusijoitus mukaan lukien. Käsittely sisältää muun muassa esikäsittelyä, varastointia, uudelleenkäytön valmistelua, kierrätystä, hyödyntämistä maantäytössä tai maisemoinnissa, polttoaineen valmistusta, muuta materiaalihyödyntämistä, polttamista jätteenpolttolaitoksessa tai rinnakkaispolttolaitoksessa ja sijoittamista kaatopaikalle. Merkittävimmät käsitellyt jätelajit ovat Materiaalitorin tilastojen mukaan sekalainen rakennus- ja purkujäte, maa-ainekset, kategoriaan muut jätteet kuuluvat jakeet, öljy sekä sekalainen yhdyskuntajäte. Toissijainen jätehuoltopalvelu voi sisältää myös kiinteistön kokonaispalvelua, eli jätteiden kuljetusta kiinteistöiltä jätelaitoksen käsittelyyn. Kiinteistökeräyksessä toissijainen jätehuoltopalvelu koskee pääasiassa sekajätettä, biojätettä ja kartonkia.⁹

Kunnan jätemaksua koskevat säännökset

Jätelain 78 §:n mukaan kunnan on perittävä jätelain mukaisesti järjestämästään jätehuollosta jätemaksua, jolla katetaan sille tehtävän hoitamisesta aiheutuvat kustannukset. Jättemaksun on vastattava kunnan tarjoamaa palvelutasoa ja mahdollisuuksien mukaan kannustettava jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen sekä etusijajärjestyksen mukaiseen jätehuoltoon. Kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittävä jätemaksu ei saa alittaa 32 §:n nojalla järjestystä lajiltaan ja laadultaan vastaavan jätteen jätehuoltopalvelusta perittävää jätemaksua. Jättemaksulla saa kerätä enintään kohtuullisen tuoton pääomalle. Jätelaissa ei ole erillistä säännöstä

---

⁶ HE 248/2018 vp.

⁷ Owl Group (2025) s. 32. Toissijaisten jätehuoltopalveluiden arvoa on vaikea arvioida Materiaalitorin perusteella, sillä määrät ja hinnat eivät ole tilastoissa yhteismitallisia ja niihin sisältyy epätarkkuuksia.

⁸ Owl Group (2025) s. 34.

⁹ Owl Group (2025) s. 32.

siitä, että lakisääteisen jätehuollon tuottoa ei ole tarkoitettu tulouttavaksi omistajille. Periaate käy ilmi jätelain 78 §:n perusteluista. Kunnan jätemaksua koskeva säännös ei koske markkinaehtoista toimintaa. Kilpailutilanteessa markkinoilla tarjottavan markkinaehtoisen palvelun hinnoittelun tulee olla markkinaehtoista.

Kunnan jäteyhtiön markkinaehtoinen toiminta ja sitä sääntelevä ulosmyyntiraja

Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016), jäljempänä hankintalaki, 15 §:n 1 momentin mukaan sidosyksiköllä tarkoitetaan hankintayksiköstä (esimerkiksi kunnan viranomaisen) muodollisesti erillistä ja päätöksenteon kannalta itsenäistä yksikköä, johon hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden kanssa käyttää määräysvaltaa samalla tavoin kuin omiin toimipaikkoihinsa. Hankintalain 15 §:n 1 momentin mukaan hankintalakia ei sovelleta hankintaan, jonka hankintayksikkö tekee sidosyksiköltään. Lisäksi edellytyksenä on, että yksikkö harjoittaa enintään viiden prosentin ja enintään 500 000 euron osuuden liiketoimintanaan muiden tahojen kuin niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Sidossyksikössä ei saa olla muiden kuin hankintayksiköiden pääomaa.

Jätelain 145 a §:n 1 momentin mukaan kunnan jätehuollon toimialalla toimiviin sidosyksiköihin sovellettava ulosmyyntiraja on nykyisin 10 prosenttia liikevaihdosta, eikä hankintalain 15 §:n mukaista 500 000 euron enimmäisrajaa sovelleta. Kunnan jäteyhtiön markkinaehtoisen toiminnan laajuus voi siten olla korkeintaan 10 prosenttia yhtiön liikevaihdosta. Hankintalain 15 §:n 2 momentin mukaan prosenttiosuutta määritettäessä perusteena on käytettävä sopimuksen tekemistä edeltävien kolmen vuoden keskimääräistä kokonaisliikevaihtoa tai muuta vastaavaa toimintaan perustuvaa määrää.

Jätehuollon toimialaa koskevaa ulosmyyntirajaa on muutettu useampaan otteeseen viimeisen kymmenen vuoden aikana. Jätetoimialaa koskevasta ulosmyyntirajasta säädettiin ensimmäisen kerran vuonna 2016 hankintalain 174 §:ssä. Hankintalain eduskuntakäsittelyn yhteydessä ehdotetun 174 §:n 5 momentin siirtymäsäännöksiä muutettiin siten, että jätehuollon alalla toimiviin sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettava prosenttiosuus on 15 prosenttia vuoden 2017 loppuun asti. Vuonna 2018 sallitun ulosmyynnin prosenttiosuus on 10 ja vuoden 2019 alusta myös jätealalla sovelletaan 5 prosentin ja 500 000 euron ulosmyyntirajoja.

Eduskunta esitti lausumanaan (EV 239/2016 vp – HE 108/2016 vp), että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimialakohtaisiin lainsäädäntöä täsmentäviin toimiin, pitäen erityisesti silmällä jätetoimialan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden toimintaedellytyksiä. Eduskunta lausui myös, että valtioneuvoston tulee varmistaa julkisyhteisöjen omistuksessa tai määräysvallassa olevien sidosyksiköiden mahdollisuudet täyttää velvoitensa hankintalainsäädännön tavoitteiden mukaisella tavalla.

Jätehuollon toimialalla toimivia sidosyksiköitä ja hankintayksiköitä koskeva ulosmyyntiraja lisättiin jätelain 145 a §:ään vuonna 2018 annetulla jätelain muutoksella.¹⁰ Ulosmyyntirajaksi säädettiin vuodesta 2019 alkaen 10 prosenttia, joka laskee viiteen prosenttiin vuonna 2030. 500 000 euron euromääräistä rajoitusta ei kuitenkaan sovelleta kunnan jätehuollon toimialalla toimiviin sidosyksiköihin. Ulosmyyntirajaa muutettiin jälleen vuonna 2022 annetulla jätelain muutoksella,¹¹ jolloin 10 prosentin ulosmyyntiraja säädettiin pysyväksi vuodesta 2023 alkaen, eikä kunnan jäteyhtiöihin sovelleta 500 000 euron rajoitusta.

¹⁰ Laki jätelain muuttamisesta 445/2018, HE 195/2017 vp.

¹¹ Laki jätelain muuttamisesta 1148/2022, HE 209/2022 vp.

Suomessa on 31 kuntien jätelaitosta, jotka ovat muodoltaan osakeyhtiöitä (26), kuntayhtymiä (4) tai liikelaitoksia (1).¹² Jäteyhtiöt ovat pääasiassa useamman kunnan yhteisomistuksessa, ja niiden omistus jakautuu tyypillisesti asukasmäärän suhteessa. Jätehuoltonsa yksin järjestäviä kuntia on 32. Kuntien osakeyhtiö -muodossa toimivilta jätelaitoksilta eli kuntien jäteyhtiöiltä on vakiintuneesti edellytetty sidosyksikkösuhdetta sen omistajana oleviin kuntiin.¹³ Kunta-, liikelaitos- tai kuntayhtymä -muodossa toimivat kuntien jätelaitokset eivät puolestaan voi kuntalain (410/2015) mukaan hoitaa tehtäviä kilpailutilanteessa markkinoilla ilman yhtiöittämistä kuin ainoastaan kuntalain sallimissa poikkeustilanteissa.

Kunnan jäteyhtiöiden markkinaehtoinen myynti vaihtelee laajuudeltaan ja laadultaan jäteyhtiöittäin. Jäteyhtiöiden markkinaehtoinen myynti 26 kuntayhtiössä oli tilinpäätöstietojen mukaan vuonna 2024 yhteensä noin 26 miljoonaa euroa.¹⁴ Markkinaehtoinen myynti muodosti keskimäärin 5,6 % jäteyhtiöiden liikevaihdosta, vaihdellen välillä 0–9,7 %. Jäteyhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 2024 oli 423 miljoonaa euroa, eli n. 16 miljoonaa euroa yhtiötä kohden. Tästä kokonaisliikevaihdosta markkinaehtoinen myynti muodosti 6,1 %.

Euroopan unionin tuomioistuin (EUT) antoi 15.1.2026 merkittävän ennakkoratkaisun¹⁵ (jäljempänä EUT:n ratkaisu) asiassa C-692/23 (AVR-Afvalverwerking BV v. NV BAR-Afvalbeheer ym). Tuomioistuin tulkitsi ratkaisussaan sidosyksikön määritelmää, jonka mukaan pääosan sidosyksikön toiminnasta tulee kohdistua siinä määräysvaltaa käyttäviin omistajiin. Tuomiossa katsotaan, että mikäli sidosyksiköllä on tytäryhtiöitä, tulee myös niiden ulosmyynti laskea mukaan sidosyksikön ulosmyyntiin. Ulosmyynnillä tarkoitetaan myyntiä, joka ei kohdistu sidosyksikköön määräysvaltaa käyttävään hankintayksikköön. Ratkaisu tarkoittaa käytännössä, että sidosyksiköstä ei ole mahdollista eriyttää markkinaehtoista toimintaa erilliseen sidosyksikön tytäryhtiöön ulosmyyntikriteerin täyttämiseksi. Tuomion oikeusvaikutus on välitön. Siten nykyisten toimintojen uudelleenjärjestelyyn EUT:n ratkaisun edellyttämällä tavalla ei sisälly mitään siirtymäaikaa. EUT:n ratkaisun oikeusvaikutukset ovat vielä osittain epävarmat. Esimerkiksi ratkaisun vaikutukset kuntayhtymiin sekä sidosyksikön alle 50 prosentin omistusosuudella omistamiin yhtiöihin ovat epävarmat.

EUT:n ratkaisu vaikuttaa merkittävästi jätetoimialalla. Ratkaisu muuttaa Suomessa tähän saakka vallinneen tulkinnan, jonka mukaan tytäryhtiöiden liikevaihtoa ei lasketa mukaan arvioidessa sidosyksikön markkinaehtoisen toiminnan laajuutta. Suomessa monet kunnan jätelaitoksista ovat eriyttäneet markkinaehtoista toimintaa tytäryhtiöihin. Tytäryhtiöitä on perustettu mm. kuntalaissa säädetyn markkinaehtoisen toiminnan yhtiöittämisvelvoitteen (vuonna 2014) sekä jätetoimialaa koskevan markkinaehtoisen toiminnan ulosmyyntirajan (vuonna 2016) säätämisen jälkeen. Suomessa markkinaehtoisen toiminnan eriyttämistä erilliseen yhtiöön on pidetty kilpailuneutraaliteetin toteutumisen kannalta parempana vaihtoehtona kuin toimintamallia, jossa ulosmyynti tapahtuu suoraan sidosyksiköstä.¹⁶ Markkinaehtoisen toiminnan eriyttämisellä erilliseen yhtiöön on katsottu muun muassa ehkäisevän ristisubventiota ja varmistavan läpinäkyvän markkinaehtoisen toiminnan.

Kuntien jäteyhtiöt ovat lisäksi perustaneet osakkuusyhtiötä yhdessä muiden kuntien, kuntien energiayhtiöiden tai yksityisten jätehuoltoalan yritysten kanssa. Osakkuusyhtiöissä kuntien

¹² Owl Group (2025) s. 36.

¹³ HE 199/2010 vp. s. 92-92

¹⁴ Owl Group (2026) s. 14. Tiedot on kerätty yhtiöiden vuoden 2024 tilinpäätöksistä. Kahden yhtiön osalta tietoja ei ollut saatavilla, niiden osalta on käytetty keskimääräistä prosenttiosuutta liikevaihdosta (5,6 %).

¹⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62023CJ0692>

¹⁶ Muun muassa KKV:n muistiossa 2/2022 on todettu, että ” markkinaehtoisen toiminnan yhtiöittäminen tytar- tai yhteisyrityksiin vähentää ongelmia TSV-palveluissa.” [Markkinapuitteen toteaminen jätehuoltopalveluissa kaippaa selkeyttämistä – KKV](#)

omistusosuus on alle 50 prosenttia. Kuntien jätelaitoksilla on alle 50 prosentin omistusosuuksia myös yhteisesti muiden jätelaitosten tai kunnan energiayhtiön kanssa omistetuista jätteenpolttolaitoksista.

Kuntien jäteyhtiöiden täysin (100 %) omistamia tytäryhtiöitä oli tammikuussa 2026 yhdeksän, ja yli 50 prosentin osuudella omistettuja 13. Nämä 13 tytäryhtiötä olivat kymmenen eri jäteyhtiön omistuksessa. Yli 50 prosentin osuudella omistettujen tytäryhtiöiden liikevaihto vuoden 2024 lopussa oli yhteensä noin 45 miljoonaa euroa.¹⁷ Tytäryhtiöiden koko vaihtelee alle 0,5 miljoonan euron liikevaihdosta lähes 20 miljoonan euron liikevaihtoon.

Kun kuntien jäteyhtiöiden tytäryhtiöiden liikevaihto huomioidaan EUT:n ratkaisun edellyttämällä tavalla, on kuntien jäteyhtiöiden yhteenlaskettu ulosmyynti yhteensä 71 miljoonaa euroa, joista 45 miljoonaa euroa on tytäryhtiöiden liikevaihtoa ja 26 miljoonaa euroa jäteyhtiöiden markkinaehtoista myyntiä. Yhteenlaskettu ulosmyynti (71 miljoonaa euroa) muodostaa 15 % kuntien jäteyhtiöiden kokonaisliikevaihdosta (468 miljoonaa euroa).¹⁸ Luvut sisältävät epävarmuustekijöitä.¹⁹

Kuntien jäteyhtiöiden ja niiden tytäryhtiöiden markkinaehtoinen myynti painottuu käsittelypalveluihin, ja sisältää mm. jätteen vastaanottoa, punnitusta, esikäsitteilyä, biokäsittelyä, jätteenpolttoa ja loppusijoitusta kaatopaikalle. Lähes kaikilla (23/26) kunnan jäteyhtiöillä on kaatopaikka, jonne loppusijoitetaan esimerkiksi rakennus- ja purkujätteen rejektit, asbesti, mineraalivilla, polttolaitosten kuona ja tuhka ja muut materiaalit, joita ei voi hyödyntää.²⁰ Joillakin alueilla kuntien jäteyhtiöt ja/tai niiden tytäryhtiöt ovat myös myyneet markkinaehtoisesti jätehuollon kokonaispalvelua (kuljetus ja käsittely) kiinteistöille. Markkinaehtoinen myynti sisältää myös muita yritysten ostamia palveluita, kuten maa-alueiden vuokraa jätekeskusten alueella. Jätejakeittain eriteltynä kuntien jäteyhtiöiden ulosmyynti koostuu pääosin yhdyskuntajätteestä (seka- ja biojätteestä), rakennus- ja purkujätteestä ja lietteistä.²¹ Jätejakeiden joukossa on lisäksi vaarallisia jätteitä, erityisjätteitä kuten terveydenhuollon jätteet, kaatopaikalle loppusijoitettavia jätteitä sekä maa-aineksia ja puutarhajätteitä.²²

Markkinaehtoinen myynti sisältää myös jätteenpolttolaitosten sekä biojätteen käsittelylaitosten vapaan kapasiteetin myyntiä. Suomessa on 11 jätteenpolttolaitosta, jotka muodostavat 9 jätteenpolttokokonaisuutta. Näistä yksi on yksityisen yrityksen omistama. Muut jätteenpolttolaitokset ovat kuntien energiayhtiöiden, kuntien jätelaitosten tai näiden yhteisesti omistamia. Rinnakkaispolttolaitoksia tai seospolttolaitoksia, joissa jätettä poltetaan muun poltettavan materiaalin kanssa, on yli 20.²³ Seitsemän kuntaomisteista jäteyhtiötä omistaa biojätteen käsittelylaitoksen suoraan tai tytäryhtiön kautta. Biojätteen käsittelylaitokset ovat yhteiskäyttölaitoksia, jotka käsittelevät biojätettä ja jätevesilietettä. Prosessin lopputuloksena syntyy biokaasua liikennepolttoaineeksi, lannoitetta, maanparannusainetta ja multaa. Laitokset käsittelevät vaihtelevassa määrin sekä kotitalouksien että yritysten jätteitä.²⁴

Jätteenpolttolla on yhteys energian tuotantoon, erityisesti kaukolämmön ja osin myös sähkön osalta. Jätteenpolttolaitokset ovat osa kuntien energiantuotantojärjestelmää, sillä ne

---

¹⁷ Owl Group (2026), s. 14.

¹⁸ Owl Group (2026) s. 14.

¹⁹ Lukuun on sisällytetty jäteyhtiöiden yli 50 prosentin osuudella omistamat tytäryhtiöt koko liikevaihtonsa osalta. Liikevaihdosta ei ole vähennetty emo- ja tytäryhtiön sisäisiä ostoja ja myyntejä, sillä tästä ei ole ollut mahdollista saada tietoja.

²⁰ Owl Group (2026) s. 15.

²¹ Owl Group (2026) s. 15.

²² Owl Group (2026). s. 15.

²³ Owl Group (2026) s. 25.

²⁴ Owl Group (2026). s. 27.

hyödyntävät jätettä polttoaineena ja tuottavat samalla lämpöä kaukolämpöverkkoon. Jätteenpoltoissa syntyvää energiaa hyödynnetään Suomen 28 kaukolämpöverkossa 38 kunnan alueella (noin 1,4 milj. asukasta). Jätteenpolton osuus kaukolämmön tuotannosta on noin 8 % ja lämmön talteenoton kautta tuotetusta kaukolämmöstä noin 5 %. Suurin osa (3/4) jäteperäisissä polttoaineista on yhdyskuntajätettä. Jätteenpolton merkitys kaukolämmön tuotannossa vaihtelee kunnittain. Kuntien kaukolämmöntuotannon kannalta jätteenpolto on kriittisintä Vantaalla, Riihimäellä ja Hyvinkäällä, Salossa, Varkaudessa ja Vaasassa, joissa jätteenpolton osuus kaukolämmön tuotannosta on yli 50 %.²⁵

Kuntien jätelaitosten tai niiden tytäryhtiöiden markkinaehtoisia palveluita ostavat sekä elinkeinoelämän jätteen haltijat (jätettä tuottavat yritykset) että yksityiset jätehuoltoalan yritykset. Elinkeinoelämän jätteen haltijat ovat tyypillisesti rakennusalan, kiinteistöhuollon, kaupan, logistiikan, teollisuuden (pienet yritykset), maatalouden ja vesihuollon yrityksiä.²⁶

Yksityiset jätehuoltoyritykset ja kunta toimivat palveluiden ostajina ja myyjinä toisilleen jätehuollon eri osamarkkinoilla, kuten jätteenkuljetuksessa tai jätteenkäsittelyssä. Kuntien jätelaitokset hankkivat noin 60 prosenttia liikevaihdostaan palveluita markkinoilta kilpailuttamalla. Kuntien jätelaitosten tai niiden tytäryhtiöiden markkinaehtoisten tai toissijaisen jätehuoltopalvelun asiakkaiden joukossa on sekä pieniä jätteenkuljetusyrityksiä että valtakunnallisesti toimivia, monipuolisia jätehuollon kuljetus- ja käsittelypalveluita tarjoavia yrityksiä. Jätehuoltoalan yritykset ostavat kuntien jätelaitoksilta tai niiden tytäryhtiöiltä käsittelypalveluita (erityisesti jätteenpoltoa, biokäsittelyä sekä kaatopaikkakäsittelyä).²⁷

Jätteenkuljetuspalveluiden kilpailuttamisvelvollisuus

Voimassa olevan jätelain 36 §:n mukaan kunnan on järjestettävä kiinteistöittäinen jätteenkuljetus, jollei 37 tai 41 §:stä muuta johdu. Säännös mahdollistaa, että kunta joko hankkii tarvittavat jätteenkuljetuspalvelut kilpailuttamalla tai tuottaa palvelut omana tuotantonaan. Käytännössä kuntien jätelaitokset hankkivat jätteenkuljetuspalvelut lähes täysin kilpailutukseen perustuen muutamaa yksittäistapausta lukuun ottamatta. Yksityisiä jätteenkuljetuspalveluita on pääsääntöisesti saatavilla kaikkialla Suomessa.

Poikkeaminen sidosyksikön 10 prosentin vähimmäisomistusosuudesta

Hankintalakiin on ehdotettu muutosta,²⁸ jonka mukaan sidosyksiköille asetettaisiin uusi 10 prosentin vähimmäisomistusta koskeva ehto. Ehdotus perustuu pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan, jonka mukaan sidosyksikön omistukselle asetetaan yleisen edun huomioon ottava vähimmäisomistusosuutta koskeva vaatimus (10 prosenttia). Kirjauksen tavoitteena on lisätä kilpailua ja kustannustehokkuutta hankinnoissa. Hankintalain muutosta koskevan hallituksen esityksen mukaan tarkoitus on, että jätelain uudistuksen yhteydessä säädetään jätteenalan sidosyksiköitä koskeva poikkeus esitetystä hankintalain 15 §:n mukaisesta 10 prosentin vähimmäisomistusosuusvaatimuksesta.²⁹

²⁵ [Selvitys kierrätyksen edistämisen ja jätteenpolton hillinnän ohjauksenoista : Lajittelun ja erilliskeräyksen normiohjauksen sekä jätteenpolton ja sen kasvihuonekaasupäästöjen rajoittamisen tarkastelu](#) s. 132.

²⁶ Owl Group (2026) s. 15.

²⁷ Owl Group (2026), s. 15.

²⁸ HE 2/2026 vp.

²⁹ HE 2/2026 vp, s. 22.

Jätetoimialan sidosyksiköiden, eli kuntien yhdessä omistamien jäteyhtiöiden, pääasiallinen tehtävä on hoitaa kunnan lakisääteisiä jätehuollon palvelutehtäviä. Tehtävät on siirretty jätelain 43 §:n perusteella kunnan jäteyhtiöiden hoidettavaksi julkisena hallintotehtävänä.³⁰ Kunnat ovat jätetoimialalla tehneet jo vuosikymmenten ajan laajaa yhteistyötä huolehtiakseen asianmukaisesti ja kustannustehokkaasti jätelaissa niille säädettyistä velvollisuuksista. Yhteistyö on useimilla alueilla toteutettu perustamalla yhteisesti omistettuja kuntien jäteyhtiöitä, kuntayhtymiä tai liikelaitoksia. Jäteyhtiöt ovat pääasiassa useamman kunnan yhteisomistuksessa, ja niiden omistus jakautuu tyypillisesti asukasmäärän suhteessa. Jätehuoltonsa yksin järjestäviä kuntia on 32. Näistä suurin osa on kooltaan verrattain pieniä kuntia. Valtaosa, noin 95 % suomalaisista asuu alueella, jossa jätehuoltoa hoitaa kuntaomisteinen yhtiö, liikelaitos tai kuntayhtymä. Yhtiömuotoisten jäteyhtiöiden alueella asuu 70 % suomalaisista. Jäteyhtiöiden omistajien lukumäärä vaihtelee yhtiöittäin 2–18 omistajan välillä, ja kuntien omistusosuudet vaihtelevat 0,29 prosentin – 90,84 prosentin välillä. Kunnat ovat tehneet merkittäviä investointeja jätteenkäsittelyinfrastruktuuriin, kuten kaatopaikkoihin, jätekeskuksiin, lajitteluasemiin, jätevoimaloihin ja biojätteen käsittelylaitoksiin, järjestääkseen jätelaissa kuntien velvollisuudeksi säädetyn jätehuollon. Useimmat investoinnit on toteutettu yhteisesti lähialueen muiden kuntien kanssa.

Euroopan unionin lainsäädäntö

Jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (2008/98/EY, jäljempänä jätedirektiivi) säädetään toimenpiteistä, joilla suojellaan ympäristöä ja ihmisten terveyttä ehkäisemällä tai vähentämällä jätteen syntymisen ja jätehuollon aiheuttamia haittavaikutuksia sekä vähentämällä materiaalien käytöstä aiheutuvia kokonaisvaikutuksia. Jätedirektiivi on saatettu kansallisesti voimaan pääosin jätelailla ja -asetuksella. Jätedirektiivissä ei määritellä yhdyskuntajätehuollon vastuuta, vaan asia on jätetty jäsenvaltioiden ratkaistavaksi. Jätedirektiivissä ei myöskään ole sääntelyä julkisen toimijan toissijaisesta jätehuoltovastuusta. Jätedirektiivin 15 artiklassa säädetään jätehuollon järjestämisvastuuta koskevista vähimmäisvaatimuksista, joiden mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että jätteen alkuperäinen tuottaja tai haltija järjestää jätehuollon itse tai antaa jätehuollon yksityisen tai julkisen toimijan hoidettavaksi. Keskeistä on varmistaa jätehuollon järjestäminen 4 artiklan jätehierarkian sekä 13 artiklassa säädettyjen terveyden- ja ympäristönsuojelua koskevien vähimmäisvaatimusten mukaisesti.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/23/EU käyttöoikeussopimusten tekemisestä sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/24/EU julkisista hankinnoista ja direktiivin 2004/18/EY kumoamisesta (jäljempänä hankintadirektiivi) on Suomessa saatettu kansallisesti voimaan hankintalailla. Hankintadirektiivin tavoitteena on yksinkertaistaa julkisia hankintoja koskevia menettelyjä, parantaa hankintojen laatua sekä pk-yritysten osallistumismahdollisuuksia, tehostaa ympäristö- ja sosiaalisten näkökohtien huomioimista, kiinnittää huomiota asianmukaisiin menettelytapoihin sekä edistää innovatiivisia julkisia hankintoja. Sidosyksiköitä koskeva sääntely sisältyy direktiivin 12 artiklaan, jonka mukaan yli 80 prosenttia sidosyksikön toiminnoista tulee kohdistua siihen määräysvaltaa käyttävään tahoon. Ulosmyynnin enimmäisraja on näin ollen 20 prosenttia, mutta jäsenvaltiot voivat kansallisesti ottaa käyttöön matalamman eli tiukemman prosenttiosuuden, sillä direktiivi ei ole täysharmonisoiva. Direktiivi on pantu jäsenvaltioissa pääosin täytäntöön siten, että ulosmyyntirajaksi on säädetty 20 prosenttia. Käytävissä olevien tietojen mukaan Suomen lisäksi Puolassa on säädetty direktiivin sallimaa rajaa alempi ulosmyyntiraja (10 prosenttia).³¹ Hankintadirektiivissä ei myöskään ole sääntelyä sidosyksikön vähimmäisomistusosuudesta.

³⁰ PeVL 58/2010 vp.

³¹ [In-house-sääntelystä ja syistä sidosyksikkökehityksen taustalla \(KKV:n Katsauksia 4/2024, päivitetty versio 9/2024\) - KKV](#)

Nykytilan arviointi

Toissijainen jätehuoltopalvelu

Hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti kunnan toissijaiseen jätehuoltovelvollisuuteen liittyviä menettelyjä on tarpeen täsmentää markkinapuutteen toteamiseksi. Kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden edellytysten täyttyminen ja siihen liittyvät tulkinnalliset epävarmuudet ovat olleet yksi jätealaa hirtävistä kysymyksistä. Vuoden 2019 jätelain muutosta valmisteltaessa katsottiin, että tietoaalustalla käytävä menettely yhdistettynä jätteen haltijan perusteltuun arvioon riittäisi muun palvelutarjonnan puutteen toteamiseen.³² Lain muutoksen toimeenpanosta saadun palautteen perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että osa toissijaista jätehuoltopalvelua koskevista sopimuksista ei välttämättä perustu todelliseen markkinapuutteeseen tai markkinapuutetta ei ole lain tarkoittamalla tavalla selvitetty.

Kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan pyynnön edellytyksenä on, että jätteen haltija on julkaissut Materiaalitorissa tarjouspyynnön tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta ja että tarjouspyyntöä vastaavaa palvelua ei ole kohtuullisesti saatavilla jätteen haltijan asettamassa vähintään 14 vuorokauden määräajassa. Tarjousten kohtuullisuuden arviointi perustuu pohjimmiltaan tarjouspyynnön tekijän subjektiiviseen harkintaan. KKV:n tutkimusraportin mukaan osa tarjouspyyntöjen tekijöistä ei kuitenkaan käytännössä juuri arvioi Materiaalitorissa saatujen tarjousten kohtuullisuutta, sillä tarjouspyynnön jättämistä Materiaalitorissa pidetään tarpeettomana välivaiheena ja jätehuoltopalvelu halutaan saada suoraan kunnalliselta jätelaitokselta.³³

Osa Materiaalitorissa tehdyistä sopimuksista on tehty sisällöltään laajempina tai kestoiltaan pidempänä, kuin mitä alkuperäinen tarjouspyyntö on koskenut. Tällöin toissijaisesta jätehuoltopalvelusta tehtävä sopimus sisältää palveluita, joiden osalta markkinapuutetta ei ole asianmukaisesti todennettu. Sääntelyä olisikin tarpeen kehittää siten, että toissijaisesta jätehuoltopalvelusta tehtävän sopimuksen sisältö vastaa sisällöltään ja kestoiltaan Materiaalitorissa julkaistua tarjouspyyntöä.

Jos markkinapuutteen toteaminen ei toteudu oikein, kunta käytännössä toimii tällöin yksityisten jätehuoltoyritysten kanssa kilpailutilanteessa markkinoilla toissijaista jätehuoltopalvelua tarjotessaan. Toissijaista jätehuoltopalvelua koskeva menettely voi myös näyttäytyä ongelmallisena, jos jätteyhtiö myy samanaikaisesti toissijaista jätehuoltopalvelua ja markkinaehtoista palvelua toisiaan korvaavina palveluvaihtoehtoina. Toissijaisen jätehuoltovastuujärjestelmän toimivuutta on heikentänyt myös se, että markkinapuutteen arviointikriteerit ovat epäselvät eikä tarjouksen hylkäämisen tarkempaa perustelemista ole edellytetty.

Jätelaitoksilla ei ole velvollisuutta pitää kirjaa eikä laatia laskelmaa toissijaisesta jätehuoltopalvelusta erillään muusta kuntavastuullisesta toiminnasta. Myöskään Materiaalitorin jätelaitosten ei tarvitse ilmoittaa tietoja toissijaisesta jätehuoltopalvelusta kattavasti. Markkinoilla toimivien yritysten näkökulmasta tieto palveluiden määrästä ja sisällöstä parantaisi yritysten mahdollisuuksia arvioida markkinapotentiaalia ja toimintamahdollisuuksia alueittain, kilpailulainsäädännön sallimissa rajoissa. Materiaalitorin tilastoinnin kehittäminen mahdollistaisi toissijaisen vastuun palveluiden paremman seurannan. Materiaalitorille raportoitavat tiedot annetusta toissijaisen vastuun palvelusta auttaisivat muodostamaan kokonaiskäsityksen kuntien jätelaitosten toissijaisen vastuun palveluista, niiden kokonaismäärästä ja mahdollisista muutoksista. Vaatimukset lisääisivät läpinäkyvyyttä ja helpottaisivat markkinan seurantaa.

---

³² HE 248/2018 vp.

³³ [Tutkimus jätealan ulosmyyntirajan vaikutuksista \(Tutkimusraportteja/2022\) - KKV](#), s. 20.

Toissijainen jätehuoltopalvelu on kunnan lakisääteinen tehtävä, jonka valvonta kuuluu jätelain noudattamista valvoville viranomaisille, eli tapauksesta riippuen kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tai Lupa- ja valvontavirastolle. Lupa- ja valvontavirasto valvoo valtion ympäristölupaviranomaisen³⁴ myöntämän ympäristöluvan nojalla toimivia jätteenhaltijayrityksiä, ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen muita yrityksiä. Voimassa olevan lain mukaan jätelain valvovilla viranomaisilla ei ole säännöllistä toissijaisen jätehuoltopalvelun seurantavelvoitetta. Toissijaisen vastuun palveluiden valvonta on jätelain valvontaviranomaisilla voinut jäädä muiden, ympäristönsuojeluun selkeämmin kytkeytyvien tehtävien varjoon eikä asiantuntemusta tai säännöllistä rutiinia toissijaisen vastuun palveluiden valvontaan ole kehittynyt riittävästi. Kunnan jätelaitoksen antaman toissijaisen jätehuoltopalvelun lisääminen määräajoin toteutettavan valvonnan piiriin tehostaisi valvontaa.

Kunnan jätemaksua koskevat säännökset

Jätelain 78 §:n mukaan jätemaksun on muodostuttava jätelaitokselle tehtävän hoitamisesta aiheutuneista kustannuksista sekä enintään kohtuullisesta tuotosta. Toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittävä jätemaksu ei saa kuitenkaan alittaa jätelain 32 §:n nojalla järjestetystä vastaavan jätteen jätehuoltopalvelusta perittävää jätemaksua. Esitöiden mukaan pieni poikkeama kunnan järjestämän palvelun hinnasta ei voi olla riittävä peruste tarjousten hylkäämiselle. Yleisimmin Materiaalitoriiin jätettyjen tarjousten hylkäämisperusteena käytetään tarjouksen kohtuutonta hintaa.³⁵ Hinnan kohtuullisuusarvioinnissa käytetään vertailuhintana useimmiten kunnallisen jätelaitoksen jätetaksassa määriteltyä toissijaisen jätehuoltopalvelun hintaa. Yritysten edustajat ovat tuoneet esiin, että Materiaalitorille jätettyjä tarjouksia on hylätty kohtuuttomina, vaikka hinta ei ole ollut kunnallista jätetaksassa määrättyä toissijaisen jätehuoltopalvelun hintaa korkeampi. Toissijaisen jätehuoltopalvelun hinnoittelua olisi tarve kehittää siten, että palvelusta olisi aina perittävä katteellinen hinta, jolloin palvelu olisi lähtökohtaisesti samoin perustein hinnoiteltu kuin yksityisen toimijan palvelu.

Kunnan vastuulla olevat lakisääteiset jätehuollon tehtävät on jätelain 78 §:n mukaisesti rahoitettava julkisoikeudellisilla jätemaksuilla. Jättemaksujen tarkoituksena on kattaa jätehuollon järjestämisestä aiheutuvat kustannukset, ei tuottaa voittoa. Asiasta on tarpeen säätää lain tasolla ja selvittää, että lakisääteisen jätehuoltopalvelun tuottoa ei saisi tulouttaa esimerkiksi osinkoina jätelaitoksen omistaville kunnille.

Jätteenkuljetuspalveluiden kilpailuttamisvelvollisuus

Hallitusohjelmassa on useita julkisia hankintoja koskevia kirjauksia, joiden tavoitteena on lisätä kilpailua, tehostaa hankintoja sekä vahvistaa yrittämisen edellytyksiä. Voimassa oleva jätelaki mahdollistaa, että kunnat voisivat tuottaa jätteenkuljetuspalvelut myös omana tuotantonaan, vaikka jätteenkuljetuspalveluissa olisi yksityisiä palveluntarjoajia. Vaikka kunnat ovat muutamia poikkeustapauksia lukuun ottamatta kilpailuttaneet jätteenkuljetuspalvelut, kilpailuttamisvelvollisuuden säätäminen vakauttaisi yksityisten jäteyritysten toimintaympäristöä ja parantaisi jätemarkkinoiden ennakoitavuutta.

Ulosmyyntiraja

Hallitusohjelmakirjauksen mukaan sidosyksiköiden ulosmyyntirajat yhtenäistetään enintään viiteen prosenttiin ja 500 000 euroon sidosyksikön liikevaihdosta. EUT:n ratkaisun mukaisesti sidosyksikön ulosmyyntiin on jatkossa luettava myös tytäryhtiön ulosmyynti. Ulosmyyntirajaa

³⁴ Lupa- ja valvontavirasto 1.1.2026 alkaen, tätä ennen aluehallintovirasto.

³⁵ Kilpailu- ja kuluttajavirasto (1/2022), s. 19.

laskemalla rajoitetaan kunnan jäteyhtiöiden sekä niiden tytäryhtiöiden toimintaa kilpailullisilla markkinoilla.

Kuntien jäteyhtiöiden ja niiden tytäryhtiöiden markkinaehtoista toimintaa on tarpeen rajata, jotta kilpailu lisääntyisi, jätemarkkinoiden toimivuus sekä kilpailuneutraliteetti paranisi ja yksityisten yritysten toimintaympäristön ennakoitavuus paranisi. Kilpailuneutraliteettiongelmia aiheuttavia keskeisiä tekijöitä voivat kilpailulain esitöiden mukaan olla esimerkiksi rahoituksen saatavuus ja sen ehtojen edullisuus, markkinaehtoisuudesta poikkeava hinnoittelu, edullinen verokohtelu ja konkurssisuoja, liiketoimintariskien vähäisyys, erilaiset yksinoikeudet sekä sellaisten markkinoita koskevien tietojen hallinta, jotka eivät ole muiden toimijoiden käytössä.³⁶ Jos samassa yksikössä ja samoja resursseja käyttäen harjoitetaan sekä lakisääteistä tehtävää että markkinaehtoista toimintaa, voi julkinen toimija saada markkinaehtoiseen toimintaansa hyötyjä, joita yksityinen toimija ei voi saada. Tämä voi johtaa tilanteeseen, jossa kilpailu ei ole aidosti tasapuolista. Lisäksi asetelma voi synnyttää epäluottamusta yksityisissä toimijoissa, mikäli toiminnan eriyttämistä, kirjanpitoikäytäntöjä tai hinnoittelun läpinäkyvyyttä ei ole selkeästi toteutettu. Tällainen asetelma saattaa vääristää kilpailutilannetta tai heikentää markkinoiden toimivuutta tai olla ongelmallinen EU:n valtioneuvoston näkökulmasta. Kilpailuneutraliteettia turvaavien säännösten tavoitteena on varmistaa, että julkiset toimijat eivät saa kilpailuetuja, joita yksityiset toimijat eivät voi saada ja jotka voivat vääristää kilpailua.

Poikkeaminen sidosyksikön 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimuksesta

Hankintalakiin esitetty sidosyksikön 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimus johtaisi jätetoimialalla merkittäviin muutoksiin lähes kaikissa (24 yhtiössä 26:sta) nykyisissä kuntien jäteyhtiöissä sekä niiden hallinnassa olevassa jätehuollon infrastruktuurissa. Muutokset olisivat vaikeuksiltaan niin laajoja, että ne saattaisivat vaarantaa joillakin alueilla jätehuollon toimivuuden. Jätehuolto on osa yhdyskunnan kriittistä infrastruktuuria ja välttämättömyyspalvelu, jonka on toimittava kaikkina aikoina ja kaikissa olosuhteissa. Erityisesti pienet kunnat jäisivät nykyisten kuntien jäteyhtiöiden ulkopuolelle. Vähimmäisomistusvaatimuksen ulottamisella jätetoimialalle ei juurikaan vaikutettaisi hallitusohjelman tavoitteena oleviin kilpailun lisäämiseen ja markkinoiden avaamiseen jätetoimialalla. Tässä esityksessä olevat ehdotukset toissijaisen jätehuoltopalvelun rajaamisesta vain aitoihin markkinapuutetilanteisiin, jätteenkuljetuspalveluiden kilpailuttamisvelvollisuudesta sekä ulosmyyntirajan laskemisesta ovat kilpailun lisäämisen ja markkinoiden avaamisen kannalta keskeiset keinot jätetoimialalla. Säättämällä jätetoimialaa koskeva poikkeus sidosyksikön 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimuksesta varmistetaan erityisesti pienten ja keskisuurten kuntien mahdollisuudet järjestää niiden vastuulla oleva jätehuolto. Tällä on merkitystä myös ympäristöperusoikeuden toteutumisen kannalta.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on parantaa jätetoimialan kilpailuneutraliteettia eli tasavertaisia kilpailuolosuhteita julkisten ja yksityisten toimijoiden välillä, lisätä kilpailua sekä avata markkinoita rajoittamalla kunnan jäteyhtiöiden toimintaa kilpailuilla markkinoilla.

Esityksen tarkoituksena on toimeenpanna hallitusohjelman kirjaus kuntien toissijaisen vastuun tarkentamisesta jätelaissa niin, että kunta voi myydä jätehuoltopalveluja elinkeinoelämälle vain todellisessa markkinapuutteessa. Säännösmuutosten tavoitteena on lisätä markkinapuutteen todentamisen luotettavuutta, parantaa menettelyn läpinäkyvyyttä ja tehostaa toiminnan valvontaa

---

³⁶ HE 40/2013 vp, s. 19.

sen varmistamiseksi, ettei toissijaisen vastuun palveluita tarjottaisi silloin, kun markkinoilta on löydettävissä markkinaehtoista jätehuoltopalvelua. Samalla tavoitteena on varmistaa toissijaisen jätehuoltopalveluiden saatavuus silloin, kun markkinaehtoista palvelua ei ole saatavilla.

Lisäksi esityksen tavoitteena on parantaa yksityisten jätehuoltoalan yritysten toimintaedellytyksiä säätämällä kunnalle velvollisuus hankkia jätteenkuljetuspalvelut kilpailuttamalla poikkeustilanteita lukuun ottamatta.

Ulosmyyntirajaa koskevan ehdotuksen tavoitteena rajoittaa kuntien jäteyhtiöiden toimintaa kilpailuilla markkinoilla, avata markkinoita jätetoimialalla ja luoda lisää valinnanvaraa jätehuoltopalveluja tarvitseville yrityksille. Tarkoituksena on tiukentaa kuntien jäteyhtiöiden ulosmyyntirajaa selvästi nykyisestä ulosmyyntirajasta hallitusohjelman kirjaus ja EUT:n ratkaisu huomioiden ottaen.

Jätetoimialalla toimivien sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevan poikkeuksen tavoitteena on varmistaa, että kunnat voivat tehdä tarvittavassa laajuudessa yhteistyötä jätelaissa säädettyjen lakisääteisten tehtävien hoidon varmistamiseksi.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Jätelain toissijaista jätehuoltopalvelua koskevaan 33 §:ään ehdotetaan lisättäväksi, että jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustassa saadun tarjouksen hylkäämisen syyt on perusteltava tietoaalustassa. Lisäksi säädettäisiin, että toissijaisesta jätehuoltopalvelusta tehtävän sopimuksen tulee olennaisin osin vastata tietoaalustalla julkaistua tarjouspyyntöä.

Esityksellä on tarkoitus lisätä toissijaisen jätehuoltopalvelun läpinäkyvyyttä säätämällä kunnan jätelaitokselle uusi velvollisuus ilmoittaa olennaiset tiedot toissijaisesta jätehuoltopalvelusta jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustaan sekä velvollisuus eriyttää toissijaista jätehuoltopalvelua koskeva kirjanpito. Myös toissijaisen jätehuoltopalvelun velvoitteiden noudattamisen valvontaa tehostettaisiin säätämällä kuntien jätelaitosten toissijaista jätehuoltopalvelua koskevasta määräajoin tehtävästä tarkastuksesta ja valvontasuunnitelmasta.

Lisäksi muutettaisiin kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittävää jätemaksua koskevaa sääntelyä. Ehdotuksen mukaan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittävän jätemaksun tulisi sisältää kohtuullinen tuotto toimintaan sitoutuneelle pääomalle. Lisäksi jätemaksua koskevaa säännöstä täsmennettäisiin lisäämällä erillinen säännös jätemaksuilla kerätyn tuoton käyttämisestä jätehuoltopalveluiden ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

Kunnille säädettäisiin uusi velvollisuus hankkia jätteenkuljetuspalvelut kilpailuttamalla poikkeustilanteita lukuun ottamatta. Lisäksi ehdotetaan kuntien jäteyhtiöiden markkinaehtoisten toiminnan rajaamista laskemalla ulosmyyntirajaa. Ehdotuksen mukaan ulosmyyntiraja laskisi viiteen prosenttiin kolmen vuoden siirtymäajan jälkeen. 500 000 euron rajaa ei sovellettaisi jätetoimialalla.

Lisäksi säädettäisiin jätetoimialaa koskeva poikkeus hankintalakiin esitetystä sidosyksiköiden 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimuksesta.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Esityksellä arvioidaan olevan merkittäviä vaikutuksia jätehuoltomarkkinoiden toimintaan sekä nykyisiin rakenteisiin ja toimintatapoihin. Vaikutukset ovat merkittäviä erityisesti kunnan jäteyhtiöille sekä yksityisille jätehuoltoalan yrityksille. Esityksellä arvioidaan olevan vaikutuksia myös kotitalouksiin ja muihin jätteen haltijoihin. Jäljempänä tässä jaksossa on arvioitu esityksen vaikutuksia eri osa-alueisiin.

Viime vuosikymmenen aikana on toteutettu useita jätelainsäädännön muutoksia, joilla on muun muassa rajattu kunnan jätehuoltovastuuta, muutettu kuntien jäteyhtiöiden markkinaehtoisen toiminnan laajuutta, tiukennettu erilliskeräysvelvoitteita ja rajattu mahdollisuuksia kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetusjärjestelmän käyttöön. Lyhyin väliajoin toistuneet samoihin toimijoihin kohdistuneet muutokset hankaloittavat vaikuttavuuden ja vaikutusten arviointia, koska eri muutosten aiheuttamien vaikutusten erottaminen toisistaan ja niiden merkittävyyden arviointi on vaikeaa. Säännösten toistuvat muutokset heikentävät sekä kuntien että jätehuoltoalan yritysten mahdollisuuksia suunnitella toimintaansa pidemmällä aikavälillä sekä vaikeuttavat yhteistyötä julkisten ja yksityisten toimijoiden välillä. Osa viime vuosina toteutetuista lainsäädäntömuutoksista ei myöskään välttämättä vielä näy täysimääräisesti vaikutuksiltaan, mikä osaltaan vaikeuttaa vaikutusarvion laatimista.

Vaikutusten arviointiin sekä EUT:n ratkaisun oikeusvaikutuksiin liittyvien epävarmuustekijöiden vuoksi lainmuutoksen vaikutuksista ei voida antaa kovinkaan luotettavia määrällisiä arvioita. Myös vaikutusten laadulliseen arviointiin liittyy epävarmuustekijöitä, sillä monet keskeisistä vaikutuksista ovat vaikeasti määriteltävissä ja mitattavissa. Esityksen välillisten vaikutusten arviointi on vaativaa, sillä vaikutusketjut ovat pitkät ja niihin vaikuttavat useat muut tekijät, kuten keskeisen jätehuollon infrastruktuurin omistuksia koskevat järjestelyt.

Aluekohtaista arviota esityksen vaikutuksista ei ole mahdollista tehdä, sillä jätehuoltomarkkinat ja jäteyhtiöiden ja niiden tytäryhtiöiden markkinaehtoisen toiminnan laajuus ja organisointitapa vaihtelevat merkittävästi eri alueilla. Arvioitavien vaikutusten aikajänne ja maantieteellinen kohdentuminen vaihtelevat suuresti. Täsmällinen vaikutusarvio vaatisi jäteyhtiökohtaisia tietoja markkinaehtoisen myynnin määrästä ja kustannuksista käsittelytavoittain sekä tietoa paikallisesta tai alueellisesta yksityisen markkinan käsittelykapasiteetista ja hinnoista.

Säännösehdotusten vaikutuksista on teetetty erillinen vaikutusarvio.³⁷ Euromääräiset vaikutukset on vaikutusarviossa laskettu siten, että luvuissa on huomioitu kunnan jäteyhtiön yli 50 prosentin osuudella omistamien tytäryhtiöiden koko liikevaihto, ei pelkästään sen omistusosuutta vastaava osuus. Kuntien jäteyhtiöiden ulosmyyntirajan tarkasteluun ei ole sisällytetty kunnan jäteyhtiön alle 50 prosentin omistusosuuksia muista yhtiöistä tai jätteenpolttolaitoksista. Liikevaihdosta ei ole poistettu emo- ja tytäryhtiön sisäisestä hankinnasta syntynyttä liikevaihtoa, sillä tietoa niistä ei ole ollut käytettävissä.

Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset kuntien jätelaitoksiin ja kuntiin

Toissijaista jätehuoltopalvelua koskevat muutokset vaikuttaisivat kaikkiin kunnan jätelaitoksiin niiden organisointitavasta riippumatta. Palvelun rajaaminen nykyistä tarkemmin todellisiin markkinapuutetilanteisiin karsisi kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun piiristä asiakkaat, joilla

---

³⁷ Owl Group (2026)

on mahdollisuus hankkia vastaava palvelu markkinoilta. Tämä osaltaan vähentäisi toissijaisesta jätehuoltopalvelusta saatavia tuloja; toisaalta toissijaisen jätehuoltopalvelun käyttö voisi kasvaa markkinaehtoisen toiminnan rajaamisen myötä. Ehdotus, jonka mukaan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittävän jätemaksun tulisi jatkossa sisältää kohtuullinen tuotto siihen sijoitetulle pääomalle, puolestaan lisäisi kuntien jätelaitosten tuloja jonkin verran. Katetta voitaisiin käyttää myös toissijaisen jätehuoltopalvelun edellyttämien investointien rahoittamisessa.

Toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan menettelyn täsmentäminen sekä laajenevat raportointia ja kirjanpidon eriyttämistä koskevat vaatimukset lisäisivät kuntien jätelaitosten hallinnollista taakkaa. Jäteyhtiöiden haastatteluiden perusteella hallinnollinen lisäkustannus olisi kuitenkin sääntelymuutosten muihin vaikutuksiin verrattuna pieni, eikä uusista velvoitteista aiheutuisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia jäteyhtiöille.³⁸

Markkinaehtoisen ulosmyynnin prosenttiosuuden laskemisen vaikutukset kohdistuisivat hankintalain mukaisina kunnan sidosyksikköinä toimiviin kunnan jäteyhtiöihin. Ulosmyyntirajan ylittyessä kunnan jäteyhtiön sidosyksikköasema vaarantuu. Ulosmyyntirajaa koskevat ehdotukset eivät koskisi kuntia, kuntayhtymiä tai liikelaitoksia, joita koskee kuntalain 126 §:ssä säädetty markkinaehtoisen toiminnan yhtiöittämisvelvollisuus. Kunnan hoitaessa tehtävää kilpailutilanteessa markkinoilla sen tulee pääsääntöisesti antaa tehtävä osakeyhtiön, osuuskunnan, yhdistyksen tai säätiön hoidettavaksi. Säännöksessä rajataan eräitä tehtäviä yhtiöittämisvelvollisuuden ulkopuolelle sillä perusteella, että niitä ei katsota hoidettavan kilpailutilanteessa markkinoilla. Tärkeimmät rajaukset koskevat kunnan lakisääteisiä tehtäviä, yhteistoimintana hoidettuja sekä monopolin tai luonnollisen monopolin muodostavia tehtäviä.

Markkinaehtoisen myynnin merkitys kuntien jäteyhtiöiden taloudelle ja toiminnalle vaihtelee aikaisempien selvitysten perusteella jäteyhtiöstä ja alueesta riippuen. Suurimmalle osalla jäteyhtiöitä markkinaehtoisen myynnin tulot ovat tärkeitä tulojen, toiminnan suunnittelun, investointien ja toiminnan kannattavuuden näkökulmasta. Jäteyhtiöiden haastatteluiden perusteella markkinaehtoisen myynnin tulot mahdollistavat osalla matalammat jätemaksut kuntalaisille. Toisaalta muutamalle jäteyhtiölle markkinaehtoisen toiminnan merkitys on vähäinen. Jäteyhtiöiden strategiat vaihtelevat markkinaehtoisen toiminnan lisäksi tytäryhtiöiden suhteen: suurimmalla osalla (16/26) jäteyhtiöitä ei ole enemmistöomistettuja tytäryhtiöitä, mutta kolmella yhtiöllä on useampi kuin yksi markkinaehtoisesti toimiva tytäryhtiö.³⁹

Ehdotuksen mukaan ulosmyyntirajaa laskettaisiin viiteen prosenttiin kolmen vuoden siirtymäajan kuluessa. 500 000 euron ulosmyyntirajaa ei sovellettaisi jätealalla lainkaan. 500 000 euron raja olisi kunnan jäteyhtiöiden toiminta huomioiden hyvin tiukka ja saattaisi ylittyä jo yhden jätehuoltopalvelusopimuksen seurauksena (esim. suurten maa-ainesjäte-erien käyttö kaatopaikkojen jälkihoitovelvoitteiden täyttämiseksi), johtaan joissakin tapauksissa epätarkoituksenmukaisiin jätehuoltoratkaisuihin ja jätemarkkinoiden tehottomuuteen.

Kolmen vuoden siirtymäaika viiden prosentin ulosmyyntirajan soveltamiselle on välttämätön, jotta tarvittavat sopeuttamistoimet voidaan tehdä hallitusti jätehuollon toimintavarmuus turvaten. Uudelleenjärjestelyistä aiheutuisi kunnan jäteyhtiöille ja sen omistajakunnille hallinnollista taakkaa, mikä veisi resursseja jätehuollon kehittämistyöltä.

---

³⁸ Owl Group (2026) s. 32.

³⁹ Owl Group (2026) s. 22.

Vuoden 2024 tietojen perusteella viiden prosentin ulosmyyntiraja ylittyy yhteensä 16 kunnan jäteyhtiöllä, kun markkinaehtoisten tytäryhtiöiden liikevaihto on otettu huomioon.⁴⁰ Viiden prosentin ulosmyyntirajan ylittävät yhtiöt hoitavat jätehuoltoa 2,6 miljoonan kuntalaisen alueella. Esityksen johdosta kuntien jäteyhtiöiden liikevaihdot tulisivat supistumaan toimintojen sopeuttamisen myötä, mikä laskisi vastaavasti euromääräistä sallitun ulosmyynnin määrää.

Tytäryhtiöt huomioiden jäteyhtiöiden toteutunut ulosmyynti vuoden 2024 tietojen perusteella on ollut yhteensä 71 miljoonaa euroa: ehdotus vähentäisi markkinaehtoista myyntiä toteutuneesta 71 miljoonasta eurosta laskennallisesti 23 miljoonaan euroon eli yhteensä 48 miljoonaa euroa. Todellinen yhteenlaskettu markkinaehtoinen myynti on todennäköisesti pienempi kuin tässä arvioitu, sillä emoyhtiön ja tytäryhtiöiden yhteenlasketusta liikevaihdosta ei ole vähennetty näiden konserniyhtiöiden sisäistä myyntiä.

EUT:n ratkaisun ja ulosmyyntirajan laskemisen seurauksena kunnan jäteyhtiöiden tulisi sopeuttaa toimintaansa viiden prosentin ulosmyyntirajaan. Merkittävin sopeuttamistarve koskisi kuntien jäteyhtiöiden markkinaehtoisia tytäryhtiöitä, joiden yhteenlaskettu liikevaihto oli vuonna 2024 yhteensä 45 miljoonaa euroa. Kuusi jäteyhtiötä ylittää viiden prosentin ulosmyyntirajan pelkällä tytäryhtiömyynnillä. Jäteyhtiö voisi esityksen mukaan tarjota markkinaehtoisia palveluita viiden prosentin ulosmyyntirajan puitteissa joko suoraan jäteyhtiöstä tai eriyttää toimintaa markkinaehtoiseen tytäryhtiöön, kunhan kunnan jäteyhtiön ja sen tytäryhtiön yhteenlaskettu ulosmyynti ei ylittäisi viiden prosentin ulosmyyntirajaa. Toiminnan sopeuttaminen tulisi toteuttaa nykyistä markkinaehtoista toimintaa supistamalla vähentämällä tai lopettamalla jätehuolto- palveluiden myynti yrityksille esimerkiksi myymällä tai lakkauttamalla tytäryhtiöitä tai muuttamalla niiden omistusjärjestelyjä. Tällaiset sopeutukset voivat pienentää kustannusvaikutuksia, mutta niihin liittyy usein myös investointien alaskirjauksia, tuotannon väliaikaisia keskeytyksiä tai muita kustannuksia.⁴¹ Toimintoja voitaisiin mahdollisesti myös organisoida uudelleen jäteyhtiöiden ja kunnan välillä.⁴² EUT:n ratkaisu vaikuttaisi mahdollistavan esimerkiksi uudelleenjärjestelyn, jossa kunnan jäteyhtiön nykyinen tytäryhtiö siirrettäisiin jäteyhtiön omistajakuntien suoraan omistukseen. Tällainen omistuksen eriyttäminen eri tahoille ei kuitenkaan olisi välttämättä kaikissa tilanteissa toteutettavissa tai tarkoituksenmukaista esimerkiksi silloin, kun markkinaehtoinen toiminta olisi sekä kuntavastuullista että yritysten jätettä käsittelevän käsittelylaitoksen vapaan käsittelykapasiteetin myyntiä. Mahdollisten omistusten uudelleenjärjestelyjen tulee joka tapauksessa täyttää EUT:n ratkaisusta ilmenevät reunaehdot.

Ulosmyyntirajan laskemisen keskeinen taloudellinen vaikutusmekanismi liittyy mittakaavaetujen heikkenemiseen. Kun markkinaehtoisesti käsiteltävät jätemäärät kuntaomisteisissa yhtiöissä vähenevät, käsittelylaitosten ja muun infrastruktuurin kiinteät kustannukset jakautuvat pienemmälle jätemäärälle. Tämä nostaa käsittelyn yksikkökustannuksia ja lisää painetta korottaa kuntalaisten jätemaksuja, koska kuntalaisten jätteet käsitellään pääosin samoissa käsittelylaitoksissa yritysjetteen kanssa. Vaikutukset korostuvat erityisesti niissä yhtiöissä, jotka ovat investoineet omaan käsittelykapasiteettiin, kuten poltto- ja biokäsittelyyn, ja palveluissa, joissa kiinteiden kustannusten osuus on suuri, kuten kaatopaikkasijoituksessa ja pienten jäteasemien vastaanotto- ja käsittelypalveluissa.⁴³ Yksikkökustannusten nousu nostaisi vastaavalla tavoin myös toissijaisen jätehuoltopalvelun kustannuksia.

---

⁴⁰ Ulosmyyntirajan laskemiseen vaikuttaa EUT:n ratkaisun tulkintaepävarmuudet; lukuun on mm. sisällytetty yli 50 prosentin osuudella omistettujen tytäryhtiöiden liikevaihdot kokonaisuudessaan.

⁴¹ Owl Group (2026) s. 23.

⁴² Owl Group (2026) s. 34.

⁴³ Owl Group (2026) s. 47.

Jos ulosmyyntirajoitukset johtavat asteittaisen sopeutumisen sijaan käsittelykapasiteetin radikaalimpaan sopeuttamiseen tai kohdistuvat toimintoihin, joihin jäteyhtiöt ovat tehneet merkittäviä investointeja ja joiden kiinteät kustannukset ovat suuret, jäteyhtiöiden haastatteluiden perusteella vaikutus yksikkökustannuksiin ja jätemaksuihin voi olla jopa kymmeniä prosentteja.⁴⁴ Niissä käsittelypalveluissa, joissa kiinteiden kustannusten osuus on suuri (esimerkiksi 70–80 prosenttia tai enemmän), yksikkökustannukset ja jätemaksut voivat nousta noin 4–15 prosenttia, kun liikevaihto laskee 5–15 prosenttia.⁴⁵ Kiinteiden ja muuttuvien kustannusten osuus vaihtelee merkittävästi käsittelytavan mukaan. Tämän vuoksi vaikutukset riippuvat siitä, minkä tyyppiin käsittelyyn jäteyhtiön volyymin muutos kohdistuu. Esimerkiksi kaatopaikkasijoituksessa kustannuksista arvioidaan olevan kiinteitä noin 70–90 prosenttia, pienten jäteasemien toiminnassa noin 55–75 prosenttia ja suurten jäteasemien toiminnassa noin 30–50 prosenttia.⁴⁶ Suuret kiinteät kustannukset kaatopaikkatoiminnassa johtuvat muun muassa merkittävistä investointi- ja rakentamiskustannuksista, sulkemis- ja jälkihoitovarouksista sekä operatiivisista toiminnoista, jotka eivät riipu jätemääristä (esimerkiksi kaatopaikkakaasun talteenotto).

Osassa kunnan jäteyhtiöistä merkittävä osa markkinaehtoisesta myynnistä on vapaan jätteenpolttokapasiteetin myyntiä yrityksille. Sopimusten ja omistusrakenteen vuoksi markkinoilla vapaasti saatavilla oleva polttokäsittelykapasiteetti on rajallinen.⁴⁷ Ulosmyyntirajan laskeminen todennäköisesti pakottaisi kuntaomisteisia jätteenpolttolaitoksia vähentämään polttopalvelun myyntiä, mikä vähentäisi laitoksessa käsitellyn jätteen määrää. Esityksen tarkkoja vaikutuksia jätteenpolttolaitosten mahdollisuuksiin myydä jätteenpolttopalvelua on kuitenkin vaikea arvioida, sillä ne jäävät riippumaan polttolaitoksen omistus- ja sopimusjärjestelyistä sekä EUT:n ratkaisun tulkintaan liittyvistä epävarmuuksista.⁴⁸ Käytettävissä oleva polttokapasiteetti voi ainakin tilapäisesti vähentyä, vaikka fyysinen käsittelyinfrastruktuuri ei muutu. Suomessa jätteenpolttolaitosten tekninen kapasiteetti on mitoitettu suuremmille jätemäärille, kuin mitä kotimaassa tällä hetkellä syntyy. Jätteenpoltossa on siten ylikapasiteettia, ja polttoon tuodaan jätettä myös ulkomailta. Tietyt kunnat ovat riippuvaisia voimallisten tuottamasta kaukolämmöstä, joten polttokapasiteetin sopeuttaminen ei ole ainakaan lyhyellä aikavälillä mahdollista.⁴⁹ Markkinaehtoisen toiminnan rajaaminen voi johtaa tilanteeseen, jossa markkinoilla voi samanaikaisesti esiintyä teknistä ylikapasiteettia, jätteen tuontia sekä tilanteita, joissa yritykset eivät voi hankkia polttokapasiteettia vapaasti markkinoilta.⁵⁰

Osassa jäteyhtiöitä markkinaehtoinen myynti muodostuu pääasiassa yritysten biojätteiden käsittelystä. Näissä jäteyhtiöissä ulosmyyntirajoitusten seurauksena biolaitoksen tuotantoa jouduttaisiin todennäköisesti sopeuttamaan, mikä voisi tarkoittaa tuotannon osittaista alasajoa tai äärimmillään laitoksen myyntiä. Tuotannon sopeuttaminen vähentäisi biokaasun tuotantoa laitoksen toiminta-alueella.⁵¹ Biojätteen käsittelylaitoksen toiminnan loppuessa kunnan jätelaitos joutuisi hankkimaan kunnan vastuulla olevalle biojätteelle käsittelypalvelun muualta Suomessa tai ulkomailta.

---

⁴⁴ Owl Group (2026) s. 19.

⁴⁵ Owl Group (2026) s. 34.

⁴⁶ Owl Group (2026) s. 24.

⁴⁷ Owl Group (2026) s. 26. Lisäksi tarkastelussa ei ole huomioitu sitä mahdollisuutta, että jäteyhtiöiden alle 50 prosentin osuudella omistamien osakkuusyhtiöiden toiminta laskettaisiin myös osaksi ulosmyyntiä.

⁴⁸ Esimerkiksi EUT:n ratkaisun vaikutukset kuntayhtymiin tai kuntien jätelaitosten yhteisesti omistamiin ns. mankala-periaatteella toimiviin polttolaitoksiin ovat epäselvät. Yksityisesti omistettuihin ja kuntien energiayhtiöiden omistamiin jätteenpolttolaitoksiin ei jätelaissa säädettyä ulosmyyntirajaa sovelleta, mutta kuntien jäteyhtiöiden toimittaman jätemäärän lasku vaikuttaisi myös näiden toimintaan.

⁴⁹ Owl Group (2026) s. 26.

⁵⁰ Owl Group (2026) s. 27.

⁵¹ Owl Group (2026) s. 28.

Kuntien jäteyhtiöt ovat lisäksi tarjonneet markkinaehtoisena palveluna yritysten pienkuormien, kuten rakennus- ja purkujätteen, vastaanottoa pienjäteasemilla. Jäteyhtiöiden haastatteluiden perusteella yksikkökustannusten nousu voi joissakin tapauksissa tehdä pienten jäteasemien ylläpidosta taloudellisesti kannattamatonta. Tämän vuoksi ulosmyyntirajoitusten vaikutukset voivat jäteasemien osalta kohdistua erityisesti pieniin ja harvaan asuttujen alueiden vastaanottopisteisiin, joissa volyymien väheneminen vaikuttaa herkimmin toiminnan taloudelliseen kannattavuuteen.⁵²

Jätteen loppusijoitus kaatopaikoille muodostaa aikaisempien selvitysten ja jäteyhtiöiden haastatteluiden perusteella merkittävän osan markkinaehtoisesta myynnistä. Jäteyhtiöiden haastatteluiden perusteella ulosmyyntirajoitusten tiukentuminen kasvattaa kaatopaikkasijoituksen yksikkökustannuksia merkittävästi. Osa haastatelluista jäteyhtiöstä arvioi, että kaatopaikkoja voidaan harkita suljettaviksi ennenaikaisesti.⁵³

Ulosmyynnin rajoittamisen myötä osa markkinaehtoisesta palvelusta siirtyisi todennäköisesti toissijaisena jätehuoltopalveluna tarjottavaksi palveluksi, jos palvelusta on alueella osoitettu olevan markkinapuutetta ja jäte sopisi määrältään ja laadultaan kunnan jätehuoltojärjestelmään. Arvion perusteella osa markkinaehtoisesta polttokäsittelystä siirtyisi todennäköisesti toissijaisena jätehuoltopalveluna tarjottavaksi palveluksi.⁵⁴ Joillakin alueilla toissijaisen jätehuoltopalvelun edellytykset voisivat täytyä myös biojätteen käsittelypalvelun osalta, etenkin alueilla, joilla kuljetusmatkat käsittelylaitosten välillä ovat pitkät. Biojätteen käsittelyn osalta markkinapuute on kuitenkin epätodennäköisempää, sillä kokonaisuutena biokäsittelyn markkina toimii kilpailullisemmin kuin esimerkiksi jätteenpolton tai kaatopaikkasijoituksen markkinat.⁵⁵

Harvaan asutuilla alueilla osa yritysten pienkuormien vastaanotosta siirtyisi ainakin lyhyellä aikavälillä toissijaiseksi jätehuoltopalveluksi aidon markkinapuutteen vuoksi, edellyttäen että jäteyhtiöt säilyttävät nykyisen laajuisen jäteasemaverkoston. Pienkuormien ja pienten yritysten asioinnin osalta jäteyhtiöt ovat esittäneet huolen Materiaalitori-prosessin kankeudesta ja jätteen tuottajien haluttomuudesta käyttää palvelua. Haastatteluiden perusteella on arvioitu, että jos yritykset eivät noudata Materiaalitori-menettelyä asianmukaisesti, pienkuormien käännäminen jäteasemilta voi lisätä riskiä siitä, että jätteitä päätyy epäasianmukaisiin sijoituspaikkoihin.⁵⁶ Useissa tapauksissa pienkuorma-asiakkaiden hankkiman toissijaisen jätehuoltopalvelun määrä jää tosin alle 2 000 euron vuosittaisen Materiaalitori-menettelyrajan. Kaatopaikkasijoituksen osalta aito markkinapuute on tietyillä alueilla todennäköinen, ja osa nyt markkinaehtoisesti myytävästä palvelusta siirtyisi toissijaiseksi jätehuoltopalveluksi sillä edellytyksellä, että jäteyhtiö edelleen tarjoaa kyseistä käsittelyä.⁵⁷

Toissijainen jätehuoltopalvelu ei kuitenkaan tarkoitukseltaan eikä palveluna vastaa markkinaehtoisia palveluita esimerkiksi jätemäärien ennakoitavuuden tai palveluprosessin joustavuuden näkökulmasta, mikä todennäköisesti heikentää kuntien käsittelykapasiteetin saatavuutta ainakin lyhyellä aikavälillä.⁵⁸ Jätelaitoksen toiminnan suunnittelun näkökulmasta ongelmallisia ovat toissijaista jätehuoltopalvelua koskevat sopimukset, joissa on varattu käsittelylaitoksen kapasiteettia ilman, että on sitouduttu tuomaan kyseistä jätemäärää laitokseen. Tämän seurauksena osa sopimukseen perustuvasta toissijaisesta jätehuoltopalvelusta on käytännössä voinut jäädä

---

⁵² Owl Group (2026) s. 29.

⁵³ Owl Group (2026) s. 29.

⁵⁴ Owl Group (2026) s. 27.

⁵⁵ Owl Group (2026) s. 28.

⁵⁶ Owl Group (2026) s. 29.

⁵⁷ Owl Group (2026) s. 30.

⁵⁸ Owl Group (2026) s. 47.

toteutumatta. Syntyneitä ennakointatonta ylikapasiteettia jätelaitokset ovat voineet myydä markkinaehtoisesti ja saaneet näin turvattua esimerkiksi jätevoimalan tai biokaasulaitoksen energiantuotannon kannalta tarpeellisen jätemäärän saannin. Edellä kuvatus ongelman helpottamiseksi esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa ehdotetaan täsmennettäväksi, että toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan sopimuksen ehdot voitaisiin muotoilla myös siten, että jätteen haltija velvoitettaisiin toimittamaan tietty jätemäärä käsittelylaitokseen. On kuitenkin arvioitavissa, ettei kaikilla toissijaista jätehuoltopalvelua tarvitsevilla jätteen haltijoilla ole kuitenkaan mahdollisuutta tai halukkuutta sitoutua toissijaista jätehuoltopalvelua koskevalla sopimuksella toimittamaan tiettyä jätemäärää kunnan käsittelylaitokseen.

Materiaalitorin kautta toteutettava toissijaista jätehuoltopalvelua koskeva menettely 14 vuorokauden odotusaikoinen ei myöskään mahdollista yhtä joustavaa reagoitua yritysten jätteenkäsittelytarpeisiin kuin markkinaehtoisesti tarjottavat palvelut. Toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan prosessin hitaus verrattuna markkinaehtoisesti tarjottaviin palveluihin on erityisen hankalaa tilanteissa, joissa kapasiteettitilanne vaihtelee nopeasti.⁵⁹

Edellä olevan perusteella voidaan arvioida, että käsittelykapasiteetin mahdollinen siirtyminen markkinaehtoisesta myynnistä toissijaiseksi palveluksi heikentää jätemäärien ennakoitavuutta, lisää kapasiteetin vajaakäytön riskiä ja nostaa käsittelyn yksikkökustannuksia. Kunnilla ei ole jätelain mukaan velvollisuutta ylläpitää kapasiteettia toissijaista jätehuoltopalvelua varten. Joillakin alueilla voisi muodostua erityisesti jätteenpoltossa, kaatopaikkasijoituksessa ja jäteasematoiminnassa tilanteita, joissa kuntaomisteisten jäteyhtiöiden ei olisi taloudellisesti kannattavaa ylläpitää yritysten jätehuoltopalveluihin liittyvää käsittelykapasiteettia nykyisessä laajuudessa.⁶⁰

Kuntien investointihalukkuus erityisesti suuriin jätteenkäsittelylaitoksiin saattaisi heiketä. Kuntien jäteyhtiöt ovat toteuttaneet suuret käsittelylaitosinvestoinnit joko omana tuotantona tai kilpailuttamalla pitkäaikaisen palvelusopimuksen. Suurten käsittelylaitosten, kuten biojätteen käsittelylaitosten tai jätteenpolttolaitosten, käyttöikä on 15–25 vuotta. Voimassa olevat säännökset ovat mahdollistaneet sen, että samassa käsittelylaitoksessa on käsitelty sekä kotitalouksien jäte että markkinaehtoinen jäte. Laitokset ovat pitkäaikaisia investointeja, jolloin niiden käsittelykapasiteetin mitoituksessa on useissa tapauksissa huomioitu myös alueen väestömäärän kasvu ja siihen perustuva jätemäärän kasvu. Varsinkin toiminnan alkuvaiheessa käsittelylaitoksissa voi siten olla enemmän vapaata kapasiteettia, jonka osuus voi lakisääteisen jätemäärän kasvaessa pienentyä. Myös muut toimintaympäristön muutokset, kuten muutokset yhdyskuntajätehuollon vastuunjaossa tai erilliskeräyksen tehostuminen, saattavat nostaa tai laskea laitoksessa käsiteltävän lakisääteisen jätteen määrää. Toimintaympäristön muutosalttiuden johdosta laitosten kapasiteettia on mahdotonta mitoittaa siten, että se vastaisi aina täsmälleen lakisääteistä jätemäärää. Esimerkiksi jätteenpolton osalta kapasiteetti mitoitetaan usein vuosiksi kerrallaan, mikä edellyttää kuntien jäteyhtiöiden sitoutumista tiettyjen jätemäärien toimittamiseen.⁶¹

Toimintojen sopeuttaminen vaikuttaisi kunnan jäteyhtiön nykyisiin sopimusjärjestelyihin yhtiön asiakkaiden, palveluntuottajien ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Erityisesti jäteyhtiön voimassa olevia pitkäaikaisia jätteenkäsittelypalveluita koskevia sopimuksia saatetaan joutua neuvottelemaan uudelleen, supistamaan, irtisanomaan tai purkamaan. Lisäksi palveluita voidaan joutua kilpailuttamaan uudelleen.

---

⁵⁹ Owal Group (2026) s. 31.

⁶⁰ Owal Group (2026) s. 31.

⁶¹ Owal Group (2026) s. 31.

Kiinteistöjen kokonaispalvelun (jätteenkuljetus kiinteistöltä ja käsittely) osalta ulosmyyntirajoitusten vaikutuksia kunnan jäteyhtiöiden toimintaan voidaan pitää käsittelypalveluihin verrattuna vähäisempinä: kiinteistökeräys ei muodosta merkittävää osaa ulosmyynnistä suurimmalla osalla yhtiöitä, ja sen vaikutus jäteyhtiön yksikkökustannuksiin on muita käsittelypalveluita pienempi.⁶²

Markkinaehtoisen toiminnan rajaaminen saattaa myös heikentää mahdollisuuksia jatkaa niin sanottujen ekoteollisuuskeskusten toimintaa. Keskuksilla tarkoitetaan toimintaa, jossa kunnan jäteyhtiö vuokraa jätekeskuksen alueelta yksityisille jätealan yrityksille maa-alueita tai toimitiloja, jolloin alueella toimivat yritykset ja kuntien jäteyhtiöt toimivat yhdessä materiaalien kierron edistävissä hankkeissa. Kuntien jäteyhtiöt saavat tilojen ja maa-alueiden vuokrasta markkinaehtoisia vuokratuloja.

Uusi jätteenkuljetusten kilpailuttamista koskeva velvollisuus ei aiheuttaisi välittömiä vaikutuksia suurimpaan osaan kunnista tai kuntien jätelaitoksista. Kuntien jätelaitokset hankkivat jätteenkuljetuspalvelut lähes täysin kilpailutukseen perustuen ja yksityisiä jätteenkuljetuspalveluita on pääsääntöisesti saatavilla kaikkialla Suomessa. Kuljetusten kilpailuttamisvelvollisuudesta olisi mahdollista poiketa erityisen painavasta syystä. Tällainen erityisen painava syy olisi esimerkiksi silloin, kun alueella ei olisi yksityistä palveluntarjoajaa tai tilanteessa, jossa kunnan jätelaitoksen jättämään hankintailmoitukseen on saatu vain yksi tarjous.

Sääntelymuutosten vaikutukset kuntiin ovat suurelta osin seurausta sääntelymuutosten vaikutuksista kuntaomisteisiin jätelaitoksiin. Vaikutukset jäteyhtiöiden käsittelylaitosten kapasiteetin sopeuttamiseen, yksikkökustannuksiin ja jätemaksuihin vaikuttavat näin ollen myös kuntiin ja nostaisi myös kunnan hallinto- ja palvelutoiminnan kiinteistöjen jätemaksuja. Kuntien jäteyhtiöistä ja niiden tytäryhtiöistä mahdollisesti saadut markkinaehtoisen toiminnan osinkotulot pienenisivät tai mahdollisesti loppuisivat. Mahdolliset muutokset kuntien jäteyhtiöiden ja niiden tytäryhtiöiden organisoinnissa edellyttäisivät päätöksentekoa omistajakunnissa ja aiheuttaisivat hallinnollista lisätaakkaa. Lyhyellä aikavälillä vaikutukset liittyvät erityisesti jäteyhtiöiden kustannusten kasvuun ja toiminnan sopeuttamiseen, kun taas pidemmällä aikavälillä vaikutuksia voi syntyä esimerkiksi kuntakonsernin rakenteen muutoksista ja jätehuoltoinfrastruktuurin uudelleenjärjestelystä.⁶³

Kun hankintalakiin esitetystä⁶⁴ sidosyksikön 10 prosentin vähimmäisomistusosuudesta säädetäisiin poikkeus jätetoimialan osalta, eivät kuntien jäteyhtiöt joutuisi muuttamaan nykyistä omistusrakennettaan. Mikäli poikkeusta hankintalakiin esitetystä sidosyksiköiden 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimuksesta ei säädetäisi, esitys edellyttäisi muutoksia 24 yhtiön omistusrakenteeseen kaikkiaan 26 yhtiöstä sekä muutoksia jätehuoltoviranomaisen organisoitumiseen. Omistusrakennetta olisi purettava ja toiminta organisoitava uudelleen, mahdollisesti useampaan pienempään yhtiöön tai tehtävän hoitamiseen yksittäisinä kuntina. Vaikutukset kohdistuvat tällöin niin omistajiin kuin sidosyksiköihin, mutta välillisesti myös sopimuskumppaneina tällä hetkellä oleviin jätteenkuljetus- ja/tai -käsittelypalveluita tarjoaviin yrityksiin. Muutoksen seurauksena erityisesti pieniä kuntia jäisi nykyisten kuntien jäteyhtiöiden ulkopuolelle ja monista jäteyhtiöistä muodostuisi uudelleenjärjestelyiden seurauksena hyvin pieniä ja alueellisesti hajanaisia, mikä voisi vaarantaa jätehuollon lakisääteisten tehtävien hoitamisen, heikentäisi niiden toiminnan kustannustehokkuutta ja johtaisi asukkaiden jätemaksujen nousuun.

---

⁶² Owl Group (2026) s. 30.

⁶³ Owl Group (2026) s. 33.

⁶⁴ [HE 2/2026 vp](#)

Vähimmäisomistuksen edellyttäminen jätetoimialalla voisi johtaa tilanteisiin, joissa jätehuolto-
palveluiden saatavuutta kotitalouksille ja yrityksille ei voitaisi turvata kaikkialla Suomessa.

Vaikutukset yksityisiin jätehuoltoalan yritysisiin

Yksityisillä jätehuoltoalan yrityksillä tarkoitetaan tässä jätehuoltopalveluita kuten jätteenkuljetus- ja/tai -käsittelypalveluita tarjoavia yksityisiä yrityksiä. Toissijaista jätehuoltopalvelua koskevat muutokset varmistaisivat markkinapuutteen todentamisen nykyistä paremmin. Kun toissijainen jätehuoltopalvelu koskisi vain asianmukaisesti todennettuja markkinapuutetilanteita, siirtyisi osa kunnan jätelaitoksen nykyisistä toissijaisen jätehuoltopalvelun asiakkaista hankkimaan palvelut kilpailuilta markkinoilta. Kuntien toissijaisia jätehuoltopalveluita ei enää tarjotaisi kilpailuilla markkinoilla, jolloin yksityisten jätehuoltoalan yritysten toimintamahdollisuudet paranisivat. Kun toissijaisesta jätehuoltopalvelusta tehtävä sopimus vastaisi olennaisilta osiltaan Materiaalitorissa julkaistua tarjouspyyntöä, varmistuisi markkinapuutteen asianmukainen todentaminen kaikkien sopimuksen piirissä olevien jätehuoltopalveluiden osalta.

Kirjanpidon eriyttämistä ja toissijaista jätehuoltopalvelua koskevat raportointivelvollisuudet lisäisivät toissijaisten jätehuoltopalveluiden läpinäkyvyyttä ja avoimuutta, minkä arvioidaan avaavan jätehuoltoalan yrityksille uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Toissijaista jätehuoltopalvelua koskevien tietojen avoimuus ja saatavuus osoittaisivat yrityksille muun palveluntarjonnan puutteen olemassaolon ja tarpeet palvelutarjonnan kehittämiseksi. Toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan menettelyn täsmentäminen myös yhdenmukaistaisi toissijaisen jätehuoltopalvelun edellytysten tulkintaa eri alueilla ja vähentäisi tarjouksen hylkäämisen perusteisiin liittyviä tulkintaongelmia, mikä vaikuttaisi myönteisesti yksityisten jätehuoltoalan yritysten asemaan.

Toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittävä katteellinen jätemaksu parantaisi kilpailuneutraliteettia, kun palvelu olisi hinnoiteltu lähtökohtaisesti samoin periaattein kuin yksityisen toimijan palvelu eikä palvelun hinta enää välttämättä toimisi jätteen haltijalle kannustimena valita toissijaista jätehuoltopalvelua yksityisen yrityksen tarjoaman palvelun sijasta.

Velvollisuus perustella tarjouksen hylkäämisen syyt lisäisivät hieman yksityisten jätehuoltoalan yritysten hallinnollista taakkaa. Toissijaista jätehuoltopalvelua koskevien muutosten osalta yksityiset jätehuoltoalan yritykset kokivat Materiaalitoria koskevat perusteluvelvoitteet ja valvonnan haastatteluisa hyväksi uudistukseksi, minkä koettiin parantavan jätehuoltoyritysten markkina-asemaa ja markkinoiden toimivuutta. Tarjousten hylkäämisen perusteluiden kirjaamista pidettiin tärkeänä.⁶⁵

Ulosmyyntirajan laskemisen ja erityisesti tytäryhtiötoiminnan sopeuttamisen myötä yksityisille jätehuoltoalan yrityksille avautuisi mahdollisuuksia kasvattaa omaa liiketoimintaansa. EUT:n ratkaisun ja ulosmyyntirajan laskemisen viiteen prosenttiin seurauksena kuntaomisteisten jäteyhtiöiden markkinaehtoinen myynti voisi supistua arviolta noin 48 miljoonalla eurolla vuoden 2024 toteutuneeseen tilanteeseen verrattuna.⁶⁶ Osa aiemmin markkinaehtoisesti tarjotuista palveluista voi kuitenkin siirtyä kunnan toissijaisen vastuun nojalla tarjottaviksi palveluiksi. Lisäksi sääntelymuutokset voivat aiheuttaa muutoksia kuntien ja kuntayhtiöiden toimintojen järjestämisessä. Molemmat ilmiöt vaikuttavat siihen, missä määrin kuntaomisteisten jäteyhtiöiden ja niiden tytäryhtiöiden toiminta yritysten jätehuollossa tosiasiallisesti supistuu.

---

⁶⁵ Owl Group (2026) s. 42.

⁶⁶ Owl Group (2026) s. 40.

Kuntaomisteisten jäteyhtiöiden markkinaehtoisen toiminnan supistuminen lisäisi yksityisten jätehuoltoyritysten liiketoimintamahdollisuuksia niissä palveluissa ja niillä alueilla, joilla yritykset tarjoavat jäteyhtiöiden kanssa kilpailevia palveluita. Yksityisten jätehuoltoalan yritysten palvelutarjontaa tarkasteltaessa liiketoimintamahdollisuuksien voidaan arvioida lisääntyvän esimerkiksi rakennus- ja purkujätteen käsittelyssä, biokäsittelyssä ja osittain kiinteistökeräyksessä.⁶⁷ Lisäksi ulosmyyntirajoitusten kiristyminen todennäköisesti kasvattaisi yksityisten yritysten liiketoimintamahdollisuuksia kuntayhtiöiden tytäryhtiöiden erikoistuneimmissa palveluissa. Sitä vastoin esimerkiksi jätteenpoltossa, kaatopaikkasijoituksessa ja jätteiden vastaanotossa harvaan asutuilla alueilla yksityisten yritysten palveluverkosto ei nykytilanteessa vastaa kuntaomisteisten yhtiöiden käsittelykapasiteettia ja palveluverkosta.⁶⁸ Vaikutukset yksityisten yritysten liiketoimintamahdollisuuksiin olisivat suurimmat niillä alueilla, missä jäteyhtiöiden markkinaehtoinen myynti supistuisi eniten, ja missä markkinaehtoinen myynti kohdistuu palveluihin, joissa markkinoilla toimii yksityisiä jätehuoltoalan yrityksiä.⁶⁹

Alueilla, joilla kuntien jäteyhtiöt luopuvat ulosmyyntirajan ylittävistä markkinaehtoisista tytäryhtiöistään myymällä ne, voi yksityisille jäteyhtiöille syntyä mahdollisuus tehdä yritysostoja ja laajentaa siten liikevaihtoaan ja toimintaansa. Vaikutukset vaihtelisivat alueittain. Kunnan jäteyhtiö tytäryhtiöineen toimisi kilpailluilla markkinoilla enintään viisi prosenttia liikevaihdostaan yksityisten jäteyritysten kanssa, mikä voisi vahvistaa yksityisten jäteyhtiöiden asemaa markkinoilla. Yksityisten jätehuoltoalan yritysten tulo markkinoille voisi tehostaa kilpailua ja luoda jätehuoltopalveluita tarvitseville yrityksille lisää valinnanvaraa.

Ulosmyyntirajan laskeminen vaikuttaisi myönteisesti myös jätetoimialan kilpailuneutraliteettiin. Kunnan jäteyhtiö voi saada markkinoilla toimiessaan perusteetonta kilpailuetua yksityisiin toimijoihin nähden esimerkiksi saadessaan lainan yksityistä toimijaa edullisemmilla ehoilla. Kun kunnan jäteyhtiöiden toimintaa kilpailluilla markkinoilla rajoitetaan, kilpailu pysyy tasapuolisempänä. Kuntaomisteisten jäteyhtiöiden ulosmyynnin vähentyessä mahdollinen kilpailua vääristävä toiminta kohdistuu pienempään osaan markkinaa.⁷⁰

Ehdotus lisäisi yksityisten jätehuoltoyritysten toimintaympäristön ennakoitavuutta ja halukkuutta uusille investoinneille. Kun kunnan jäteyhtiön markkinaehtoinen toiminta olisi rajattu viiteen prosenttiin sen liikevaihdosta tytäryhtiöt mukaan lukien, ei kunnan jäteyhtiö voisi enää ennakoimattomasti ja merkittävästi laajentaa toimintaansa. Kunnan jäteyhtiö voisi perustaa markkinoilla toimivan tytäryhtiön, mutta kunnan jäteyhtiön ja sen tytäryhtiön yhteenlaskettu ulosmyynti ei saisi ylittää viiden prosentin rajaa. Yksityisten jätehuoltoyritysten haastatteluiden perusteella ehdotetuilla sääntelymuutoksilla olisi positiivisia vaikutuksia jätehuoltomarkkinaan. Yritykset arvioivat ulosmyyntirajoitusten kiristysten lisäävän niiden liiketoimintamahdollisuuksia ja liikevaihtoa. Kuntaomisteisten jäteyhtiöiden markkinaehtoisella myynnillä ja erityisesti tytäryhtiöiden toiminnalla arvioitiin olevan nykytilanteessa merkittäviä haitallisia vaikutuksia markkinoiden toimintaan: jäteyhtiöiden tytäryhtiöiden toiminta muodostaa haastattelujen perusteella merkittävän osan tiettyjen alueellisten markkinoiden liikevaihdosta. Sääntelymuutosten seurauksena osa haastatelluista jätealan yrityksistä arvioi lisäävänsä investointejaan. Alueellisesti liikevaihto- ja investointimäärät arvioitiin jopa miljoonien eurojen arvoisiksi yksittäisten yritysten osalta.⁷¹

---

⁶⁷ Owl Group (2026) s. 41-42.

⁶⁸ Owl Group (2026) s. 41.

⁶⁹ Owl Group (2026) s. 41.

⁷⁰ Owl Group (2026) s. 43.

⁷¹ Owl Group (2026) s. 42.

Yritysten haastatteluiden perusteella kuntaomisteinen käsittelykapasiteetti on monelle toimijalle joiltakin osin välttämätön, mutta oman ydinliiketoiminnan kannalta marginaalinen osa jätehuoltoinfrastruktuuria. Haastatteluiden perusteella yritykset pyrkivät vähentämään polttoon ja kaatopaikalle päätyvän jätteen osuutta.⁷² Yritysten arvion mukaan toissijaisen jätehuoltopalvelun edellytykset täytyvät useilla alueilla kaatopaikkasijoituksen ja jätteenpolton osalta. Yksityisten jätehuoltoyritysten haastatteluiden perusteella palveluiden saatavuuden turvaamiseksi riittäisi, että kuntaomisteiset jäteyhtiöt voisivat tarjota kaatopaikkasijoitusta ja jätteenpoltoa tarvittaessa toissijaisena jätehuoltopalveluna.⁷³

Toisaalta ehdotus nostaisi sellaisten yksityisten jätehuoltoyritysten kustannuksia, jotka hankkivat kuntien jätelaitosten toissijaisia jätehuoltopalveluita. Toissijaisen jätehuoltopalvelun jätemaksut nousisivat kuntien käsittelylaitosten yksikkökustannusten nousun johdosta, minkä lisäksi toissijaisesta jätehuoltopalvelusta tulisi jatkossa periä katteellinen jätemaksu. Myös jätteen kuljetuskustannukset saattaisivat kasvaa, mikäli jätettä jouduttaisiin kuljettamaan nykyistä kauemmaksi, ellei lähimpänä sijaitseva kunnan jäteyhtiön vastaanottopaikka olisi käytettävissä ulosmyyntirajan laskemisen johdosta eivätkä toissijaisen jätehuoltopalvelun edellytykset täytyisi. Vaikutukset kokonaiskustannuksiin vaihtelisivat alueittain ja riippuisivat esimerkiksi alueen muusta palveluntarjonnasta. Kuntien jätelaitosten yksityisille jätehuoltoalan yrityksille tarjoamien jätehuoltopalveluiden saatavuus saattaisi siten heikentyä joillakin alueilla. Tämä voisi vaikuttaa kielteisesti erityisesti sellaisten jätteenkuljetuspalveluita tarjoavien yritysten kilpailu-asemaan, joilla ei ole omaa käsittelykapasiteettia ja jotka eivät saisi jatkossa ostettua käsittelypalveluita kunnan jätelaitokselta. Jätteenkuljetuspalveluita tarjoaviin yrityksiin kohdistuvien vaikutusten merkittävyys vaihtelee yrityskohtaisesti. Vaikutukset olisivat alueellisesti suurimpia siellä, missä yksityinen kuljetusyritys on ostanut käsittelypalvelut laajasti kunnan jäteyhtiöltä. Jäteyhtiöiden toimintaa koskevan tarkastelun perusteella voidaan arvioida, että ehdotetut sääntelymuutokset johtaisivat todennäköisesti yritysten tarvitseman käsittelykapasiteetin saatavuuden heikentymiseen erityisesti polttokäsittelyssä ja kaatopaikkasijoituksessa sekä osittain jätteiden vastaanotossa harvaan asutuilla seuduilla.⁷⁴

Kunnille ehdotettu jätteenkuljetuspalveluiden kilpailuttamisvelvollisuus vakauttaisi yksityisten jäteyritysten toimintaympäristöä ja parantaisi jätemarkkinoiden ennakoitavuutta. Yritykset voisivat luottaa siihen, että kunnassa ei tehtäisi päätöstä siirtyä pitkäaikaisesti tuottamaan jätteenkuljetuspalvelut omana tuotantonaan. Tämä parantaisi yksityisten jätteenkuljetuspalveluita tarjoavien yritysten mahdollisuuksia suunnitella kalustoinvestointejaan ja toimintaansa pidemmällä aikavälillä.

Ehdotuksen välittömät vaikutukset merkittäviin käsittelylaitosinvestointeihin ovat epätodennäköisiä. Sääntelymuutokset vaikuttaisivat yritysten investointeihin, jos niiden myötä yritysten käsittelemät materiaalmäärät merkittävästi kasvaisivat. Suurten käsittelylaitosten (kierrätyslaitosten) investoinnit ovat arvoltaan kymmeniä miljoonia euroja, ja laitokset vaativat satojen tuhansien tonnien jätevolyymin.⁷⁵ Markkinaehtoisesta toiminnasta poistuva liikevaihto on merkittävässä määrin polttokapasiteetin myyntiä ja kaatopaikkasijoitusta, jolla ei ole välitöntä vaikutusta esimerkiksi kierrätyslaitosinvestointeihin.⁷⁶ Esimerkiksi rakennus- ja purkujätteen ja

---

⁷² Owl Group (2026) s. 42.

⁷³ Owl Group (2026) s. 42.

⁷⁴ Owl Group (2026) s. 41.

⁷⁵ Owl Group Oy (2026) s.43.

⁷⁶ Lisäksi esim. pakkausjätteen kierrätys kuuluu tuottajien vastuulle.

biojätteen käsittelyn osalta muutoksilla voi kuitenkin jollakin aikavälillä olla vaikutusta ainakin pienempiin paikallisiin investointeihin.⁷⁷

Poikkeuksen säätäminen hankintalakiin esitetystä sidosyksikön 10 prosentin vähimmäisomistusosuudesta säilyttäisi nykytilanteen ennallaan. Ellei poikkeusta säädettäisi ja hankintalakiin ehdotettu 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimus tulisi sovellettavaksi jätetoimialalla, muutos ei arvioiden mukaan vaikuttaisi merkittävästi yksityisten jätehuoltoyritysten asemaan. Muutos näkyisi lähinnä siinä, että kooltaan pienempien, nykyisten kuntayhtiöiden ulkopuolelle jäävien hankintayksiköiden lukumäärä kasvaisi. Hankintayksiköiden lukumäärän kasvaminen ei juurikaan lisäisi kilpailun kokonaisvolyymiä, sillä jätteenkuljetus kilpailutettaisiin samalle jättemäärälle kuin aikaisemminkin ja jätelaissa on jo säädetty jätteenkuljetusurakoiden kilpailuttamisesta osiin jaettuna. Vähimmäisomistusta koskeva vaatimus ei myöskään välttämättä lisäisi uusia yksityisiä käsittelylaitosinvestointeja, sillä kilpailutettavat seka- ja biojätteen määrät saattavat olla pieniä ja sijaita hajallaan, eikä tämä loisi riittävän varmaa toimintaympäristöä ja volyyymiä uusiin investointeihin. Vähimmäisomistusvaatimuksen kohdistamisen jätetoimialaan ei siten arvioida lisäävän kilpailua tai avaavan markkinoita.

Vaikutukset jätteen haltijayrityksiin eli jätteen tuottajiin

Jätteen haltijayrityksillä tai jätteen tuottajilla tarkoitetaan kaikkia yrityksiä, jotka tuottavat jätettä ja ovat vastuussa tuottamansa jätteen jätehuollon järjestämisestä. Suurimmat jätettä tuottavat toimialat Suomessa ovat kaivannaisteollisuus ja louhinta, rakentaminen, teollisuus, yhdyskuntajätettä tuottavat yritykset (kuten kauppa ja palvelut), energia-ala ja ympäristöala. Vain osa yritysten jätteestä tulee jätehuoltomarkkinalle kaupallisen jätehuollon piiriin, sillä merkittävä osa käsitellään syntypaikalla tai osana jätteentuottajien omaa toimintaa. Jätteen tuottajat ostavat laajasti jätehuollon palveluita joko yksityisiltä jätehuoltoyrityksiltä tai kunnan jätelaitoksilta markkinaehtoisena palveluna tai kunnan toissijaiseen jätehuoltovelvollisuuteen perustuen: esimerkiksi jätteen vastaanottoa jäteasemilla, jätteenkäsittelypalveluita tai kiinteistöjen jätehuoltopalveluita.

Toissijaisia jätehuoltopalveluita käyttävien jätteen tuottajien hallinnollinen taakka kasvaisi, kun yritysten tulisi jatkossa perustella tarjouksen hylkäämisen syy Materiaalitorissa. Hallinnollisen taakan arvioidaan jätteen tuottajien haastatteluiden perusteella kohdistuvan erityisesti pieniin ja keskisuuriin yrityksiin harvaan asutuilla alueilla, sillä ne todennäköisimmin käyttävät toissijaisia jätehuoltopalveluita. Kaksi viikkoa kestävä Materiaalitoriprosessi koettiin epäkäytännölliseksi tilanteissa, joissa yritykset tarvitsevat jätehuollon palveluita nopeammalla aikataululla.⁷⁸

Ulosmyyntirajan laskiessa kuntaomisteisten jäteyhtiöiden yritysasiakkaille myymät markkinaehtoiset jätehuoltopalvelut vähenisivät nykytilaan verrattuna ja tiettyjen jätehuoltopalveluiden saatavuus saattaisi ainakin lyhyellä aikavälillä heiketä. Osa kuntaomisteisten jäteyhtiöiden myymästä markkinaehtoisesta palvelusta voisi korvautua kunnan toissijaisella jätehuoltopalvellulla tätä koskevien edellytysten täytyessä. Sääntelymuutokset voivat heikentää yritysten polttokäsittelykapasiteetin saatavuutta erityisesti lyhyellä aikavälillä. Biokäsittelyssä kuljetusmatkat ja -kustannukset voivat kasvaa, jos käsittely siirtyy nykyistä kauemmaksi. Markkinoilla toimii kuitenkin yksityisten yritysten ja julkisomisteisia käsittelylaitoksia, ja pitkän aikavälin vaikutukset yritysten käsittelykustannuksiin riippuvat muun muassa käsittelymarkkinan kilpailutilanteesta ja kapasiteetin kehittämisestä.⁷⁹

---

⁷⁷ Owl Group (2026) s. 43.

⁷⁸ Owl Group (2026) s. 39.

⁷⁹ Owl Group (2026) s. 35.

Jäteasemilla tapahtuva jätekuormien vastaanotto muodostaa tärkeän osan jätteentuottajayritysten käyttämistä jätehuoltopalveluista, erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille. Kuntaomisteisten jäteyhtiöiden jätteen vastaanottoverkosto sisältää arviolta 250–300 vastaanottopistettä ja jäteasemaa ympäri Suomen. Yksityisten jätehuoltoyritysten verkosto on suppeampi, keskeisten toimijoiden osalta se sisältää noin 50–60 vastaanottopistettä.⁸⁰ Mikäli ulosmyyntirajoitusten kiristyminen vähentää jäteyhtiöiden mahdollisuuksia vastaanottaa yritysten jätteitä markkinaehtoisesti, yritysten tulee hankkia vastaavat palvelut yksityisiltä jätehuoltoalan yrityksiltä tai muista vastaanottopisteistä. Yksityisten yritysten vastaanottopisteverkosto on kuitenkin kuntien jäteyhtiöiden verkostoa suppeampi, ja vastaanottopisteet keskittyvät usein tiettyihin jätejakeisiin. Tämän vuoksi palvelujen saatavuus voi joillakin alueilla heikentyä ja kuljetusmatkat voivat kasvaa erityisesti harvaan asutuilla alueilla.⁸¹

Kiinteistökeräyksen osalta sääntelymuutosten vaikutusten arvioidaan olevan käsittelypalveluja vähäisemmät, sillä kiinteistökeräys muodostaa useimmissa jäteyhtiöissä vain pienen osan markkinaehtoisesta myynnistä. Kiinteistökeräyspalvelujen saatavuus voi kuitenkin heikentyä ja kuljetuskustannukset kasvaa erityisesti harvaan asutuilla alueilla, missä jätemäärät ovat pieniä ja kuljetusmatkat pitkiä. Näillä alueilla palveluiden tarjoaminen kaupallisesti ei välttämättä ole taloudellisesti houkuttelevaa ilman riittävää jätevolyyymiä.⁸²

Jätteen tuottajien jätehuoltokustannusten arvioidaan esityksen perusteella kasvavan ainakin lyhyessä aikavälillä erityisesti tilanteissa, joissa käsittelykapasiteetti siirtyy kauemmaksi tai palveluverkosto harvenee.⁸³ Harvaan asutuilla alueilla jätteentuottajien jätevolyymit ovat pieniä, ja haastateltavien näkökulmasta haja-asutusalueiden jätteen tuottajien kuljetusmatkat voivat kasvaa, jos palvelut pitää hankkia yksityisiltä jätehuoltoalan yrityksiltä, joiden palveluverkosto on suppeampi.⁸⁴ Erityisesti haja-asutusalueiden yritysten jätehuoltokustannukset voivat kasvaa ja kilpailukyky haastatteluiden mukaan heiketä. Yritysten jätehuollon kustannukset ovat haastateltavien mukaan kasvaneet vastuullisuuskysymysten ja sääntelyn myötä, ja kustannusten nousu heikentää haastateltavien näkemysten perusteella kotimaisten yritysten kilpailukykyä entisestään.⁸⁵ Pidemmällä aikavälillä vaikutukset jätteen haltijoihin jäisivät keskeisesti riippumaan siitä, kuinka paljon alueille olisi syntynyt uutta yksityistä palveluntarjontaa.⁸⁶

Vaikutukset kotitalouksiin

Jäteyhtiöiden ulosmyyntirajan laskeminen johtaisi ainakin osalla alueista kuntalaisten jätehuollon kustannusten kasvuun. Kun markkinaehtoisesti käsiteltävät jätemäärät kuntaomisteisissa yhtiöissä vähenevät, käsittelylaitosten ja muun infrastruktuurin kiinteät kustannukset jakautuvat pienemmälle jätemäärälle. Tämä nostaa käsittelyn yksikkökustannuksia ja lisää painetta korottaa kuntalaisten jätemaksuja, koska kuntalaisten jätteet käsitellään pääosin samoissa käsittelylaitoksissa yritysjetteen kanssa. Vaikutukset korostuvat erityisesti niissä yhtiöissä, jotka ovat investoineet omaan käsittelykapasiteettiin, kuten poltto- ja biokäsittelyyn, ja palveluissa, joissa kiinteiden kustannusten osuus on suuri, kuten kaatopaikkasijoituksessa ja pienten jäteasemien vastaanotto- ja käsittelypalveluissa.⁸⁷ Niissä käsittelypalveluissa, joissa kiinteiden kustannusten

---

⁸⁰ Owl Group (2026) s. 17. Tiedot vastaanottopisteistä on kerätty 7 suuren tai keskisuuren jätealan yrityksen osalta.

⁸¹ Owl Group (2026) s. 37–38.

⁸² Owl Group (2026) s. 38.

⁸³ Owl Group (2026) s. 36.

⁸⁴ Owl Group (2026) s. 39.

⁸⁵ Owl Group (2026) s. 39.

⁸⁶ Owl Group (2026) s. 39.

⁸⁷ Owl Group (2026) s. 47.

osuus on suuri (esimerkiksi 70–80 prosenttia tai enemmän), yksikkökustannukset ja jätemaksut voivat nousta noin 4–15 prosenttia, kun liikevaihto laskee 5–15 prosenttia.⁸⁸

Koska kuntalaisten jätteet ja muu yhdyskuntajäte käsitellään samassa käsittelyinfrastruktuurissa, jäteyhtiöiden käsittelykapasiteetin sopeuttaminen voi vaikuttaa myös kuntalaisten jätehuoltopalveluiden saatavuuteen.⁸⁹ Esimerkiksi pienjäteasemaverkoston vastaanottopisteiden lukumäärän lasku voi heikentää jätehuollon palvelutasoa myös kuntalaisille. Täsmällisiä vaikutuksia on kuitenkin vaikea arvioida yksityiskohtaisesti, sillä vaikutukset riippuvat siitä, miten jäteyhtiöt päättävät järjestää toimintansa uudessa sääntelytilanteessa.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Toissijaisen jätehuoltopalvelun valvonnan tehostaminen lisäisi jonkin verran valvovien viranomaisten, erityisesti lupa- ja valvontaviraston tehtäviä. Tehtävien ei arvioida vaativan lisää henkilöstövoimavaroja, sillä säännönmukaisen valvonnan ja valvontasuunnitelmien teon voisi ehdotuksen mukaan yhdistää kunnan jätelaitoksen ympäristöluvan valvontaan.

Sääntelymuutoksilla on suoria vaikutuksia valtion tuloihin ja menoihin. Tarjousten hylkäämisen syiden perustelemisen sekä olennaisten tietojen raportoinnin arvioidaan edellyttävän Materiaalitorin kertaluontoista järjestelmän kehittämiskustannusta yhteensä 100 000 euroa sekä jatkuvia tietoalustan ylläpitokustannuksia 100 000 euroa vuodessa.

Ympäristövaikutukset

Elinkeinoelämälle tarjottavien kunnan palvelujen supistuminen saattaisi aiheuttaa riskiä jätteen kulkeutumisesta epäasianmukaiseen käsittelyyn tai jätteen hylkäämiseen alueilla, joilla yksityistä palvelutarjontaa ei ole helposti saatavilla. Kunnan jätehuoltokapasiteetin supistuminen voisi lisäksi heikentää huoltovarmuutta erilaisissa häiriötilanteissa kuten epidemioiden tai kuljetuslakkojen yhteydessä.

Markkinaehtoisen toiminnan supistuminen voi pidentää jätteen kuljetusmatkoja, mukaan lukien jätteiden vienti ulkomaille, mikäli lähimpänä sijaitseva käsittelylaitos ei olisi käytettävissä eivätkä toissijaisen jätehuoltopalvelun edellytykset täytyisi. Tämä lisäisi paikallisesti liikennemääriä ja liikenteestä johtuvia päästöjä.

Tämän esityksen tavoitteena on parantaa jätetoimialan kilpailuneutraliteettia, lisätä kilpailua sekä avata markkinoita rajoittamalla kunnan jäteyhtiöiden toimintaa kilpailuilla markkinoilla. Ehdotetuilla säännöksillä ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta jätteen kierrätyksen lisäämiseen eikä EU:n lainsäädännössä asetettujen, Suomea sitovien yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteenkierrätystavoitteiden saavuttamiseen.⁹⁰ Kierrätystavoitteiden saavuttamiseksi on keskeistä muilla ohjaukeinoilla varmistaa, että kaikki kierrätyskelpoinen jäte ohjataan kierrätykseen ja että energiana hyödynnetään vain jäte, jota ei voida etusijajärjestyksen mukaisesti valmistella uudelleenkäyttöön tai kierrättää. Lisätoimia tarvitaan kaikilla yhdyskuntajätehuoltoa hoitavilla ja yhdyskuntajätettä tuottavilla sektoreilla (kunnalliset toimijat, tuottajavastuuorganisaatiot, yksityiset jätehuoltoalan toimijat, kotitaloudet ja palvelu- ja elinkeinotoiminta).

---

⁸⁸ Owl Group (2026) s. 34.

⁸⁹ Owl Group (2026) s. 34.

⁹⁰ Euroopan komissio käynnisti heinäkuussa 2024 rikkomusmenettelyn Suomea vastaan, koska Suomi ei saavuttanut jätedirektiivi yhdyskuntajätteen vuoden 2020 kierrätystavoitetta. Lisäksi Euroopan komissio on jätedirektiivin 11 b artiklan mukaisessa varhaisvaroitusmenettelyssä arvioinut Suomen olevan vaarassa jäädä vuodelle 2025 asetetuista yhdyskuntajätteen ja muovipakkausjätteen kierrätystavoitteista.

Selvityksessä kierrätyksen edistämisen ja jätteenpolton hillinnän ohjauskeinoista on tarkasteltu lajittelun ja erilliskeräyksen normiohjauksen sekä jätteenpolton ja sen kasvihuonekaasupäästöjen rajoittamista.⁹¹

Keinot kierrätyksen lisäämiseksi ovat parhaillaan valmisteltavina erillisessä jätelain muutos-hankkeessa, jonka tarkoituksena on erityisesti kierrätyksen lisääminen ja kierrätyskelpoisen jätteen polton hillintä.⁹² Lausunnoilla 1.-30.4.2026 olleessa hallituksen esitysluonnoksessa jätelakiin ehdotetaan mm. velvollisuutta lajitella jätteet järjestetyn erilliskeräyksen mukaisesti. Kierrätyskelpoisen tai uudelleenikäytön valmisteluun soveltuvan jätteen keräys energiajätteenä ja lajittelu energiajätteeseen kielletäisiin. Jätteiden lajittelun parantamiseksi jätelaissa säädettäisiin jätehuollon palveluita tarjoavan ja kiinteistön haltijan neuvonta- ja tiedottamisvelvollisuuksista. Myös voimassa olevia tuotteen jakelijan ja kunnan neuvonta- ja tiedottamisvelvollisuuksia tarkennettaisiin ja laajennettaisiin. Lisäksi myöhemmin kuluvan vuoden aikana on tarkoitus tarkastella asetuksilla säädettyjen jätteen erilliskeräysvelvollisuuksien tiukentamistarpeita.

Yhteiskunnalliset vaikutukset

Ulosmyyntirajan laskemisen ja EUT:n ratkaisun seurauksena kuntien jäteyhtiöt joutuisivat sopeuttamaan toimintaansa. Sopeuttamistoimien seurauksena kuntien jäteyhtiöt joutuisivat rajaamaan nykyistä markkinaehtoista toimintaansa joko supistamalla tai luopumalla toiminnoista tai esimerkiksi myymällä, lakkauttamalla tai uudelleen organisoimalla markkinaehtoista toimintaa harjoittavat tytäryhtiöt. Lainmuutoksen vaikutusten yritysten työllistämisedellytyksiin arvioidaan olevan koko sektoria ajatellen melko vähäisiä, sillä jätehuoltopalvelujen kokonaisvolyyymi ei muutu. Muutoksia voisi tapahtua kunnallisten jäteyhtiöiden ja yksityisten jätehuoltoyritysten kesken sekä yritysten välillä. Vaikutukset tytäryhtiöihin jäisivät riippumaan siitä, toteutuuko tytäryhtiön osalta yrityskauppa, toiminnan uudelleen organisointi tai toiminnan lopettaminen kokonaan. Jos markkinaehtoisen toiminnan rajaamisen johdosta jätevirrat päätyisivät energiaikäyttöön tai muuhun käsittelyyn ulkomaille, vähentäisi tämä alan työllisyyttä Suomessa.

Jätteenpoltolla on myös yhteys energian tuotantoon, erityisesti kaukolämmön ja sähkön tuotantoon. Jätteenpolttovoimalat ovat osa kuntien energiantuotantojärjestelmää, sillä ne hyödyntävät muun muassa yhdyskuntajätettä polttoaineena ja tuottavat samalla lämpöä kaukolämpöverkkoon. Polton väheneminen tai kapasiteetin sopeuttaminen voi vaikuttaa erityisesti kaukolämmön tuotantoon ja kustannuksiin, mikä voi heijastua myös kaukolämmön hintoihin.⁹³

Esityksen yhtymäkohdat energian alkuperätakuista annetun lain muutosesitykseen

Esityksellä on yhtymäkohtia työ- ja elinkeinoministeriössä valmisteltavana olevaan energian alkuperätakuista annetun lain (1050/2021) muutokseen (hankenumero TEM035:00/2023⁹⁴), jolla pantaisiin täytäntöön hukkalämmön määritelmää koskeva pääministeri Petteri Orpon hallituksen puoliväliriiheen 2025 kirjaus. Lausunnoilla 27.3.- 8.5.2026 olleen hallituksen esitysluonnoksen mukaan hukkalämmön määritelmää täydennettäisiin tavalla, jonka seurauksena jätteenpolttolaitos voisi saada sekalaisen yhdyskuntajätteen, rakennus- ja purkujätteen ja muun vastaavan sekalaisen jätteen poltosta tuottamalleen lämmölle hukkalämmön alkuperätakuut, jos se huolehtii kyseisen jätteen esilajittelusta ennen polttoa ja siitä, että esilajittelusta saadaan

⁹¹ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/483e4eb3-6f4d-4d21-a4d3-570a1d7b1242>

⁹² [Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi jätelain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta \(kierrätyksen lisääminen ja polton hillintä\) - Valtioneuvosto](#)

⁹³ Owl Group (2026) s. 26-27.

⁹⁴ <https://tem.fi/en/project?tunnus=TEM035:00/2023>

merkityksellinen määrä muuta kierrätyskelpoista jätettä kuin metallia kierrätystä varten. Siten esilajittelulaitteistoon investoiville tai sellaista hyödyntäville jätteenpolttolaitoksille muodostuisi mahdollisuus saada esilajitellusta jätteestä tuottamalleen lämmölle hukkalämmön alkuperätakuut. Alkuperätakuiden hakeminen olisi jätteenpolttolaitoksille vapaaehtoista. Tässä esityksessä ehdotettu ulosmyyntirajan laskeminen voisi pakottaa kuntaomisteisia jätteenpolttolaitoksia vähentämään polttopalvelun myyntiä, mikä vähentäisi laitoksessa käsitellyn jätteen määrää. Toimiminen vajaakapasiteetilla nostaisi yksikkökustannuksia, mikä heijastuisi porttimaksujen ja/tai kaukolämmön hinnan nousuna. Ulosmyyntirajan laskeminen voisi näin ollen osaltaan heikentää myös niitä mahdollisia hyötyjä, joita kuntaomisteinen polttolaitos voisi saada ehdotettavan alkuperätakuulain mukaisesti saamistaan hukkalämmön alkuperätakuista ja tekemästään investoinnista sekajätteen lajittelulaitokseen. Ulosmyyntirajan laskeminen voisi heikentää kannustinta hakea alkuperätakuuta jätteenpolttolaitoksen tuottamalle lämmölle ja investoida sekajätteen lajittelulaitokseen.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Toissijaista jätehuoltopalvelua koskevat vaihtoehdot

Valmistelun aikana on tarkasteltu useita eri keinoja hallitusohjelman mukaisiin tavoitteisiin pääsemiseksi. Päävaihtoehtoina tarkasteltiin toissijaisten jätehuoltopalvelun kehittämistä kahdeksalla eri keinolla tai toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan sääntelyn kumoamista. Menettelyn kehittämiseksi tarkastellut vaihtoehdot olivat markkinapuuhteen määrittelyn tarkentaminen, jätteen haltijan velvollisuus perustella Materiaalitorissa saadun tarjouksen hylkääminen, kunnan velvollisuus arvioida markkinapuuhteen olemassaoloa, kunnan velvollisuus kieltäytyä antamasta toissijaista jätehuoltopalvelua, viranomaisvalvonnan tehostaminen, raportoinnin ja seurannan parantaminen, toissijaisten vastuun palveluiden eriyttäminen kirjanpidossa ja toissijaisten palvelun hinnoittelua koskevien vaatimusten muuttaminen.

Valmistelussa päätettiin luopua vaihtoehdosta, jossa kunnalle olisi säädetty velvollisuus arvioida markkinapuuhteen olemassaoloa tai kieltäytyä antamasta toissijaista jätehuoltopalvelua, mikäli jätteen haltija olisi todennut markkinapuuhteen perusteettomasti. Kunnan jätelaitoksen on vaikeaa tai käytännössä mahdotonta kussakin yksittäistapauksessa arvioida markkinatilannetta. Kunnan jätelaitoksella ei ole käytettävissään jätteen haltijan Materiaalitorissa saamia tarjouksia ja eri jätehuoltopalveluita koskeva markkinatilanne voi käytännössä vaihdella merkittävästi jätehuollon eri osamarkkinoilla sekä alueellisesti että ajallisesti. Muilla edellä mainituilla kehittämissiivillä arvioitiin olevan mahdollista parantaa toissijaisten jätehuoltopalvelun läpinäkyvyyttä ja toimivuutta markkinapuuhteen toteutamisessa, ja ne on sisällytetty ehdotukseen.

Toisena päävaihtoehtona tarkasteltiin toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan sääntelyn kumoamista. Tällöin kaikki jätehuoltopalvelu, jota kunnan jäteyhtiö myisi jätteen haltijoille, olisi markkinaehtoista myyntiä riippumatta siitä, onko palvelussa markkinapuuhtetta tai ei. Mikäli toissijainen jätehuoltopalvelu poistettaisiin, markkinaehtoisesta myynnin rajoitusta säädettyä olisi otettava huomioon sekä markkinaehtoisena että ja toissijaisena jätehuoltopalveluna aiemmin tapahtunut myynti. Markkinaehtoisesta toiminnan rajoitus olisi tällöin säädettävä niin suureksi, että kunnan jäteyhtiön olisi viime kädessä mahdollista tarjota palveluita tilanteissa, joissa muuta palveluntarjontaa ei ole saatavilla. Lisäksi tarkasteltiin myös vaihtoehtoa, jossa harvaan asutuille alueille olisi säädetty korkeampi ulosmyyntiraja tai toissijainen jätehuoltopalvelu olisi rajattu vain pienjäteasemapalveluille ja kaatopaikkasijoitukselle ja muilta osin menettelyä koskeva sääntely olisi kumottu.

Toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan sääntelyn kumoamisesta tai voimakkaasta rajaamisesta päätettiin kuitenkin luopua. Muutos olisi voinut vaarantaa elinkeinoelämän jätehuoltopalveluiden saatavuuden sellaisilla alueilla, joilla kunnan jätelaitoksen liikevaihto on pieni ja toissijaisen jätehuoltopalveluiden osuus laaja. Ulosmyyntiraja ei tällöin välttämättä mahdollistaisi jätehuoltopalveluiden tuottamista kaikille niille jätteen haltijoille, jotka palveluita tarvitsevat esimerkiksi harvaan asutuilla alueilla. Vaihtoehto olisi myös edellyttänyt uudelleenjärjestelyitä kaikilla niillä kunnan jätelaitoksilla, jotka toimivat kunta-, kuntayhtymä- tai liikelaitosmuodossa. Näiden olisi kuntalain mukaisesti yhtiötettävä kilpailluilla markkinoilla harjoitettava toiminta tai vaihtoehtoisesti järjestettävä vain kunnan vastuulle kuuluvien jätteiden jätehuolto ja luovuttava yrityksille tarjottavista jätehuoltopalveluista. Jätehuoltopalveluiden saamatta jääminen olisi ongelmallinen perustuslaissa säädetyn ympäristöperusoikeuden näkökulmasta. Kunnalle säädetyn toissijaisen jätehuoltopalvelun tarkoituksena on ollut toimia olemassa olevan kapasiteetin puitteissa jätehuoltopalveluiden saatavuuden takaajana, ja sillä on täytetty perustuslain 20 §:n 2 momentista ja 19 §:n 3 momentista seuraavia julkisen vallan velvoitteita turvata jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön ja edistää väestön terveyttä. Toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan sääntelyn kumoaminen olisi voinut edellä kuvatuissa tilanteissa johtaa siihen, ettei jätehuoltopalveluita olisi välttämättä lainkaan tarjolla yrityksille tai muille kuntavastuun ulkopuolisille toimijoille.

Lisäksi tarkasteltiin vaihtoehtoa, jossa olisi säädetty kuntiin ja kuntien jätelyhtiöihin kohdistuvasta velvollisuudesta eriyttää niiden mahdollisesti omistamat jätteenpolttolaitokset ja biokäsittelylaitokset jätehuollon palvelutehtävistä jätelain 43 §:n nojalla vastaavasta kunnallisesta yhtiöstä erilliseen yhtiöön. Kuntien olisi tällöin tullut kilpailuttaa kaiken kuntavastuulla kerätyn jätteen energiahyödyntämiseen ja biokäsittelyyn liittyvät palvelut kaikissa tilanteissa. Vaihtoehdosta luovuttiin, sillä se olisi edellyttänyt käytännössä sitä, että uudella lainsäädännöllä mitätöitäisiin tai velvoitettaisiin irtisanomaan olemassa olevat sopimukset. Olemassa olevien sopimusten ennenaikainen päättämismenettely uuden kilpailuttamisvelvoitteen vuoksi olisi hyvin ongelmallinen sekä laitoksia omistavien yhtiöiden että näiden rahoittajien omaisuuden suojan ja perusteltujen odotusten suojan kannalta. Lisäksi jätteenpolttolaitokset toimivat käytännössä jo nyt kunnan jätelyhtiöstä erillisessä yhtiössä.

Lisäksi tarkasteltiin vaihtoehtoa, jossa nykyisen tietoaalustassa käytävän tarjouspyyntömenettelyn sijasta käyttöön otettaisiin kuntalaissa säädetty palveluvelvoitteen antaminen (niin kutsuttu SGEI eli Services of General Economic Interest). Yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvät palvelut ovat palveluita, jotka viranomaiset katsovat välttämättömiksi yhteiskunnan toimivuudelle tai kansalaisille, mutta joita markkinat eivät itsessään tarjoa riittävästi tai ollenkaan. Vaihtoehdosta päätettiin luopua, sillä julkisen palveluvelvoitteen antaminen ei olisi jätetoimialalle soveltuva ratkaisu. Jätehuoltopalveluiden markkinatilanne sekä mahdollinen markkinapuute vaihtelevat merkittävästi jätehuollon eri osamarkkinoilla ja eri jätelajien osalta sekä alueellisesti että ajallisesti. Markkinapuutteen selvittäminen olisi vaativa tai jopa mahdoton tehtävä ja aiheuttaisi merkittävää hallinnollista taakkaa. Vain tiettyjä palveluita ja jätelajeja koskevan palveluvelvoitteen antamisen myötä muodostuisi erityisesti jätteenhaltijoiden kannalta sekava järjestelmä, jossa jätteitä jouduttaisiin toimittamaan useisiin eri vastaanottoipaikkoihin. Järjestelmä ei myöskään takaisi palveluiden saatavuutta ja voisi vaikuttaa negatiivisesti alan kilpailutilanteeseen. Markkinapuutteen toteaminen ja julkisen palveluvelvoitteen antaminen vaatisi tarkkaa sääntelyä jätelaissa. Lisäksi suunnitellusta järjestelystä tulisi käydä etukäteiset neuvottelut komission kanssa.

Ulosmyyntirajaa koskevat vaihtoehdot

Ulosmyyntirajan laskeminen viiteen prosenttiin ja 500 000 euroon

Valmistelun aikana tarkasteltiin vaihtoehtoa, jossa ulosmyyntiraja laskettaisiin viiteen prosenttiin ja 500 000 euroon sidosyksikön liikevaihdosta. Vaihtoehto vastaa hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan yhtenäistetään sidosyksiköiden ulosmyyntirajat viiteen prosenttiin ja 500 000 euroon sidosyksiköiden liikevaihdosta.

Tästä vaihtoehdosta päätettiin kuitenkin luopua, sillä hallitusohjelmakirjauksen jälkeen olosuhteet ovat muuttuneet olennaisesti, kun sidosyksikön ulosmyyntiä koskeva oikeuskäytäntö on tiukentunut EUT:n ratkaisun myötä. Ulosmyyntirajan laskeminen viiteen prosenttiin ja 500 000 euroon yhdistettynä EUT:n ratkaisuun voi aiheuttaa häiriöitä jätehuoltomarkkinoiden toimivuudessa.

Edellä kuvattu EUT:n ratkaisu laajentaa merkittävästi ulosmyyntirajan laskemisen vaikutuksia. EUT:n ratkaisun perusteella ulosmyynti ylittää 500 000 euron rajan 19 jäteyhtiössä yhteensä 26:sta.⁹⁵ Kiinteä 500 000 euron ulosmyyntiraja toimii rajoituksista tiukimmin, ja ylittyy 18 jäteyhtiöllä ilman tytäryhtiöiden huomioimistakin. Ne 19 yhtiötä, jotka ylittävät 500 000 euron ulosmyyntirajan, hoitavat jätehuoltoa 3,5 miljoonan kuntalaisen alueella käytännössä ympäri Suomen pääkaupunkiseutua lukuun ottamatta.⁹⁶

Viiden prosentin ja 500 000 euron ulosmyyntiraja mahdollistaisi teoreettisesti kullekin kunnan jäteyhtiöille 500 000 euron ulosmyynnin, mikä tarkoittaisi laskennallisesti yhteensä 13 miljoonan euron markkinaehtoista toimintaa.⁹⁷ Markkinaehtoisen toiminnan rajaaminen 500 000 euroon tarkoittaisi nykyisen markkinaehtoisen toiminnan (71 miljoonaa euroa) laskua 58 miljoonalla eurolla.⁹⁸ Todennäköisesti laskua olisi vielä tätäkin enemmän, sillä käytännössä 500 000 euron raja on niin tiukka jo yhdenkin sopimuksen saattaessa ylittää rajan, ettei markkinaehtoisia jätehuoltopalveluita olisi välttämättä muutoksen jälkeen enää juurikaan saatavilla. Kunnan jäteyhtiön on käytännössä pidettävä puskuria ulosmyyntirajansa suhteen, jotta rajan ylittäminen ei johtaisi sidosyksikköaseman menettämiseen. Suurin osa niistä kymmenestä kunnan jäteyhtiöstä, joilla on markkinaehtoista toimintaa harjoittava tytäryhtiö, joutuisivat sopeuttamaan tai luopumaan markkinaehtoisista tytäryhtiöistään tai uudelleenorganisoimaan toimintaansa muutoin.

Verrattuna 5 prosentin rajaan ulosmyynnin rajaaminen 500 000 euroon voisi aiheuttaa enemmän häiriöitä jätehuoltomarkkinoiden toimivuuteen sekä jätehuoltopalveluiden saatavuuteen. Kuntien käsittelykapasiteettia tarvitsevat jätteenhaltijat, mukaan lukien yksityiset jätehuoltoalan yritykset, eivät ulosmyynnin rajaamisen takia välttämättä enää saisi tarvitsemaansa käsittelykapasiteettia käyttöönsä lähimpänä sijaitsevalta kunnan jätelaitokselta. Näin laaja markkinaehtoisen toiminnan rajaaminen saattaisi useissa tapauksissa vaikeuttaa erityisesti sellaisten yksityisten jätehuoltopalveluita tarjoavien yritysten toimintaedellytyksiä, joilla ei ole omaa käsittelykapasiteettia. Jätteenkäsittelykapasiteetti (erityisesti jätteenpolto- ja kaatopaikkakäsittelykapasiteetti, tietyillä alueilla myös biokäsittely) on pääsääntöisesti kuntien jätelaitosten hallinnassa. Ulosmyyntirajan laskemisen ja EUT:n ratkaisun seurauksena kuntien käsittelylaitoksissa ei enää olisi mahdollista käsitellä kuin kunnan lakisäätteiselle (mukaan lukien toissijainen jätehuoltopalvelu) vastuulle kuuluvaa jätettä ja hyvin pienessä määrin (alle 500 000 euron rajaan saakka) markkinaehtoista jätettä. Ulosmyynnin rajaaminen 500 000 euroon vähentäisi useissa tapauksissa merkittävästi kunnan jäteyhtiön käsittelylaitoksiin päätyvää jätettä.

⁹⁵ Owal Group (2026), s. 21-22. Ulosmyynnin tiedot puuttuvat 2 yhtiöltä.

⁹⁶ 5 % ulosmyyntirajan ylittävät yhtiöt (16) hoitavat jätehuoltoa 2,6 miljoonan kuntalaisen alueella.

⁹⁷ Euromääräinen ja prosentuaalinen rajoitus ovat voimassa yhtä aikaa. Pienten (alle 10 milj.) yhtiöiden liikevaihtoa rajoittaa prosenttirajoitus, eli niiden suurin sallittu ulosmyynti voi olla alle 500 000 euroa. Nykyhetken liikevaihtotiedoilla suurin sallittu ulosmyynti olisi yhteensä n. 10 miljoonaa euroa, eikä 13 miljoonaa euroa.

⁹⁸ Euromääräiset vaikutusarviot sisältävät epävarmuuksia, jotka jäävät riippumaan EUT:n ratkaisun tulkintavaikutuksista.

Merkittävä jätemäärän lasku lisäisi yksikkökustannuksia ja heikentäisi kunnan käsittelylaitosten kannattavuutta enemmän kuin ulosmyynnin rajaaminen viiteen prosenttiin jäteyhtiön liikevaihdosta.

Käsittelypalvelua voitaisiin joissakin tapauksissa tarjota toissijaisena jätehuoltopalveluna, mikäli sen edellytykset täyttyisivät. Toissijaista jätehuoltopalvelua koskeva menettely 14 vuorokauden odotusaikoinen saattaa kuitenkin useissa tapauksissa olla liian hidas menettely sekä käsittelylaitoksen toiminnan että palvelua tarvitsevan yrityksen kannalta. Menettelyn kankeus ja hitaus koskisi myös pienjäteasematoimintaa. Jätteen haltijat eivät myöskään välttämättä olisi halukkaita tekemään sitovia toissijaista jätehuoltopalvelua koskevia sopimuksia siitä, kuinka paljon jätettä laitokseen on toimitettava. Ylimääräisen käsittelykapasiteetin mahdollinen siirtymisen markkinaehtoisesta myynnistä toissijaiseksi jätehuoltopalveluksi voidaan arvioida heikentävän jätemäärien ennakoitavuutta, lisäävän kapasiteetin vajaakäytön riskiä ja nostavan käsittelyn yksikkökustannuksia. Markkinaehtoisen toiminnan rajaaminen 500 000 euroon tarkoittaisi käytännössä sitä, ettei kunnan jäteyhtiölle jäisi välttämättä lainkaan mahdollisuutta saada käsittelylaitoksiin jätemäärää, jonka laitosten toimivuus edellyttäisi. 500 000 euron ulosmyyntirajan voidaan arvioida johtavan laajemmin käsittelylaitosten toiminnan osittaiseen alasajoon tai jopa sulkemiseen kuin viiden prosentin ulosmyyntiraja. Jos kyseessä olisi kunnan jäteyhtiön omistama lakisääteisen jätteen käsittelyä varten tehty investointi kuten jätteenkäsittelylaitos, pienjäteasema tai kaatopaikka, ei toiminnan eriyttäminen esimerkiksi jäteyhtiön omistavien kuntien suoraan omistukseen olisi toiminnan operatiivisen järjestämisen näkökulmasta toimiva ratkaisu. Jätehuoltopalveluiden saatavuudessa saattaisi ilmetä ainakin lyhyellä aikavälillä ongelmia.

Ulosmyyntirajan laskemisella 500 000 euroon olisi huomattavasti laajemmat vaikutukset jätteenpoltoon kuin ulosmyyntirajan laskemisella viiteen prosenttiin. Ulosmyyntirajan laskemisen 500 000 euroon ja EUT:n ratkaisun seurauksena voisi muodostua tilanne, jossa kuntien jätelaitosten hallinnassa olevaa jätteenkäsittelykapasiteettia jäisi vielä laajemmin vajaakäytölle, kun samaan aikaan käsittelypalveluita tarvitsevat yritykset eivät markkinaehtoisen toiminnan rajaamisen johdosta saisi kapasiteettia käyttöönsä. 500 000 euron ulosmyyntirajan perusteella vieläkin laajempi osuus jätteestä päätyisi kauempana sijaitseviin polttolaitoksiin tai vientiin naapurimaihin. Kuljetusmatkojen pidentyminen lisäisi kuljetuksista aiheutuvia päästöjä sekä kustannuksia yksityisille jätehuoltoalan yrityksille, ja lopulta jätteen tuottajayrityksille. Vajaakapasiteetista johtuva yksikkökustannusten kasvu voisi johtaa porttimaksujen ja/ tai kaukolämmön hinnan nousuun, mikä lisäisi kotitalouksien ja yritysten jätehuolto- ja energiakustannuksia.⁹⁹ Joissakin tapauksissa ongelmat poltettavan jätteen saatavuudessa saattaisivat johtaa myös jätteen tuonnin lisääntymiseen.¹⁰⁰

Kuntien jäteyhtiöiden markkinaehtoisen toiminnan sopeuttaminen sekä luopuminen markkinaehtoisista tytäryhtiöistä avaisi yksityisille jätehuoltoalan yrityksille mahdollisuuksia kasvattaa omaa liiketoimintaansa. Kunnan jäteyhtiö tai sen tytäryhtiö ei enää toimisi juuri lainkaan kilpailluilla markkinoilla yksityisten jäteyritysten kanssa, mikä vahvistaisi yksityisten jäteyhtiöiden asemaa markkinoilla. Alueilla, joilla kuntien jäteyhtiöt luopuvat markkinaehtoisista tytäryhtiöistään myymällä ne, syntyisi yksityisille jäteyhtiöille mahdollisuus tehdä yritysostoja ja laajentaa siten liikevaihtoaan ja toimintaansa. Kuntien jäteyhtiöt joutuisivat sopeuttamaan toimintaa tai luopumaan yhteensä kymmenestä markkinoilla toimivasta tytäryhtiöstä. Yli 50 prosentin osuudella omistettujen tytäryhtiöiden liikevaihto vuoden 2024 lopussa oli yhteensä n. 45

---

⁹⁹ Owl Group (2026) s. 27.

¹⁰⁰ Owl Group (2026) s. 27.

miljoonaa euroa, josta 43 miljoonaa euroa muodostuu kuuden nykyisen ulosmyyntirajan ylittävän kunnan jäteyhtiön tytäryhtiön liikevaihdosta. Ehdotus lisäisi yksityisten jätehuoltoyritysten toimintaympäristön ennakoitavuutta.

Viiden prosentin ja 500 000 euron ulosmyyntirajan ei arvioida olennaisesti muuttavan ehdotuksen vaikutuksia yksityisen yritysten investointeihin. Kuntien jäteyhtiöiden markkinaehtoisen toiminnan rajaamisella ei arvioida olevan lyhyellä aikavälillä ratkaisevaa merkitystä kooltaan merkittäviin yksityisten yritysten tekemiin käsittely- tai kierrätyslaitosinvestointeihin. Suurten kierrätyslaitosten investoinnit ovat arvoltaan kymmeniä miljoonia euroja, ja laitokset vaativat satojen tuhansien tonnien jättevolyymien.¹⁰¹ Kuntien jäteyhtiöiden markkinaehtoisen toiminnan rajaaminen kohdistuisi erityisesti kuntien hallinnassa olevaan jätteenpolto- ja kaatopaikkakapasiteettiin sekä erällä alueilla myös biojätteen käsittelyyn ja pienjäteasematoimintaan. Ulosmyynnin rajaaminen ei myöskään vaikuttaisi esimerkiksi kuljetuskalustoon tehtäviin investointeihin, sillä markkinaehtoinen myynti on pääsääntöisesti käsittelypalveluiden myyntiä.

Ulosmyyntirajan säilyttäminen ennallaan

Lisäksi tarkasteltiin vaihtoehtoa, jossa ulosmyyntiraja olisi säilytetty ennallaan 10 prosentissa. Vaikka ulosmyyntiraja säilytettäisiin ennallaan, EUT:n ratkaisu rajoittaa merkittävästi kuntien jäteyhtiöiden toimintaa kilpailluilla markkinoilla. Pelkkä EUT:n ratkaisu ilman ulosmyyntirajan laskemista vähentää sallittua ulosmyyntiä toteutuneeseen verrattuna laskennallisesti noin 24 miljoonalla eurolla vuodessa.¹⁰²

EUT:n ratkaisun myötä kuusi kunnan jäteyhtiötä ylittää jätelaissa säädetyn 10 prosentin ulosmyyntirajan.¹⁰³ Näiden yhtiöiden sekä niiden omistajina olevien kuntien tulee huomioida EUT:n ratkaisu toiminnassaan ja sopeuttaa toimintaansa siten, ettei ulosmyyntiraja ylitä. Kuusi nykyisen ulosmyyntirajan ylittävää yhtiötä ovat verrattain suuria ja hoitavat väestömäärältään yhteensä noin 860 000 kuntalaisen jätehuoltoa. Näiden kuuden jäteyhtiön tytäryhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihto on 43 miljoonaa euroa eli merkittävä osa kaikkien kunnan jäteyhtiöiden tytäryhtiöiden yhteenlasketuista liikevaihdoista (45 miljoonaa euroa). Osana toiminnan muutosta ja sopeuttamista kuntien jäteyhtiöt joutuisivat esimerkiksi uudelleen organisoimaan tai luopumaan tytäryhtiöistä. Kuuden jäteyhtiön tytäryhtiöiden toimialoina ovat mm. jätteiden vastaanotto ja käsittely yrityksille, lämmön tuotanto kaukolämpöverkkoon kierrätyspuusta, jätteenpolton pohjakuonien käsittely, pilaantuneiden materiaalien ja vaarallisten jätteiden vastaanotto ja käsittely, yritysten ja julkishallinnon tietoturvamateriaalien käsittely, elektroniikkaromun käsittely, metalliromun murskaus ja metallikauppa sekä paalauspalvelut, biokaasun tuotanto ja jakelu sekä yritysjetten vastaanottopalvelu, maa- ja kiviainesten kierrätys ja jalostus yrityksille.

Niillä alueilla, joilla 10 prosentin ulosmyyntirajan ylittävät kuusi jäteyhtiötä sopeuttavat toimintaansa, avautuisi yksityisille jätehuoltoalan yrityksille mahdollisuuksia kasvattaa omaa liiketoimintaansa. Kuntien jäteyhtiöt voisivat eriyttää markkinaehtoista toimintaa tytäryhtiöön, mutta ainoastaan siten, että kunnan jäteyhtiön ja sen tytäryhtiön yhteenlaskettu markkinaehtoinen toiminta ei ylittäisi 10 prosentin ulosmyyntirajaa. 10 prosentin ulosmyyntiraja ja EUT:n ratkaisu rajaisi siten kuntien jäteyhtiöiden markkinaehtoisen toiminnan laajentamista, mikä lisäisi

¹⁰¹ Owl Group (2026) s. 43.

¹⁰² Ulosmyynnin sallittu enimmäismäärä tytäryhtiöt mukaan lukien olisi 47 miljoonaa euroa. Toteutunut ulosmyynti on ollut yhteensä 71 miljoonaa euroa. Owl Group (2026) s. 21.

¹⁰³ Owl Group (2026) s. 21. Laskelma sisältää epävarmuustekijöitä, jotka johtuvat EUT:n ratkaisun tulkintavaikutuksista. Laskelma on tehty oletuksella, että kunnan jäteyhtiön yli 50 prosentin osuudella omistamat tytäryhtiöt tulee huomioida. Niiden liikevaihdot on huomioitu kokonaisuudessaan.

yksityisten jätehuoltoyritysten toimintaympäristön ennakoitavuutta mm. investointien suunnittelua varten.

Ulosmyyntirajan säilyttäminen ennallaan mahdollistaisi kuntien jäteyhtiöille ylimääräisen jätteenkäsittelykapasiteetin sekä muiden jätehuoltopalveluiden myymisen markkinaehtoisesti kymmenen prosentin rajaan saakka. Markkinaehtoisen toiminnan eriyttäminen erilliseen yhtiöön on kilpailuneutraliteetin toteutumisen kannalta parempi vaihtoehto kuin lakisääteisen ja markkinaehtoisen toiminnan harjoittaminen samassa yksikössä. Ulosmyyntirajan säilyttäminen kymmenessä prosentissa voisi jossain määrin tehostaa käytettävissä olevan jätteenkäsittelykapasiteetin käyttöä verrattuna tilanteeseen, jossa raja laskisi viiteen prosenttiin. Korkeampi ulosmyyntiraja mahdollistaisi kunnan jäteyhtiön jätteen hyödyntämis- ja käsittelykapasiteetin tehokkaan käytön antaessaan liikkumavaraa, jonka turvin yhtiö voi paremmin myydä satunnaisesti tai väliaikaisesti vapaana olevaa hyödyntämis- ja käsittelykapasiteettiaan markkinaehtoisesti asiakkailleen. 10 prosentin ulosmyyntiraja mahdollistaisi laskennallisesti 47 miljoonan euron markkinaehtoisen toiminnan.¹⁰⁴

Ulosmyyntirajan säilyttämisestä ennallaan päätettiin kuitenkin luopua, sillä ulosmyyntirajojen yhtenäistämistä koskevan hallitusohjelmakirjauksen tarkoituksena on rajata merkittävästi kuntien jäteyhtiöiden markkinaehtoista toimintaa. EUT:n ratkaisu vaikuttaa välittömin seurauksin vain kuuteen kunnan jäteyhtiöön, kun taas muut kunnan jäteyhtiöt voisivat pitää markkinaehtoisen toiminnan käytännössä nykytilanteen mukaisena.

	10 % + EUT:n ratkaisu	5 %	5 % ja 500 000 euroa
Toteutunut markkinaehtoinen myynti	71 M€	–	–
Suurin sallittu markkinaehtoinen myynti (laskennallinen)	47 M€	23 M€	13 M€
Vähennys nykytilanteeseen	–24 M€	–48 M€	–58 M€

Taulukko 1: Vaikutukset euromääräiseen ulosmyyntiin eri ulosmyyntirajoituksilla ja vertailu nykytilanteeseen.¹⁰⁵

Ulosmyyntirajan nostaminen 20 prosenttiin

Lisäksi tarkasteltiin vaihtoehtoa, jossa ulosmyyntiraja nostettaisiin hankintadirektiivin mahdollistamaan 20 prosenttiin. Vaihtoehto on noussut esille erityisesti EUT:n ratkaisuun liittyvien tulkintaepävarmuuksien takia. 20 prosentin ulosmyyntiraja ehkäisisi paremmin EUT:n ratkaisusta mahdollisesti aiheutuvat ennakoimattomat ja hallitsemattomat seuraukset. Hankkeessa

¹⁰⁴ Owl Group (2026) s. 22.

¹⁰⁵ Owl Group (2026) s. 22.

teetetyssä vaikutusarviossa ei ole erikseen tarkasteltu vaihtoehtoa, jossa ulosmyyntiraja olisi 20 prosenttia. Karkealla tasolla voidaan arvioida, että 20 prosentin ulosmyyntiraja mahdollistaisi erityisesti harvaan asutuilla alueilla sijaitseville liikevaihdoltaan pienille jäteyhtiöille käsitte-lyinfrastruktuurin kustannustehokkaan käytön ja vapaana olevan kapasiteetin täyttämisen. Toisaalta liikevaihdoltaan suurille jäteyhtiöille 20 prosentin ulosmyyntiraja ei välttämättä olisi tarpeen ja mahdollistaisi volyymiltään merkittävän markkinoilla toimimisen. Vaikutukset eri alueille vaihtelisivat merkittävästi.

20 prosentin ulosmyyntiraja mahdollistaisi kuntien jäteyhtiöille laskennallisesti 94 miljoonan euron markkinaehtoisen toiminnan. Voidaan arvioida, että useimmilla alueilla ulosmyyntirajan nosto mahdollistaisi kuntien jäteyhtiöiden nykyisen markkinaehtoisen toiminnan laajentamisen. Tämä vaikuttaisi kielteisesti alueella toimivien yksityisten jätehuoltoalan yritysten asemaan ja heikentäisi jätetoimialan kilpailuneutraliteettia. Näin laaja kuntien jäteyhtiöiden markkinaehtoinen toiminta voisi joillakin alueilla vääristää kilpailua. Ulosmyyntirajan nostamista ei esitetä, sillä ehdotus ei olisi hallitusohjelmakirjauksen mukainen. Ulosmyyntirajojen yhtenäistämistä koskevan hallitusohjelmakirjauksen tarkoituksena on rajata merkittävästi kuntien jäteyhtiöiden markkinaehtoista toimintaa.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Ruotsi

Ruotsissa kunnat vastaavat kunnan alueella syntyvän yhdyskuntajätteen kuljetuksesta ja käsittelystä, mikäli jäte ei kuulu tuottajavastuun alaisuuteen. Yhdyskuntajätteeksi katsotaan myös muu kuin kotitalouksista peräisin oleva jäte, jos se lajiltaan ja koostumukseltaan vastaa kotitalouksista peräisin olevaa jätettä, lukuun ottamatta joitakin erikseen ympäristökaaren 15 luvun 3 §:ssa lueteltuja poikkeuksia, kuten rakennus- ja purkujätettä ja tuotannossa syntynyttä jätettä. Siten myös yrityksissä syntyvä yhdyskuntajäte kuuluu kunnallisen jätehuollon piiriin.

Ruotsissa valmistellaan parhaillaan lainsäädäntöuudistusta uudenlaisesta valinnanvapaus -järjestelmästä elinkeinoelämän toimijoille (ns. frival-periaate). Ehdotus on julkaistu vuoden 2025 lopussa.¹⁰⁶ Lisäksi hallitus ilmoitti tulevasta kesään 2026 ajoittuvasta toisesta uudistuskokonaisuudesta, joka sisältää lisätoimia valinnanvapausjärjestelmän laajentamiseksi.

Ehdotuksen mukaan kunnan vastuu vähittäiskaupan yhdyskuntajätteestä poistettaisiin ja siirrettäisiin vähittäiskaupalle. Vastuu ammattimaisessa toiminnassa käytetystä ravintorasvasta, käytetystä toimistopaperista ja keräyspaperista siirrettäisiin jätteentuottajalle. Lisäksi kunnille säädetäisiin toissijainen vastuu vähittäiskaupan yhdyskuntajätteen jätehuollosta ja ammattimaisen toiminnan käytetystä ravintorasvasta, toimistopaperista ja keräyspaperista.

Ehdotuksen mukaan kunnan olisi jätteen tuottajan pyynnöstä vastattava kaikesta siitä yhdyskuntajätteen jätehuollosta, joka on jätteentuottajan omalla vastuulla, mikäli jätteentuottaja voi osoittaa, että jätehuoltopalvelujen tarjonta on puutteellista, kuljetusetäisyydet ovat kohtuuttoman pitkiä tai jätehuoltopalveluja tarjotaan kohtuuttomien sopimusehdoin. Kunnan toissijainen vastuu jätehuollosta olisi määräaikainen ja voimassa viiden vuoden ajan siitä päivästä, kun pyyntö on hyväksytty.¹⁰⁷ Jätteentuottajan olisi osoitettava, että yksi tai useampi edellytys

¹⁰⁶ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/lagratsremiss/2025/12/reformering-av-avfallslagstiftningen-for-okad-materialatervinning/>

¹⁰⁷ Reformering av avfallslagstiftningen för ökad materialåtervinning, s. 57-58.

täyttyä, jotta kunnan toissijainen vastuu astuisi voimaan. Jos kunta hylkäisi pyynnön, päätöksestä voisi valittaa.

Esityksen perusteluiden mukaan¹⁰⁸ toissijaisen vastuun edellytyksenä olisi jätteiden keräämisessä ja käsittelyssä oleva puutteellinen palvelujen tarjonta kunnassa. Huomioon otettavia seikkoja olisi se, merkitsevätkö ainoat tarjolla olevat tarjoukset kohtuuttoman pitkiä kuljetusmatkoja tai tarjotaanko palvelua kohtuuttomilla sopimusehdoilla. Kohtuuttomia sopimusehtoja olisivat esimerkiksi kohtuuttoman korkeat hinnat, jotka vaikeuttavat yrityksen toimintaa verrattuna muihin saman alan yrityksiin. Jos kunta tarjoaa samaa tai korkeampaa hintaa kuin yksityiset vaihtoehdot, se on esimerkki siitä, että sopimusehdot eivät ole kohtuuttomia.

Lisäksi uudistukseen sisältyy uudet säännökset siitä, mitä vastuu jätehuollosta tarkoittaa, milloin vastuu päättyy ja kuinka elinkeinoelämän toimijat voivat hakea kunnalta tai lääninhallitukselta poikkeusta kunnan jätehuoltovastuusta. Valvontatehtävä poistettaisiin kunnilta. Lisäksi kunnilta edellytettäisiin jätehuollon taloudellista eriyttämistä kirjanpidossaan.

Ruotsissa kunnallisten jäteyhtiöiden toiminta ei KKV:n selvityksen¹⁰⁹ mukaan sisällä samantyyppistä markkinaehtoista jätehuoltotoimintaa kuin Suomessa, joten erillistä sidosyksiköiden ulosmyyntirajaa koskeva pohdinta ei ole ollut tarpeen. Puuttumiskeinona kilpailuneutraliteettiongelmien syntyessä on kyseisen toiminnan kieltäminen. Kilpailulain 3 luvun 27 §:n mukaan kuntia voidaan kieltää harjoittamasta myyntitoiminnassaan menettelyä, jos se vääristää tai on omiaan vääristämään tehokkaan kilpailun edellytyksiä markkinoilla, tai estää tai on omiaan estämään tällaisen kilpailun syntymistä tai kehittymistä. Kiellolle on kuitenkin joitain rajoituksia. Kiellon asettaa kilpailuviranomaisen esityksestä patenti- ja markkinaoikeus (Patent- och marknadsdomstolen).¹¹⁰

Sidosyksiköiden osalta on Ruotsissa käytössä hankintadirektiivin mukainen 20 prosentin ulosmyyntiraja. Ruotsin hankintalain 3 luvussa ulosmyyntiraja on muotoiltu niin, että kyse on sisäisestä hankinnasta, jos toiminnasta yli 80 prosenttia on sisäistä. Jätetoimialalle ei ole asetettu erillistä ja yleisestä poikkeavaa ulosmyyntirajaa.

Tanska

Tanskassa jätehuoltovastuita koskevaa sääntelyä muutettiin kesällä 2022. Tanskassa kunnilla on tähän mennessä ollut lähtökohtaisesti vastuu jätehuollosta, mutta joiltain osin kunnat on rajattu pois vastuun piiristä. Tuoreilla lakimuutoksilla yksityisten toimijoiden roolia on vahvistettu. Jätehuollosta säädetään Tanskan ympäristönsuojelulaissa (Miljøbeskyttelsesloven) ja täytäntöönpanomääräyksissä.¹¹¹

Kunnilla on ollut vastuu kotitalousjätteen jätehuollosta. Jätehuoltoon kuuluu sekä keräys että käsittely. Yrityksillä taas on vastuu yhdyskuntajätteistään siltä osin kuin ne ovat kierrätettäviä. Yritykset voivat hoitaa jätehuollon itse tai siirtää vastuun valtuutetulle kolmannelle osapuolelle. Jätehuollon on voinut myös ostaa kunnalta, jos kyseessä on monikäyttörakennus, eli rakennus, jossa on esimerkiksi sekä toimistoja että asuintiloja. Kunta huolehtii useimmiten sekalaisen yhdyskuntajätteen kuljetuksesta ja käsittelystä, mutta paikalliset määräykset voivat vaihdella.

¹⁰⁸ Reformering av avfallslagstiftningen för ökad materialåtervinning, s. 125.

¹⁰⁹ [Tutkimus jätealan ulosmyyntirajan vaikutuksista \(Tutkimusraportteja/2022\) - KKV](#)

¹¹⁰ Konkurrenslag 8 kap. 1 § och 3 kap. 32 §.

¹¹¹ BEK nr 938 af 20/06/2022.

Kuntien vastuulla on myös joidenkin laajennettuun tuottajavastuun piiriin kuuluvien jätelajien keräys.

Kesäkuussa 2022 tehdyllä lakimuutoksella yksityisten toimijoiden roolia jätehuollossa vahvistettiin. Kuntien on tullut kilpailuttaa kierrätettävän kotitalousjätteen käsittely ja lajittelu viimeistään 1.7.2023. Kuntien omistamat kierrätyslaitokset tulee muuttaa yhtiöiksi. Niiden on voitava osallistua kilpailutuksiin siirtymäkaudella 1.7.2022–1.7.2027. Yritykset saavat vapaasti valita kunnan tai yksityisen keräyspalvelun poltettavalle jätteelle. Näin sekä kierrätettävä että poltettava jäte voidaan kerätä yhden toimijan toimesta.

Lisäksi säädettiin lain tasolla, etteivät kunnat pääsääntöisesti saa kerätä yritysten kierrätyskelpoista jätettä. Kotitalousjätteen ja omien jätteidensä keräystä kunnat voivat kuitenkin pääsääntöisesti jatkaa. Kunnat voivat myös tarjota kierrätyskelpoisen yritysjetteen keräystä, jos jäte määrältään ja laadultaan vastaa kotitalousjätettä, sekä yritysjetteen keräystä saarilta, joille ei ole pysyvää siltayhteyttä. Kielto ei myöskään koske kunnan kierrätyspisteitä.

Lakimuutokset tulivat voimaan heinäkuussa 2022, mutta osaa säännöksistä koskee pitkä siirtymäaika ainakin vuoteen 2027 asti. Kuntien yhtiöitetyt laitokset eivät saa käsitellä kierrätettävää yritysjetettä 1.1.2027 alkaen. Valvontaviranomaiselle (Forsyningstilsynet) on annettu valtuudet valvoa jätealan talous- ja toimintasääntöjen noudattamista. Poikkeuksena on esimerkiksi se, että kunta voisi kompostoida puistojensa puutarhajätettä tai käsitellä polttolaitostensa kuonaa. Kunnat saavat myös ostaa rakennusjätettä rakennushankkeidensa materiaaliksi.¹¹² Valvontaviranomaisen mukaan 88 maan 98 kunnasta on siirtänyt koko tai osan tehtävästä kerätä kotitalouksien lajiteltu jäte yksityisille toimijoille.¹¹³

Tanskan lainsäädäntö määrittelee, missä tilanteissa kunta tai alue voi harjoittaa liiketoimintaa. Julkisten hankintojen sidosyksikköpoikkeuksista on säädetty Tanskan hankintalain 12 §–16 §:ssä. Jätealalla ei ole käytössä yleisestä EU:n hankintadirektiivin ulosmyyntirajasta poikkeavaa sääntelyä.

Viro

Virossa on säädetty kunnan velvollisuudeksi järjestää kotitalouksien jätehuolto, mutta siellä ei ole perustettu kunnallisia jätelaitoksia tai organisoitu muullakaan tavoin alueellista kilpailuttamista, eikä kunnan jätehuoltopalveluiden kilpailuttamisesta ole täydentävää sääntelyä. Yksittäiset kunnat tekevät jätehuollon kokonaispalvelusopimuksen (kuljetus, käsittely) valitun yrityksen kanssa enintään viideksi vuodeksi. Sopimuksella yhdelle yritykselle myönnetään yksinoikeus järjestää jätteenkuljetus tietyllä yhdyskuntajätteen kuljetusalueella.

Virossa on joulukuussa 2025 päätetty laajasta jätelainsäädännön uudistamisesta.¹¹⁴ Uudistuksen eräänä lähtökohtana olleessa Viron Kilpailuviraston raportissa¹¹⁵ vuodelta 2024 tuodaan esiin, että jätteenkuljetusyrityksellä, jolla on yksinoikeus jätteiden kuljettamiseen, on myös kilpailulain 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu määräävä asema tietyn yhdyskuntajätteen kuljetuksen alueella. Yksinoikeutta jätteiden kuljettamiseen voidaan pitää markkinoiden esteenä, koska se rajoittaa muiden yritysten pääsyä tietyille tuotemarkkinoille ja toimialalla toimimiseen. Raportin mukaan kilpailuviraston analysoimat tiedot osoittavat, että kilpailu jätekuljetusmarkkinoilla on vähenemässä. Markkinat keskittyvät yhä enemmän yhden yrityksen käsiin, ja näin ollen

¹¹² Forslag til Lov om ændring af lov om miljøbeskyttelse og lov om Forsyningstilsynet. Lovforslag nr. L 153.

¹¹³ <https://forsyningstilsynet.dk/nyheder/2025/maj/private-aktoerer-staar-for-affaldsindsamling-i-langt-de-fleste-kommuner>

¹¹⁴ <https://kliimaministerium.ee/jaatmereforn>

¹¹⁵ [Konkurentsiamet: jäätmeveoturu konkurentsioiukord vajab parandamist | Konkurentsiamet](#)

markkinat ovat siirtyneet duopolista monopolimarkkinoihin. Markkinoilla, joilla kilpailu on vähäistä, ja erityisesti tilanteessa, jossa hankintoihin osallistuvien määrä vähenee, tämä voi johtaa palveluhintojen nousuun kuluttajille ja palvelun laadun heikkenemiseen.

Uudistus tähtää EU:n kierrätystavoitteiden saavuttamiseen, läpinäkyvämpään datahallintaan sekä yhtenäisempään ja toimivampaan jätehuoltojärjestelmään koko maassa. Tavoitteena on muun ohella estää jätehuollon monopolisoitumista säätämällä jätehuoltopalveluiden alueittaisesta kilpailuttamisesta sekä lisäämällä avoimuutta jätehuollon hankintaprosesseissa. Myös palveluiden hinnoittelusta säädetään siten, että lajittelemattoman jätteen hinta on korkeampi kuin erilliskerättyjen jätelajien. Uusi järjestelmä otetaan käyttöön vaiheittain eri kunnissa nykyisten jättepalvelusopimuksiensa päättyessä. Vuonna 2026 noin 10 kuntaa kilpailuttaa palvelunsa, ja tavoite on saada uusi järjestelmä voimaan koko maassa vuoden 2030 mennessä.

6 Lausuntopalaute

(täydennetään lausuntokierroksen jälkeen)

7 Säännöskohtaiset perustelut

33 §. *Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu.* Nykyistä kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevaa menettelyä tarkennettaisiin säätämällä jätteen haltijalle uusi velvollisuus perustella tietoalustassa saatujen tarjousten hylkäämisen syyt. Lisäksi säädettäisiin, että toissijaisesta jätehuoltopalvelusta tehtävän sopimuksen tulisi olennaisin osin vastata tietoalustalla julkaistua tarjouspyyntöä sekä laajennettaisiin tietoalustalle toimitettavia tietoja koskevia velvollisuuksia. Kaikki asetuksenantovaltuudet koottaisiin pykälän 5 momenttiin.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin, että jos jätteen haltija hylkää jätteiden ja sivuvirtojen tietoalustassa jättämänsä tarjouspyyntöön annetut tarjoukset ja tekee kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan pyynnön, on hylkäämisen syyt perusteltava tietoalustassa. Ehdotettu säännös tarkentaisi muun palveluntarjonnan puutteen määrittelyä, kun tietoalustalla saatujen tarjousten hylkäämisen syyt olisi perusteltava nykyistä tarkemmin. Voimassa olevassa jätelaissa tai -asetuksessa ei ole säädetty tarjouksen hylkäämisen perusteista, mutta niitä kuvataan esimerkinomaisesti jätelain 33 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.¹¹⁶

Tarjouksen hylkäämisen syyt olisi kuvattava tietoalustassa yksilöidysti perustellen siten, että perustelut ovat jälkikäteen valvovan viranomaisen arvioitavissa ja valvottavissa. Perustelut tulisi kirjoittaa Materiaalitoriin erikseen. Jätteen haltijan tulisi kiinnittää erityistä huomiota tarjouksen hylkäämisen perustelemiseen erityisesti niissä tapauksissa, kun harkintaan liittyy saatujen tarjousten kohtuullisuuden, kuten hinnan tai kuljetusmatkan kohtuullisuuden, arviointia. Pykälän 5 momentin 1 kohdan mukaisen asetuksenantovaltuuden nojalla jätteistä annettuun valtioneuvoston asetukseen (978/2021, jäljempänä jäteasetus) lisättäisiin uusi säännös hylkäämisperusteista. Hylkäämisperusteet määriteltäisiin asetuksessa mahdollisimman selkeästi ja tarkkarajaisesti.

Tarjouksen hylkäämisen syynä voisi olla ensinnäkin se, ettei tarjotun palvelun ajankohta vastaa tarjouspyyntöä tai tarjous olisi muutoin tarjouspyynnön vastainen, tarjoaja olisi laiminlyönyt lakisääteisen velvoitteensa tai ei täyttäisi soveltuvuusvaatimuksia. Lakisääteisen velvoitteen

---

¹¹⁶ HE 248/2018 vp s. 16-17

laiminlyönnissä voisi olla kyse esimerkiksi ennakkoperintä-, työnantaja- tai arvonlisäverovelvollisten rekisteröintiin liittyvien velvollisuuksien laiminlyönnistä. Soveltuvuusvaatimuksilla tarkoitettaisiin tarjouspyynnössä määriteltyjä tarjoajaa koskevia vaatimuksia, kuten tiettyä luotokelpoisuutta tai vastuuvakuutuksen olemassaoloa.

Jätteen haltija voisi hylätä saamansa tarjouksen myös silloin, kun tarjottu palvelu ei täytä lain-säädännön vaatimuksia eikä ole siihen sovellettavissa säädöksissä ja määräyksissä asetettujen vaatimusten mukainen. Tarjottu palvelu ei täyttäisi lainsäädännön tai muiden määräysten vaatimuksia esimerkiksi silloin, kun palvelu ei olisi lupavaatimusten mukaista tai ei täyttäisi ammattitoiminnanharjoittamisen edellytyksiä.

Tarjouksen hylkäämiseen voisi johtaa myös se, että tarjous olisi puutteellinen tai tarjottava jätehuoltopalvelu ei vastaisi tarjouspyynnön vähimmäisvaatimuksia. Puutteellinen tarjous voisi olla esimerkiksi tarjous, josta puuttuu tarjouspyynnössä edellytetyt tiedot tai asiakirjoja. Vähimmäisvaatimuksilla tarkoitettaisiin hankittavaan jätehuoltopalveluun liittyviä vaatimuksia, kuten esimerkiksi palvelun aukioloaikoja. Tarjouksen hylkäämisen syynä voisi lisäksi olla tarjouksen jättäminen myöhässä.

Jätteen haltija voisi hylätä saamansa jätteenkäsittelypalvelua koskevan tarjouksen silloin, kun kuljetusmatka tarjottuun palveluun olisi kohtuuttoman pitkä ottaen huomioon muun muassa kuljetuksesta aiheutuvat kustannukset ja päästöt. Kohtuuttoman pitkä kuljetusmatka voisi olla kyseessä esimerkiksi silloin, kun jätteen haltija joutuisi kuljettamaan jätteen merkittävästi kauemmaksi verrattuna kunnan vastaanottoaikaan. Saadun tarjouksen kohtuuttomuutta osoittaisi tällöin korkeat kuljetuskustannukset sekä kuljetuksen aiheuttamat haitalliset vaikutukset ympäristölle.

Jätteen haltija voisi hylätä saamansa tarjouksen myös silloin, kun yksityisestä jätehuoltopalvelusta pyydetty hinta olisi kohtuuton. Tarjouksen voisi hylätä kohtuuttoman hinnan perusteella, mikäli tarjottu hinta olisi merkittävästi korkeampi kuin kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perimä hinta. Jos tarjottu hinta olisi sama tai vain hieman korkeampi kuin kunnan toissijaisessa jätehuoltopalvelussa, tarjousta ei voisi hylätä kohtuuttoman hinnan perusteella.

Jätteen haltija voisi hylätä myös sellaiset saamansa tarjoukset, jotka perustuisivat pelkästään kunnan tarjoaman toissijaisen jätehuoltopalvelun hyödyntämiseen. Tällaisessa tarjouksessa olisi esimerkiksi tarjottu pelkästään jätteen käsittelypalvelua, jonka käytännössä tuottaisi kokonaisuudessaan kunnan jätelaitos. Sallittua olisi sen sijaan jätehuollon kokonaispalvelua koskeva tarjous, joka perustuisi jätteenkäsittelyn osalta kunnan toissijaisena palveluna tarjoamaan palveluun. Jätelain 33 §:n 1 momentin mukaan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan pyynnön voi jätteen haltijan puolesta esittää jätteen kuljettaja tai muu toimija osana tarjoamaansa jätehuoltopalvelua, kun pyyntö koskee jätteen käsittelyä.

Jätteen haltija voisi hylätä saamansa tarjouksen myös silloin, kun tarjouksen hylkääminen on perusteltua muusta edellä kuvattuihin syihin rinnastettavasta painavasta syystä. Tarjouksen voisi perustellusti hylätä esimerkiksi silloin, kun kyseessä olisi hinnaltaan epärealistisen alhainen tarjous, joka ei kattaisi kustannuksia eikä sopimus siten olisi toteuttamiskelpoinen, tai tarjous, joka sisältää piilokuluja tai lisämaksuja. Myös yksipuoliset sopimusehdot, jotka johtaisivat esimerkiksi riskin ja vastuun siirtämiseen tarjouksen pyytäjälle tai rajaisivat reklamointioikeutta, voivat muodostaa perusteen hylätä tarjous. Tarjouksen hylkääminen tulisi myös tässä tilanteessa perustella tietoaustalla ja tuoda esiin se konkreettinen syy, jonka perusteella tarjous hylätty.

Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin uusi säännös, jonka mukaan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta tehtävän sopimuksen tulee olennaisin osin vastata tietoaustalla julkaistua tarjouspyyntöä. Voimassa olevan lain mukaan kunnan on tehtävä jätteen haltijan kanssa 2 momentissa tarkoitettua kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta sopimus, jonka kesto voi olla enintään kolme vuotta kerrallaan ja jonka osapuolet voivat irtisanoa sopimuksessa määritellyn irtisanomisajan kuluttua. Tietoaustasta saatujen kokemusten perusteella toissijaisesta jätehuoltopalvelusta solmitut sopimukset eivät kaikissa tilanteissa ole vastanneet tietoaustalla julkaistua tarjouspyyntöä, vaan tehdyt sopimukset ovat olleet kestoltaan pidempiä ja / tai sisällöltään laajempia ja koskeneet käytännössä laajempaa joukkoa jätehuollon palveluita, kuin mitä alkuperäinen tarjouspyyntö on koskenut. Tällöin markkinapuutteen osoittamista ei ole käytännössä tehty lainkaan niiden palveluiden osalta, jotka on lisätty sopimukseen ilman tietoaustalla käytyä menettelyä. Ehdotus parantaisi siten kilpailuneutraaliteetin toteutumista. Toissijaisesta jätehuoltopalvelusta tehtävä sopimus tulisi laatia sellaiseksi, että se on määräaikaaisuudestaan huolimatta kummankin sopimusosapuolen irtisanottavissa sopimuksessa määriteltävän irtisanomisajan kuluttua. Käytännössä toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan sopimuksen ehdot voitaisiin muotoilla myös siten, että jätteen haltija velvoitettaisiin toimittamaan tietty jättemäärä käsittelylaitokseen. Tällaisia sitovia sopimusehtoja voisi käyttää silloin, kun jätettä käsittelevän käsittelylaitoksen olisi varattava tietty kapasiteetti jätteen haltijan käyttöön.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että kunnan olisi toimitettava vuosittain maaliskuun loppuun mennessä jätteiden ja sivuvirtojen tietoaustaan tiedot edellisen kalenterivuoden aikana annetun toissijaisen jätehuoltopalvelun kokonaisarvosta, palvelua käyttäneiden jätteen haltijoiden kokonaismäärästä sekä palveluun sisältyneiden jätteiden kokonaismäärästä tonneina jätelajeittain ja käsittelymenetelmittäin eriteltyinä. Tiedot olisi toimitettava erikseen 3 momentissa tarkoitettua sopimuksen nojalla annetusta ja muusta toissijaisesta jätehuoltopalvelusta.

Voimassa olevan säännöksen mukaan kokoomatiedot tulee toimittaa tietoaustan käyttövelvoitteen ulkopuolelle jäävästä toissijaisesta jätehuoltopalvelusta, mikä tarkoittaa käytännössä kiiretilanteissa vastaanotettuja jätteitä tai alle vuosittaisen 2000 euron rajan jäävää toissijaista jätehuoltopalvelua. Ehdotuksen mukaan tiedot tulisi jatkossa toimittaa kaikesta annetusta toissijaisesta jätehuoltopalvelusta siten, että tiedot kaikista palvelua koskevista sopimuksista sekä tietoaustan käyttövelvollisuuden ulkopuolella annetusta palvelusta ilmoitettaisiin erikseen. Ehdotus parantaisi tietoaustalla olevien toissijaista jätehuoltopalvelua koskevien tietojen saatavuutta, kattavuutta ja luotettavuutta ja lisäisi siten toissijaisen jätehuoltopalvelun läpinäkyvyyttä. Ehdotuksen seurauksena jatkossa saataisiin aiempaa tarkempaa tietoa toissijaista jätehuoltopalvelua koskevien sopimusten perusteella toteutuneen toissijaisen jätehuoltopalvelun määrästä ja laadusta. Raportoivat tiedot auttaisivat muodostamaan kokonaiskäsityksen kuntien jätelaitosten toissijaisesta jätehuoltopalvelusta, sen kokoluokasta ja mahdollisista muutoksista. Tiedot olisivat myös kaikkien käytettävissä. Tiedot auttaisivat myös toissijaisen jätehuoltopalvelun kokonaisuutta koskevassa seurannassa ja valvonnassa. Tietovaatimuksia voitaisiin tämentää valtioneuvoston asetuksella ehdotetun 5 momentin 2 kohdan valtuussäännöksen nojalla.

Pykälän 5 momenttiin koottaisiin asetuksenantovaltuudet. Ehdotuksen mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettuun kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevaan pyyntöön, 2 momentissa tarkoitettuun tarjouspyyntöön sisällytettävistä tiedoista, samassa momentissa tarkoitetuista hylkäämisen syistä sekä 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista tiedoista.

36 §. Kunnan järjestämä jätteenkuljetus. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, minkä seurauksena nykyinen 3 momentti siirtyisi uudeksi 4 momentiksi ja nykyinen 4 momentti uudeksi 5 momentiksi. Ehdotetun uuden 3 momentin mukaan kunnan olisi järjestämässä jätteenkuljetuksessa hankittava jätteenkuljetuspalvelut kilpailuttamalla ne noudattaen julkisista

hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia. Ehdotus parantaisi yksityisten jätehuoltoalan yritysten toimintaedellytyksiä ja mahdollisuuksia suunnitella toimintaansa pidemmällä aikavälillä, sillä se poistaisi kunnalta mahdollisuuden ryhtyä tuottamaan jätteenkuljetuspalvelut omana toimintanaan. Ehdotus lisäisi avoimuutta ja parantaisi ennustettavuutta, mikä tukisi yksityisten jätehuoltoalan yritysten mahdollisuuksia investointeihin. Ehdotus ei sellaisenaan merkitsisi muutosta nykyiseen markkinatilanteeseen, sillä käytännössä kunnat ovat hankineet jätteenkuljetuspalvelut kilpailutuksen perusteella yksityisiltä yrityksiltä, eräitä yksittäisiä poikkeustilanteita lukuun ottamatta. Ehdotus kuitenkin estäisi tilanteet, joissa kunnat siirtyisivät laajamittaisesti hoitamaan jätteenkuljetukset omana toimintanaan kilpailutuksen sijasta.

Esityksen mukana kilpailuttamisvelvollisuudesta voitaisiin erityisen painavasta syystä poiketa enintään viideksi vuodeksi. Erityisen painava syy olisi esimerkiksi jätehuollon häiriötilanne kuten pandemia, tai tilanne, jossa alueella ei olisi lainkaan yksityistä palveluntarjontaa tai alueen ainoa yksityinen kuljetusliike olisi mennyt konkurssiin. Erityisen painava syy olisi myös tilanne, jossa kunnan jätelaitoksen jättämään hankintailmoitukseen on saatu vain yksi tarjous. Tällaisessa tilanteessa alueella ei olisi kilpailua ja yhdellä yrityksellä olisi käytännössä monopoliasema alueella, mikä mahdollistaisi mm. palveluiden kohtuuttoman hinnoittelun. Kilpailuttamisvelvoitteesta voisi siten poiketa myös tilanteessa, jossa kilpailua ei ole. Poikkeuksen kestoksi säädettäisiin viisi vuotta, sillä sekä tarvittavan oman kaluston ja työvoiman hankinta, investointien kuoletusaika sekä omasta tuotannosta siirtyminen takaisin jätteenkuljetuspalveluiden hankintaan kilpailuttamalla edellyttävät riittävän pitkän ajan sekä valmistelulle että toteutukselle.

Lisäksi pykälän 4 momenttia täsmennettäisiin hankintalakiin ehdotettujen markkinakartoitusta sekä hankintasopimuksen osiin jakamista koskevien muutosten¹¹⁷ perusteella. Pykälässä täsmennettäisiin, että poiketen siitä, mitä hankintalain 65 §:ssä säädetään markkinakartoituksen tekemisestä ja 75 §:ssä hankintasopimuksen osiin jakamisesta, noudatettaisiin pykälässä säädettyjä markkinakartoituksen tekemistä sekä hankinnan jakamista osiin koskevia velvollisuuksia. Hankintalakiin säädettävät velvollisuudet poikkeavat monin osin jätelaissa säädetyistä velvollisuuksista tehdä markkinakartoitus ja jakaa hankinnat osiin. Täsmennys olisi tarpeen tehdä päällekkäiseen sääntelyyn liittyvän tulkintaepävarmuuden poistamiseksi. Lisäksi pykälästä poistettaisiin tarpeettomana poikkeaminen hankintalain 146 §:n 2 momentin 2 kohdasta, sillä hankintalakia koskevan muutosesityksen mukaan hankintasopimuksen jakamatta jättäminen voitaisiin jatkossa saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella, kuten voimassa olevassa jätelaissa on säädetty.

44 §. Kirjanpito jätehuoltopalvelusta ja kuljettajan tiedonantovelvollisuus. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi. Kunnan hoitaessa 33 §:ssä säädettyä kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua tiedot tarjottujen palvelujen liikevaihdosta ja taloudellisesta tuloksesta olisi eriteltävä kirjanpidossa ja palveluista olisi laadittava tilikausittain erilliset tuloslaskelmat. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä laskelmaan sisällytettävistä tiedoista. Nykyisin voimassa oleva velvollisuus eriyttää markkinaehtoisien toiminnan kirjanpito korvattaisiin uuteen 2 momenttiin lisättävällä informatiivisella viittauksella kilpailulain 30 d §:ään, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyisi 3 momentiksi ja nykyinen 3 momentti 4 momentiksi.

Velvollisuus eriyttää toissijaisella vastuulla hoidettua palvelua koskeva kirjanpito olisi uusi. Kirjanpidollinen eriyttäminen edistäisi toiminnan läpinäkyvyyttä, vaikka ei itsessään takaisi sitä, että toissijaista jätehuoltopalvelua annetaan esityksessä tarkoitettuun tavoin vain aidossa markkinapuuttilanteessa. Tietojen kirjaaminen ja julkaiseminen toissijaisen vastuun

---

¹¹⁷ HE 2 / 2026 vp.

palveluiden tarjonnan laajuudesta on tärkeää, jotta sekä jätelain noudattamista valvovat valvontaviranomaiset että markkinatoimijat voisivat seurata kunnallisten jätelaitosten harjoittaman toissijaisen vastuun palvelun laajuutta ja varmistua siitä, että palvelun tarjoamiselle asetetut edellytykset täyttyvät.

Voimassa olevan säännöksen mukaan kuntien jätelaitosten on eriteltävä kirjanpidossaan ainoastaan markkinaehtoisesti tarjottujen palvelujen liikevaihto ja taloudellinen tulos, minkä lisäksi näistä palveluista on laadittava tilikausittain erilliset laskelmat. Markkinaehtoisen toiminnan kirjanpidon eriyttämisestä on säädetty kilpailulain (948/2011) 30 d §:ssä huomattavasti yksityiskohtaisemmin kuin voimassa olevassa jätelain säännöksessä. Ehdotuksen perusteella kuntien tulisi siten jatkossa eriyttää kirjanpidossaan toissijainen jätehuoltopalvelu sekä markkinaehtoinen toiminta jätelain 32 §:n perusteella järjestetystä toiminnasta.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto valvoo kilpailulain mukaista kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan taloudellisen toiminnan kirjanpidon eriyttämistä. Toissijaisen jätehuoltopalvelun kirjanpidon eriyttämistä koskevaa vaatimusta valvoisi kyseisen laitoksen jätelain mukainen valvoja.

78 §. Kunnan jätemaksu. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittävän jätemaksun tulee sisältää kohtuullinen tuotto toimintaan sitoutuneelle pääomalle. Ehdotetun muutoksen tarkoituksena on, että toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittävän jätemaksun tulisi aina sisältää kohtuullinen tuotto sille pääomalle, jonka kunta on sitonut toissijaisesta jätehuoltovastuusta johtuvien velvollisuuksien hoitamiseen. Kertynyttä tuottoa voitaisiin kohdentaa lakisääteisten tehtävien, mukaan lukien toissijaisen jätehuoltokapasiteetin, edellyttämiin investointeihin. Kohtuullisen tuoton arviointi vaatii tapauskohtaista harkintaa, eikä ole mahdollista esittää yleisesti, minkä suuruista tuottoa pidettäisiin kohtuullisena.

Toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittävän jätemaksun tulisi sisältää kate, minkä lisäksi sen tulee kattaa nimenomaan toissijaisen jätehuoltopalvelun järjestämisestä aiheutuvat kustannukset, kuten kunnan jätelaitokselle jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustan käytöstä, toiminnan raportoinnista ja kirjanpidon eriyttämisestä sekä kunnan toissijaiseen jätehuoltopalveluun liittyvästä neuvonnasta aiheutuvat hallinnolliset kustannukset. Toissijaisen jätehuoltopalvelun järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia ei tule kompensoida eikä kattaa kotitalouksilta perittävillä jätemaksuilla taikka markkinaehtoisen toiminnan tuloilla. Kunnan tulisi myös määrittellä jätelain 79 §:n nojalla hyväksymässään jätetaksassa kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevat maksuperusteet mahdollisimman yksiselitteisesti.

Voimassa oleva jätelain sääntely mahdollistaa toissijaisen jätehuoltopalvelun hinnoittelemisen ilman katetavoitetta eli lähtökohtaisesti edullisemmin kuin mitä markkinaehtoisesti toimivat yksityiset jäteyhtiöt hinnoittelevat tarjoamansa palvelut. Kun toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittävään jätemaksuun olisi ehdotuksen mukaan aina lisättävä myös kate, voisi tämä nostaa toissijaisen jätehuoltopalveluiden jätemaksuja siten, ettei jätteenhaltijoilla olisi enää hinnan perusteella kannustinta valita toissijaista jätehuoltopalvelua yksityisen yrityksen tarjoaman palvelun sijasta. Tämän voidaan olettaa parantavan kilpailuneutraliteettia jätealalla, kun toissijainen jätehuoltopalvelu olisi hinnoiteltu lähtökohtaisesti samoin periaattein, kuin yksityinen toimija hinnoittelee palvelunsa.

Pykälän 5 momenttia olisi tarpeen täsmentää 3 momenttiin ehdotetun muutoksen perusteella. Momentissa täsmennettäisiin, että 32 §:n nojalla järjestetystä jätehuoltopalvelusta perittävällä jätemaksulla saa kerätä enintään kohtuullisen tuoton pääomalle. Säännös selkeyttäisi pääperiaatteen, jonka mukaan 32 §:n perusteella järjestetystä lakisääteisestä jätehuoltopalvelusta perittävällä jätemaksulla saisi kerätä enintään kohtuullisen tuoton pääomalle, kun taas 3 momentin

mukaisesti toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittävän jätemaksun tulisi ehdotuksen mukaan sisältää kate.

Lisäksi 5 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että jätemaksuilla kerätty tuotto on käytettävä jätehuoltopalveluiden ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Vaikka säännös olisi uusi, käy periaate ilmi voimassa olevasta jätelaista ja sen perusteluista.¹¹⁸ Kuntien jätehuollon maksut peritään julkisoikeudellisen jätetaksan perusteella ja niiden tarkoituksena on kattaa jätehuollon järjestämisestä syntyneet kustannukset, ei tuottaa voittoa. Kunta ei voi periä jätemaksuja muiden kuin 78 §:ssä säädettyjen kustannusten kattamiseen. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että jätemaksu perustuisi jätehuollon todellisiin kustannuksiin pitkän aikavälin investoinnit mukaan lukien. Säännöksen tarkoituksena on ollut, että säännös ehkäisisi ennalta myös jätehuollosta perittävien maksujen käytön piiloverotukseen.

Ehdotettu säännös vastaisi siten nykyistä käytäntöä. Asiasta on kuitenkin tarpeen säätää selkeästi lain tasolla ja selventää, että säännöksen perusteella lakisääteisen jätehuoltopalvelun tuottoa ei saisi tulouttaa esimerkiksi osinkoina jätelaitoksen omistaville kunnille. Säännös koskisi kaikkia kunnan jätelaitoksia niiden organisoitumistavasta riippumatta. Säännös ei estäisi markkinaehtoisesta toiminnasta peräisin olevan tuoton jakamista omistajille. Säännös varmistaisi osaltaan kilpailuneutraliteettia, sillä se korostaisi kunnan velvollisuutta pitää erillään markkinaehtoinen ja lakisääteinen tehtävä, mukaan lukien toissijaisen vastuun jätehuoltopalvelu, niin kirjanpidossaan kuin mahdollisen voiton tuloutusvaiheessa. Lisäksi ehdotettu säännös korostaisi lakisääteisten tehtävien luonnetta yleishyödyllisenä palveluna, jonka tavoitteena ei tule olla liikeloudellisen voiton tai omistajien taloudellisen hyödyn tavoittelu.

124 §. Tarkastukset ja valvontasuunnitelmat. Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti, minkä johdosta nykyinen 5 momentti siirtyisi 6 momentiksi. Ehdotuksen mukaan toimivaltaisen valvontaviranomaisen olisi määräajoin asianmukaisesti tarkastettava kunnan tai 43 §:ssä tarkoitettua yhtiön antama 33 §:n mukainen toissijainen jätehuoltopalvelu tarpeellisessa laajuudessa. Valvontaviranomaisen olisi laadittava suunnitelma kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun valvontaa varten. Suunnitelma voitaisiin laatia osana muuta valvonnan suunnittelua. Velvollisuus olisi uusi, sillä voimassa olevan lain mukaan viranomaiselle ei ole säädetty säännöllistä tarkastusvelvollisuutta.

Kunnan jätelaitosten antamaa toissijaista jätehuoltopalvelua valvoo kyseisen laitoksen jätelain mukainen valvontaviranomainen, joka on yleensä lupa- ja valvontavirasto. Toissijaisen vastuun palveluiden ja niitä koskevan menettelyn valvonnan lisääminen lakisääteisiin valvontaviranomaisten tarkastuksiin ja valvontasuunnitelmiin tehostaisi toiminnan valvontaa. Toissijaisen jätehuoltopalvelun valvontaa voitaisiin tehdä osana jätelaitoksen ympäristöluvanvaraisen toiminnan ympäristönsuojelulain 168 §:ssä tarkoitettua valvontaa. Ympäristönsuojelulain ja jätelain mukaisista tarkastuksista voitaisiin harkinnan mukaan laatia yhteinen valvontasuunnitelma. Valvontaa voitaisiin vaihtoehtoisesti tehdä erillisenä valvontana, valvontaviranomaisen harkitsemalla tavalla ja tarkastusvälillä.

Jätteen haltijoita eli yrityksiä, jotka ovat pyytäneet toissijaista jätehuoltopalvelua, valvoo voimassa olevan lain perusteella kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, jollei kysymys ole Lupa- ja valvontaviraston valvonnan piiriin kuuluva ympäristöluvanvarainen toiminnanharjoittaja. Vaikka ehdotettu määräajoin tehtävä tarkastus kohdistettaisiin kunnan jätelaitokseen, vaikuttaisi valvonnan tehostuminen käytännössä myös toissijaista jätehuoltopalvelua käyttäviin

---

¹¹⁸ HE 199/2010 vp. s. 109-110.

yrityksiin. Valvovat viranomaiset voivat käytännössä tehdä yhteistyötä keskenään ja ilmoittaa valvonnassaan havaitsemista puutteista sille viranomaiselle, jonka toimivaltaan asia kuuluu.

145 a §. *Sidos- ja hankintayksiköitä koskevat erityiset säännökset.* Pykälään tehtäisiin tarvittavat muutokset ulosmyyntirajan laskemiseksi viiteen prosenttiin kolmen vuoden mittaisen siirtymäajan kuluessa. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin selkeyden vuoksi, että voimassa olevaa ulosmyyntirajaa noudatettaisiin 31.12.2029 saakka. Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka mukaan kunnan jätehuollon toimialalla toimiviin sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettava prosenttiosuus olisi 1 päivästä tammikuuta 2030 viisi eikä niihin sovellettaisi 500 000 euron rajoitusta. Lisäksi säädettäisiin, että hankintalain 15 §:n 2 momentin mukaista kolmen vuoden keskimääräistä kokonaisliikevaihtoa sovellettaisiin prosenttiosuuden määrittämisessä 1 päivästä tammikuuta 2033. Vuosina 2030–2032 prosenttiosuutta määritettäessä perusteena käytettäisiin sopimuksen tekemistä edeltävän kalenterivuoden liikevaihtoa tai muuta vastaavaa toimintaan perustuvaa määrää.

Kolmen vuoden mittaisen siirtymäajan kuluessa tapahtuvalla ulosmyyntirajan laskemisella pyrittäisiin varmistamaan muutoksen hallittu toteuttaminen ja mahdollistettaisiin kuntien jäteyhtiöille aikaa sopeuttaa toimintaansa. Hankintalaissa säädettyä 500 000 euron rajaa ei sovellettaisi jätehuollon toimialalla toimiviin sidosyksiköihin. Raja olisi kunnan jäteyhtiöiden toiminta huomioiden hyvin tiukka ja saattaisi ylittyä jo yhden jätehuoltopalvelusopimuksen seurauksena (esimerkiksi suurten maa-ainesjäte-erien vastaanotto).

Hankintalain 15 §:n 2 momentin mukaan prosenttiosuutta määritettäessä perusteena on käytettävä sopimuksen tekemistä edeltävien kolmen vuoden keskimääräistä kokonaisliikevaihtoa tai muuta vastaavaa toimintaan perustuvaa määrää. Tämä laskentasääntö otettaisiin käyttöön sen jälkeen, kun kolme vuotta on kulunut ulosmyyntirajan laskemisesta viiteen prosenttiin eli vuodesta 2033 alkaen. Muussa tapauksessa ulosmyyntiraja voisi ylittyä, vaikka sidosyksikkö olisi heti vuonna 2030 laskenut markkinaehtoisen myyntinsä alle 5 prosentin rajan, jos edeltävänä kahtena vuonna ulosmyynti on ollut yli 5 prosenttia. Vuosina 2030–2032 prosenttiosuutta määritettäessä tarkasteltaisiin jäteyhtiön liikevaihtoa aina jälkikäteen yksi vuosi kerrallaan käyttäen perusteena sopimuksen tekemistä edeltävän kalenterivuoden liikevaihtoa tai muuta vastaavaa toimintaan perustuvaa määrää. Hankintalain mukainen laskentasääntö voitaisiin siten ottaa käyttöön vasta kolmen vuoden mittaisen siirtymäajan jälkeen. Sopeuttamistoimilla voi myös olla vaikutuksia kunnan jäteyhtiön nykyisiin sopimusjärjestelyihin asiakkaiden, palveluntuottajien ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Riittävän pitkä siirtymäaika viiden prosentin ulosmyyntirajan soveltamiselle on välttämätön, jotta tarvittavat sopeuttamistoimet voidaan tehdä hallitusti jätehuollon toimintavarmuus turvaten.

Ehdotettua ulosmyyntirajaa sovellettaisiin kunnan jäteyhtiön tuottamiin jätehuoltopalveluihin, kuten jätteen kuljetus- ja käsittelypalveluihin. Kunnan jäteyhtiöt joutuisivat sopeuttamaan toimintaansa ulosmyyntirajan ylittävän markkinaehtoisen toiminnan osalta. Sopeuttamisessa olisi huomioitava EUT:n ratkaisu, jonka mukaan sidosyksikön liikevaihtoon tulee laskea mukaan myös sen markkinoilla toimivan tytäryhtiön liikevaihto. Kuntien jäteyhtiöiden on huomioitava EUT:n ratkaisu toiminnassaan ja järjestettävä toimintansa siten, että se on EU:n ja kansallisen lainsäädännön mukaista. Ehdotettu ulosmyyntirajan laskeminen avaisi markkinoita ja parantaisi yksityisten jätehuoltoyritysten liiketoimintamahdollisuuksia.

Pykälän 2 momentista ehdotetaan lisäksi poistettavaksi viittaus, jonka mukaan muutoin noudatetaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia. Koska jätelain 36 §:ssä on säädetty jätteenkuljetuspalveluiden hankinnassa noudatettavista menettelyistä, on viittaus epätarkka. Viittauksen poistaminen ei kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että muilta osin

jätehuollon toimialalla toimivien hankintayksiköiden on noudatettava hankinnoissaan hankintalakea.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että hankintalaista poiketen kunnan jätehuollon toimialalla toimiviin sidosyksiköihin ei sovellettaisi 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimusta. Hankintalain muutosta koskevan hallituksen esityksen¹¹⁹ mukaan tarkoitus on, että jätelain uudistuksen yhteydessä säädetään jätealan sidosyksiköitä koskeva poikkeus esitetystä hankintalain 15 §:n mukaisesta 10 prosentin vähimmäisomistusosuusvaatimuksesta.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Lakiehdotukseen liittyvät yksityiskohtaiset säännökset annettaisiin asetuksilla. Jäteasetukseen lisättäisiin uusi säännös, jossa määriteltäisiin syyt, joiden perusteella jätteen haltija voisi hylätä tietoaalustassa saamansa tarjouksen. Asetuksella voitaisiin myös antaa tarkempia säännöksiä 33 §:n 4 momentissa tarkoitettuun yhteenvetoon sisällytettävistä tiedoista.

Jäteasetukseen lisättäisiin uusi 52 a §, jonka mukaan jätteen haltija voisi hylätä jätelain 33 §:n 2 momentissa tarkoitettujen jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustassa saamansa jätehuoltopalvelua koskevan tarjouksen, jos:

1. tarjottu palvelu tai sen ajankohta ei vastaa tarjouspyyntöä tai tarjous on muutoin tarjouspyynnön vastainen;
2. tarjoaja on laiminlyönyt lakisääteisen velvoitteensa tai ei täytä soveltuvuusvaatimuksia;
3. tarjottu palvelu ei täytä lainsäädännön vaatimuksia eikä ole siihen sovellettavissa säädöksissä ja määräyksissä asetettujen vaatimusten mukainen;
4. tarjous on puutteellinen tai tarjottu jätehuoltopalvelu ei vastaa tarjouspyynnön vähimmäisvaatimuksia,
5. tarjous on jätetty määräajan jälkeen;
6. kuljetusmatka tarjottuun palveluun on kohtuuttoman pitkä ottaen huomioon muun muassa kuljetuksesta aiheutuvat kustannukset ja päästöt;
7. tarjotun palvelun hinta on kohtuuton;
8. tarjottu palvelu koostuu pelkästään kunnan jätehuoltopalvelun välittämisestä; tai
9. tarjouksen hylkääminen on perusteltua muusta 1–8 kohtaan rinnastettavasta painavasta syystä.

---

¹¹⁹ HE 2/2026 vp. s. 22.

9 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2027.

Jos kunta hoitaa lain voimaantullessa jätteenkuljetuksia omana toimintanaan, kunta voisi ehdotetun siirtymäsäännöksen nojalla jatkaa jätteenkuljetusta enintään kolmen vuoden ajan. Siirtymäkausi olisi tarpeen, koska omasta tuotannosta siirtyminen takaisin jätteenkuljetuspalveluiden hankintaan kilpailuttamalla edellyttää riittävän pitkän ajan sekä valmistelulle että toteutukselle.

Kalenterivuoden alkuun ajoittuva voimaantulo olisi yhteneväinen kuntien jätelaitosten tilikausien kanssa ja helpottaisi siten lakimuutoksen vaikutuksien seurantaan tilikausien välillä.

Ehdotettua lakia täydentävä valtioneuvoston asetus jäteasetuksen muuttamisesta annetaan mahdollisimman pian lain vahvistamisen jälkeen.

10 Toimeenpano ja seuranta

Esitykseen sisältyvien lainsäädäntöehdotusten toimeenpanoa tehostetaan viranomaisille sekä muille sidosryhmille järjestettävällä tiedotuksella ja koulutuksella. Lisäksi jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustalle tehdään ehdotetuista säännöksistä aiheutuvat muutokset.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Tämän hallituksen esityksen valmistelun kanssa samanaikaisesti on käynnissä muita säädös-hankkeita, joilla on liityntöjä tämän esityksen tavoitteisiin, ehdotuksiin ja niiden arvioituihin vaikutuksiin.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain, rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamisesta sekä vesihuoltolain 4 f §:n säätämiseksi.¹²⁰ Esityksessä ehdotetaan muun ohella säädettäväksi sidosyksiköitä koskeva 10 prosentin vähimmäisomistusosuusvaatimus sekä uusia markkinakartoitusta ja hankintojen osiin jakamista koskevia vaatimuksia. Jäte-toimialaa koskeva poikkeus kyseisestä vaatimuksesta ehdotetaan säädettäväksi tällä esityksellä.

Ympäristöministeriö valmistelee jätelain muutosta, jonka tarkoituksena on erityisesti kierrätyksen lisääminen ja kierrätyskelpoisen jätteen polton hillintä.¹²¹ Lausunnoilla 1.-30.4.2026 olleessa luonnoksessa hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi jätelain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta valmistellaan useita keinoja EU:n jätelain-säädännössä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi sekä jätteen kierrätyksen, lajittelun ja erilliskeräyksen parantamiseksi. Kierrätyksen tehostamista koskevalla jätelain muutosesityksellä ei arvioida olevan vaikutuksia kilpailuneutraliteettiin, markkinoiden avaamiseen tai kuntien jäteyhtiöiden toimintaan kilpailluilla markkinoilla. Esitysluonnoksessa ehdotetaan kuitenkin muutoksia tarkastuksia ja valvontasuunnitelmaa koskevaan jätelain 124 §:ään, jota ehdotetaan muutettavaksi myös tässä esityksessä.

Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee energian alkuperätakuista annetun lain (1050/2021) muutosta (hankenumero TEM035:00/2023)¹²², jolla pantaisiin täytäntöön hukkalämmön määrittelmää koskeva Petteri Orpon hallituksen puoliväliriihen 2025 kirjaus. Lausunnoilla 27.3.-8.5.2026 olleen hallituksen esitysluonnoksen suhdetta tähän esitykseen käsitellään jaksossa 4.2.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy vuoden 2027 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Tarjousten hylkäämisen syiden perustelevuus sekä olennaisten tietojen raportoinnin arvioidaan edellyttävän Materiaalitorin kertaluontoista järjestelmän kehittämiskustannusta yhteensä 100 000 euroa sekä jatkuvia tietoaalustan ylläpitokustannuksia 100 000 euroa vuodessa.

---

¹²⁰ HE 2/2026 vp.

¹²¹ [Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi jätelain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta \(kierrätyksen lisääminen ja polton hillintä\) - Valtioneuvosto](#)

¹²² [Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi energian alkuperätakuista annetun lain muuttamisesta - Työ- ja elinkeinoministeriö](#)

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Esitys laiksi jätelain muuttamisesta sisältää perustuslain näkökulmasta merkityksellisiä säännösehdoituksia. Esitykseen liittyvät keskeiset perusoikeudet ovat vastuuta ympäristöstä koskeva perustuslain 20 §, 15 §:ssä säädetty omaisuuden suoja, 6 §:ssä säädetty yhdenvertaisuus sekä 18 §:ssä säädetty elinkeinovapaus. Myös kuntien itsehallintoa koskeva perustuslain 121 § on otettava huomioon. Voimassa olevan jätelain perustuslain mukaisuutta arvioitiin laajasti hallituksen esityksessä jätelaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 199/2010 vp) sekä asiaa koskevassa perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 58/2010 vp). Tuolloin esitetyt arviot pätevät pitkälti edelleen.

Kunnalla säilyisi ehdotuksen mukaan velvollisuus järjestää jätehuolto toissijaisesti tilanteissa, joissa muuta jätehuollon palvelutarjontaa ei ole kohtuullisesti saatavilla. Nykyistä menettelyä tarkennettaisiin, minkä lisäksi toissijaisen jätehuoltopalvelun läpinäkyvyyttä parannettaisiin ja valvontaa tehostettaisiin. Kunnan vastuu toteuttaa perustuslain 20 §:n mukaista ympäristöperusoikeutta sekä 6 §:n yhdenvertaisuusperiaatetta, joiden avulla varmistetaan asianmukainen jätehuolto ja jätehuoltopalvelujen saatavuus kaikille jätteen tuottajille kaikissa olosuhteissa (PeVL 58/2010 vp). Jätehuolto on välttämättömyyspalvelu, jonka edellytyksistä julkisen vallan on viime kädessä huolehdittava. Ehdotus voi heikentää kunnan jätehuoltopalveluiden saatavuutta elinkeinoelämälle alueilla, joilla kunnan markkinaehtoisen toiminnan rajaaminen johtaa kunnan nykyisen käsittelykapasiteetin sopeuttamiseen. Kunta voisi tarjota palvelut toissijaisena jätehuoltopalveluna silloin, kun yksityistä palvelutarjontaa ei alueella ole. Kunnan markkinaehtoisen toiminnan rajaamisen myötä alueille voisi syntyä uutta yksityistä palvelutarjontaa vastaamaan kysyntää. Esitys ei olisi erityisen ongelmallinen ympäristöperusoikeuden kannalta.

Kun toissijaisen jätehuoltopalvelun antaminen rajattaisiin vain aitoihin markkinapuutetilanteisiin ja samaan aikaan rajoitettaisiin kunnan toimintaa kilpailluilla markkinoilla, markkinaehtoisesti toimivien yksityisten jätehuoltoyritysten mahdollisuudet liiketoiminnan kasvattamiselle paranisivat. Tämän voidaan katsoa edistävän perustuslain 18 §:ssä tarkoitetun elinkeinovapauden toteutumista.

Ehdotuksen mukainen ulosmyyntirajan laskeminen viiteen prosenttiin kunnan jäteyhtiön liikevaihdosta voisi vaikuttaa kunnan jäteyhtiön tekemiin sopimuksiin, kuten pitkäaikaisiin jätteen käsittelypalvelua koskeviin palvelusopimuksiin. Perustuslain 15 §:n mukainen omaisuuden suoja turvaa myös sopimussuhteiden pysyvyyttä, joskaan kielto puuttua taannehtivasti sopimussuhteiden koskemattomuuteen ei ole ehdoton. Perustuslain omaisuudensuoja turvaa sopimussuhteiden pysyvyyttä ja siihen sisältyy ajatus perusteltujen odotusten suojaamisesta taloudellisissa asioissa. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan kielto puuttua taannehtivasti sopimussuhteiden koskemattomuuteen ei ole ehdoton (PeVL 42/2006 vp, s. 4/I, PeVL 63/2002 vp, s. 2/II ja PeVL 37/1998 vp, s. 2/I). Perustuslakivaliokunnan mukaan perusteltujen odotusten suojaan kuuluu oikeus luottaa sopimussuhteen kannalta olennaisia oikeuksia ja velvollisuuksia sääntelevän lainsäädännön pysyvyyteen siten, että tällaisia seikkoja ei voida säännellä tavalla, joka kohtuuttomasti heikentäisi sopimusosapuolten asemaa (PeVL 42/2006 vp, s. 4/I ja PeVL 21/2004 vp, s. 3/I). Tässä yhteydessä sopimussuhteisiin puuttumisen perustuslaillisen arvioinnin kannalta merkitystä on myös sillä, että jätetoimiala on varsin säännelty toimiala. Painavien yleisten etujen vuoksi vahvasti säännellyillä markkinoilla toimivat elinkeinonharjoittajat tai kunnat eivät perustuslakivaliokunnan mukaan voi perustellusti odottaa lainsäädännön pysyvän kaikissa oloissa muuttumattomana (PeVL 24/2021 vp, kappale 14 ja siinä viitatus perustuslakivaliokunnan lausunnot). Sopimusmuutoksista voi aiheutua taloudellisia menetyksiä kuntien jäteyhtiöiden sopimuskumppaneille. Joillakin alueilla muutokset käsittelylaitoksiin ohjautuvissa jättemäärissä voivat olla merkittävät. Perusteltujen odotusten suojan kannalta on tärkeää, että laissa säädetään siirtymäajasta, jotta kuntien sopimuskumppaneille, kunnille ja

kuntien jäteyhtiöille jää aikaa sopeuttaa toimintansa muuttuviin olosuhteisiin. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä riittävänä siirtymäaikana jätteenkuljetusurakkasopimusten muutoksia koskeneissa tilanteissa on pidetty 3–4 vuotta (PeVL 58/2010 vp, PeVL 41/2010 vp, PeVL 36/2010 vp). Ehdotetut muutokset eivät vaikutusarvion perusteella kohdistu jätteenkuljetusurakkasopimuksiin vaan jätteenkäsittelyä koskeviin sopimuksiin. Kolmen vuoden siirtymäaikaa voidaan kuitenkin pitää riittävänä myös muiden sopimusten näkökulmasta eikä ehdotus siten ole ongelmallinen perustuslain kannalta.

Perustuslain 121 §:n mukaan kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä tulee säätää lailla. Jätelain 36 §:ään ehdotetun muutoksen mukaan kunnan olisi hankittava jätteenkuljetuspalvelut kilpailuttamalla. Kilpailuttamisvelvollisuus rajaisi kunnilta mahdollisuuden tuottaa jätteenkuljetuspalvelut omana tuotantona. Arvioitaessa ehdotetun sääntelyn suhdetta perustuslain 121 §:ään on vakiintuneen perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan (esim. PeVL 67/2014 vp, PeVL 40/2014 vp ja PeVL 16/2014 vp) kiinnitettävä huomiota siihen, ettei lakiehdotuksen vaikutuksia voida arvioida vain valtakunnallisesti koko kuntasektorin tasolla. Perustuslailla suojattu asukkaiden itsehallinto toteutuu jokaisessa kunnassa erikseen, jolloin sääntelyn vaikutuksia on tarkasteltava myös yksittäisten kuntien ja erilaisten kuntatyyppien tasolla. Käytännössä kunnat ja niiden jätelaitokset hankkivat lähes kaikki jätteenkuljetuspalvelut kilpailuttamalla muutamaa poikkeustapausta lukuun ottamatta, sillä jätteenkuljetuspalveluita on tarjolla markkinaehtoisesti kaikkialla Suomessa. Kilpailuttamisvelvollisuuden säätäminen vaikuttaisi välittömästi vain niiden harvojen kuntien alueella, jotka parhaillaan tuottavat kuljetuspalvelut itse. Tällaisia järjestelyitä on vain muutaman yksittäisen kunnan alueella. Toisaalta kilpailuttamisvelvollisuus tarkoittaisi kaikkien kuntien osalta sitä, että jätteenkuljetusten järjestäminen omana tuotantona ei olisi enää käytettävissä oleva vaihtoehto poikkeustilanteita lukuun ottamatta. Kilpailuttamisvelvollisuus ei olisi ehdoton, vaan siitä voisi poiketa erityisen painavasta syystä. Tällainen painava syy olisi esimerkiksi tilanne, jossa kunnan kilpailutukseen ei olisi saatu lainkaan tarjouksia tai vain yksi tarjous. Vaikka ehdotuksella rajataan hieman kunnan itsehallintoa, ehdotettu sääntely ei vaarantaisi kunnan lakisääteisten tehtävien asianmukaista hoitamista eikä jätehuolto- ja jätteenkäsittelypalveluiden saatavuutta missään päin Suomea. Esitys parantaisi jätemarkkinoiden ennakoitavuutta ja vakauttaisi yksityisten jätehuoltoalan yritysten toimintaympäristöä. Esitystä ei ole pidettävä erityisen ongelmallisena kunnan itsehallinnon toteutumisen kannalta.

Edellä kerrotuilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

jätelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan jätelain (646/2011) 33 §:n 2–5 momentti, 36 §:n 3 momentti, 44 §:n 1 momentti, 78 §:n 3 ja 5 momentti ja 145 a §, sellaisina kuin ne ovat 33 § laeissa 438/2019 ja 714/2021, 36 §:n 3 momentti laissa 714/2021, 44 §:n 1 momentti ja 78 §:n 3 ja 5 momentti laissa 438/2019 sekä 145 a § laissa 1148/2022,

lisätään 36 §:ään, sellaisena kuin se osaksi on laissa 714/2021, uusi 3 momentti, jolloin muutettu 3 momentti siirtyy 4 momentiksi ja nykyinen 4 momentti 5 momentiksi, 44 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi ja nykyinen 3 momentti 4 momentiksi, 124 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 834/2017, 799/2025 ja 188/2026, uusi 5 momentti, jolloin nykyinen 5 momentti siirtyy 6 momentiksi, seuraavasti:

33 §

Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu

Jos kysymyksessä on muusta kuin ennalta arvaamattomasta kiireestä johtuva kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu, jonka arvo on vähintään 2 000 euroa vuodessa, 1 momentissa tarkoitettun muun palvelutarjonnan puutteen toteamisen ja kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan pyynnön edellytyksenä on, että jätteen haltija on julkaissut 143 a §:ssä tarkoitettussa jätteiden ja sivuvirtojen tietolustassa tarjouspyynnön tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta ja että tarjouspyyntöä vastaavaa palvelua ei ole kohtuullisesti saatavilla jätteen haltijan asettamassa vähintään 14 vuorokauden määräajassa. Edellytys ei koske julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 5 §:ssä eikä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 5 §:ssä tarkoitettua hankintayksikköä silloin, kun se tekee hankintailmoituksen tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta internet-osoitteessa www.hankintailmoitukset.fi. Jos jätteen haltija hylkää tarjouspyyntönsä annetut tarjoukset ja tekee kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan pyynnön, on hylkäämisen syyt perusteltava tietolustassa.

Kunnan on tehtävä jätteen haltijan kanssa 2 momentissa tarkoitettusta kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta sopimus, jonka kesto voi olla enintään kolme vuotta kerrallaan ja jonka osapuolet voivat irtisanoa sopimuksessa määritellyn irtisanomisajan kuluttua. Sopimuksen voi jätteen haltijan puolesta tehdä 1 momentissa tarkoitettu jätteen kuljettaja tai muu toimija. Jos sopimus tehdään muualla kuin jätteiden ja sivuvirtojen tietolustassa, kunnan on toimitettava olennaiset tiedot sopimuksesta tietolustaan viimeistään 14 vuorokauden kuluttua sopimuksen tekemisestä. Toissijaisesta jätehuoltopalvelusta tehtävän sopimuksen tulee olennaisin osin vastata tietolustalla julkaistua tarjouspyyntöä.

Kunnan on toimitettava vuosittain maaliskuun loppuun mennessä jätteiden ja sivuvirtojen tietolustaan tiedot edellisen kalenterivuoden aikana annetun kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun kokonaisarvosta, palvelua käyttäneiden jätteen haltijoiden kokonaismäärästä sekä palveluun sisältyneiden jätteiden kokonaismäärästä tonneina jätelajeittain ja käsittelymenetelmittäin eriteltyinä. Tiedot on toimitettava erikseen 3 momentissa tarkoitettun sopimuksen nojalla annetusta ja muusta toissijaisesta jätehuoltopalvelusta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettuun kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevaan pyyntöön sisällytettävistä tiedoista, 2 momentissa tarkoitettuun tarjouspyyntöön sisällytettävistä tiedoista ja samassa momentissa tarkoitetuista hylkäämisen syistä sekä 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista tiedoista.

36 §

Kunnan järjestämä jätteenkuljetus

Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa kunnan on hankittava jätteenkuljetuspalvelut kilpailuttamalla ne noudattaen julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia. Kilpailuttamisvelvollisuudesta voidaan erityisen painavasta syystä poiketa enintään viideksi vuodeksi.

Poiketen siitä, mitä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 65 §:ssä säädetään markkinakartoituksesta sekä 75 §:ssä hankintasopimuksen osiin jakamisesta, kunnan on kiinteistöittäisten jätteenkuljetuspalvelujen hankintoja suunnitellessaan tehtävä markkinakartoitus. Tarjouspyynnössä jätteenkuljetuspalvelujen kesto on määriteltävä sekä hankinnat ajoitettava siten, että kaiken kokoisilla yrityksillä on mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuihin. Kuljetushankinnat on kilpailutettava osiin jaettuina siten, että useampi kuin yksi yritys voidaan valita palvelun tuottajaksi. Jakamisvelvoitteesta voidaan poiketa vain, jos jakaminen heikentäisi merkittävästi hankinnan kustannustehokkuutta tai muusta vastaavasta, hyvin perustellusta syystä.

---

44 §

Kirjanpito jätehuoltopalvelusta ja kuljettajan tiedonantovelvollisuus

Kunnan hoitaessa 33 §:ssä säädettyä kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua, tiedot tarjottujen palvelujen liikevaihdosta ja taloudellisesta tuloksesta on eriteltävä kirjanpidossa ja palveluista on laadittava tilikausittain erilliset laskelmat. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä laskelmaan sisällytettävistä tiedoista.

Kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan taloudellisen toiminnan kirjanpidon eriyttämisestä säädetään kilpailulain (948/2011) 30 d §:ssä.

---

78 §

Kunnan jätemaksu

Edellä 33 §:ssä tarkoitettua kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittävä jätemaksu ei saa alittaa 32 §:n nojalla järjestetystä lajiltaan ja laadultaan vastaavan jätteen jätehuoltopalvelusta perittävää jätemaksua, ja sen tulee sisältää kohtuullinen tuotto toimintaan sitoutuneelle pääomalle.

Edellä 32 §:n nojalla järjestetystä jätehuoltopalvelusta perittävällä jätemaksulla saa kerätä enintään kohtuullisen tuoton pääomalle. Jätemaksuilla kerätty tuotto on käytettävä jätehuoltopalveluiden ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

124 §

Tarkastukset ja valvontasuunnitelmat

Lisäksi toimivaltaisen valvontaviranomaisen on määräajoin asianmukaisesti tarkastettava kunnan tai 43 §:ssä tarkoitetun yhtiön antama 33 §:n mukainen toissijainen jätehuoltopalvelu tarpeellisessa laajuudessa. Valvontaviranomaisen on laadittava suunnitelma kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun valvontaa varten.

---

145 a §

Sidos- ja hankintayksiköitä koskevat erityiset säännökset

Poiketen siitä, mitä hankintalain 15 §:n 1 momentissa säädetään sidosyksiköihin ja 16 §:n 1 momentissa hankintayksiköihin sovellettavista prosenttiosuuksista ja euromääräisistä rajoituksista, kunnan jätehuollon toimialalla toimiviin sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettava prosenttiosuus on kymmenen eikä niihin sovelleta 500 000 euron rajoitusta 31 päivään joulukuuta 2029.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu kunnan jätehuollon sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettava prosenttiosuus on 1 päivästä tammikuuta 2030 viisi eikä niihin sovelleta 500 000 euron rajoitusta. Hankintalain 15 §:n 2 momentin mukaista kolmen vuoden keskimääräistä kokonaisliikevaihtoa sovelletaan prosenttiosuuden määrittämisessä 1 päivästä tammikuuta 2033. Vuosina 2030–2032 prosenttiosuutta määritettäessä perusteena on käytettävä sopimuksen tekemistä edeltävän kalenterivuoden liikevaihtoa tai muuta vastaavaa toimintaan perustuvaa määrää.

Poiketen siitä, mitä hankintalain 15 §:n 1 momentissa säädetään hankintayksikön vähimmäisomistusosuudesta, kunnan jätehuollon toimialalla toimiviin sidosyksiköihin ei sovelleta 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Kunta, joka on hoitanut lain voimaantullessa jätteenkuljetuksia omana toimintanaan, voi jatkaa järjestelyä enintään kolmen vuoden ajan tämän lain voimaantulosta.

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

ministeri Etunimi Sukunimi

Laki

jätelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan jätelain (646/2011) 33 §:n 2–5 momentti, 36 §:n 3 momentti, 44 §:n 1 momentti, 78 §:n 3 ja 5 momentti ja 145 a §, sellaisina kuin ne ovat 33 § laeissa 438/2019 ja 714/2021, 36 §:n 3 momentti laissa 714/2021, 44 §:n 1 momentti ja 78 §:n 3 ja 5 momentti laissa 438/2019 sekä 145 a § laissa 1148/2022,

lisätään 36 §:ään, sellaisena kuin se osaksi on laissa 714/2021, uusi 3 momentti, jolloin muutettu 3 momentti siirtyy 4 momentiksi ja nykyinen 4 momentti 5 momentiksi, 44 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi ja nykyinen 3 momentti 4 momentiksi, 124 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 834/2017, 799/2025 ja 188/2026, uusi 5 momentti, jolloin nykyinen 5 momentti siirtyy 6 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

33 §

33 §

Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu

Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu

Jos kysymyksessä on muusta kuin ennalta arvaamattomasta kiireestä johtuva kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu, jonka arvo on vähintään 2 000 euroa vuodessa, 1 momentissa tarkoitettun muun palvelutarjonnan puutteen toteamisen ja kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan pyynnön edellytyksenä on, että jätteen haltija on julkaissut 143 a §:ssä tarkoitettussa jätteiden ja sivuvirtojen tietolustassa tarjouspyynnön tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta ja että tarjouspyyntöä vastaavaa palvelua ei ole kohtuullisesti saatavilla jätteen haltijan asettamassa vähintään 14 vuorokauden määräajassa. Edellytys ei koske julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 5 §:ssä eikä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 5 §:ssä tarkoitettua hankintayksikköä silloin, kun se tekee hankintailmoituksen tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta internet-osoitteessa

---

Jos kysymyksessä on muusta kuin ennalta arvaamattomasta kiireestä johtuva kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu, jonka arvo on vähintään 2 000 euroa vuodessa, 1 momentissa tarkoitettun muun palvelutarjonnan puutteen toteamisen ja kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan pyynnön edellytyksenä on, että jätteen haltija on julkaissut 143 a §:ssä tarkoitettussa jätteiden ja sivuvirtojen tietolustassa tarjouspyynnön tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta ja että tarjouspyyntöä vastaavaa palvelua ei ole kohtuullisesti saatavilla jätteen haltijan asettamassa vähintään 14 vuorokauden määräajassa. Edellytys ei koske julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 5 §:ssä eikä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 5 §:ssä tarkoitettua hankintayksikköä silloin, kun se tekee hankintailmoituksen tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta internet-osoitteessa

www.hankintailmoitukset.fi.

Kunnan on tehtävä jätteen haltijan kanssa 2 momentissa tarkoitettu kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta sopimus, jonka kesto voi olla enintään kolme vuotta kerrallaan ja jonka osapuolet voivat irtisanoa sopimuksessa määritellyn irtisanomisajan kuluttua. Sopimuksen voi jätteen haltijan puolesta tehdä 1 momentissa tarkoitettu jätteen kuljettaja tai muu toimija. Jos sopimus tehdään muualla kuin jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustassa, kunnan on toimitettava olennaiset tiedot sopimuksesta tietoaalustaan viimeistään 14 vuorokauden kuluttua sopimuksen tekemisestä.

Kunnan on toimitettava vuosittain maaliskuun loppuun mennessä jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustaan *olennaiset* tiedot muun kuin 2 momentissa tarkoitettun kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun kokonaisarvosta ja palvelua käyttävien jätteen haltijoiden kokonaismäärästä sekä *olennaiset tiedot* annetusta palvelusta jätelajeittain ja käsittelymenetelmin eriteltyinä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevaan pyyntöön ja 2 momentissa tarkoitettuun tarjouspyyntöön sisällytettävistä tiedoista, 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista olennaisista tiedoista sekä muista näihin rinnastettavista seikoista.

www.hankintailmoitukset.fi. *Jos jätteen haltija hylkää tarjouspyyntöönsä annetut tarjoukset ja tekee kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan pyynnön, on hylkäämisen syyt perusteltava tietoaalustassa.*

Kunnan on tehtävä jätteen haltijan kanssa 2 momentissa tarkoitettu kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta sopimus, jonka kesto voi olla enintään kolme vuotta kerrallaan ja jonka osapuolet voivat irtisanoa sopimuksessa määritellyn irtisanomisajan kuluttua. Sopimuksen voi jätteen haltijan puolesta tehdä 1 momentissa tarkoitettu jätteen kuljettaja tai muu toimija. Jos sopimus tehdään muualla kuin jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustassa, kunnan on toimitettava olennaiset tiedot sopimuksesta tietoaalustaan viimeistään 14 vuorokauden kuluttua sopimuksen tekemisestä. *Toissijaisesta jätehuoltopalvelusta tehtävän sopimuksen tulee olennaisin osin vastata tietoaalustalla julkaistua tarjouspyyntöä.*

Kunnan on toimitettava vuosittain maaliskuun loppuun mennessä jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustaan *tiedot edellisen kalenterivuoden aikana annetun* kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun kokonaisarvosta, palvelua käyttäneiden jätteen haltijoiden kokonaismäärästä sekä *palveluun sisältyneiden jätteiden kokonaismäärästä tonneina* jätelajeittain ja käsittelymenetelmin eriteltyinä. *Tiedot on toimitettava erikseen 3 momentissa tarkoitettun sopimuksen nojalla annetusta ja muusta toissijaisesta jätehuoltopalvelusta.*

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä *1 momentissa tarkoitettuun* kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevaan pyyntöön *sisällytettävistä tiedoista*, 2 momentissa tarkoitettuun tarjouspyyntöön *sisällytettävistä tiedoista ja samassa momentissa tarkoitetuista hylkäämisen syistä* sekä 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista tiedoista.

*Kunnan järjestämä jätteenkuljetus**Kunnan järjestämä jätteenkuljetus*

Kunnan on kiinteistöittäisten jätteenkuljetuspalvelujen hankintoja suunnitellussa tehtävä markkinakartoitus. Tarjouspyynnössä jätteenkuljetuspalvelujen kesto on määriteltävä sekä hankinnat ajoitettava siten, että kaiken kokoisilla yrityksillä on mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuihin. Kuljetushankinnat on kilpailutettava osiin jaettuina siten, että useampi kuin yksi yritys voidaan valita palvelun tuottajaksi. Jakamisvelvoitteesta voidaan poiketa vain, jos jakaminen heikentäisi merkittävästi hankinnan kustannustehokkuutta tai muusta vastaavasta, hyvin perustellusta syystä. *Poiketen siitä, mitä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 146 §:n 2 momentin 2 kohdassa säädetään, edellä tässä pykälässä tarkoitettu hankinnan jakamatta jättäminen voidaan saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella.*

Kunnan on pyynnöstä annettava kiinteistön haltijalle tiedot kiinteistöltä kuljetetun jätteen määrästä ja toimituspaikasta jätelajeittain eriteltyinä.

Kirjanpito jätehuoltopalvelusta ja kuljettajan tiedonantovelvollisuus

Jos kunta tai 43 §:ssä tarkoitettu yhtiö hoitaa tässä luvussa kunnan velvollisuudeksi säädetyn jätehuollon lisäksi muuta jätehuoltoa, tiedot tarjottujen palvelujen liikevaihdosta ja taloudellisesta tuloksesta on eriteltävä kirjanpidossa ja palveluista on laadittava tilikausittain erilliset laskelmat. Valtioneuvoston

Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa kunnan on hankittava jätteenkuljetuspalvelut kilpailuttamalla ne noudattaen julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia. Kilpailuttamisvelvollisuudesta voidaan erityisen painavasta syystä poiketa enintään viideksi vuodeksi.

Poiketen siitä, mitä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 65 §:ssä säädetään markkinakartoituksesta sekä 75 §:ssä hankintasopimuksen osiin jakamisesta, kunnan on kiinteistöittäisten jätteenkuljetuspalvelujen hankintoja suunnitellussa tehtävä markkinakartoitus. Tarjouspyynnössä jätteenkuljetuspalvelujen kesto on määriteltävä sekä hankinnat ajoitettava siten, että kaiken kokoisilla yrityksillä on mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuihin. Kuljetushankinnat on kilpailutettava osiin jaettuina siten, että useampi kuin yksi yritys voidaan valita palvelun tuottajaksi. Jakamisvelvoitteesta voidaan poiketa vain, jos jakaminen heikentäisi merkittävästi hankinnan kustannustehokkuutta tai muusta vastaavasta, hyvin perustellusta syystä.

Kunnan on pyynnöstä annettava kiinteistön haltijalle tiedot kiinteistöltä kuljetetun jätteen määrästä ja toimituspaikasta jätelajeittain eriteltyinä.

Kirjanpito jätehuoltopalvelusta ja kuljettajan tiedonantovelvollisuus

Kunnan hoitaessa 33 §:ssä säädettyä kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua, tiedot tarjottujen palvelujen liikevaihdosta ja taloudellisesta tuloksesta on eriteltävä kirjanpidossa ja palveluista on laadittava tilikausittain erilliset laskelmat. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä laskelmaan sisällytettävistä tiedoista.

asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä laskelmaan sisällytettävistä tiedoista.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen laskelmien laatimisessa on soveltuvin osin noudatettava, mitä kirjanpitolaissa (1336/1997) säädetään tilinpäätöksestä. Tilintarkastajien on tarkastettava laskelmat osana kunnan tai yhtiön lakisääteistä tilintarkastusta. Laskelmat on liitettävä kunnan tai yhtiön tilinpäätökseen. Ne on julkaistava ja oltava saatavilla tietoverkossa.

Jätteen kuljettajan on annettava vastaanottajalle tiedot jätteen alkuperästä riittävästi eriteltyinä 1 momentissa tarkoitetun kirjanpidon toteuttamiseksi ja erillisen laskelman laatimiseksi, jos tämä kuljettaa kunnan tai kuntien omistaman yhtiön ylläpitämään käsittelyyn jätettä, jossa on sekä 32 tai 33 §:ssä tarkoitettua jätettä että muuta jätettä.

78 §

Kunnan jätemaksu

Edellä 33 §:ssä tarkoitettu kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittävä jätemaksu ei saa alittaa 32 §:n nojalla järjestetystä lajiltaan ja laadultaan vastaavan jätteen jätehuoltopalvelusta perittävää jätemaksua.

Jätemaksulla saa kerätä enintään kohtuullisen tuoton pääomalle.

124 §

Tarkastukset ja valvontasuunnitelmat

Kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan taloudellisen toiminnan kirjanpidon eriyttämisestä säädetään kilpailulain (948/2011) 30 d §:ssä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen laskelmien laatimisessa on soveltuvin osin noudatettava, mitä kirjanpitolaissa (1336/1997) säädetään tilinpäätöksestä. Tilintarkastajien on tarkastettava laskelmat osana kunnan tai yhtiön lakisääteistä tilintarkastusta. Laskelmat on liitettävä kunnan tai yhtiön tilinpäätökseen. Ne on julkaistava ja oltava saatavilla tietoverkossa.

Jätteen kuljettajan on annettava vastaanottajalle tiedot jätteen alkuperästä riittävästi eriteltyinä 1 momentissa tarkoitetun kirjanpidon toteuttamiseksi ja erillisen laskelman laatimiseksi, jos tämä kuljettaa kunnan tai kuntien omistaman yhtiön ylläpitämään käsittelyyn jätettä, jossa on sekä 32 tai 33 §:ssä tarkoitettua jätettä että muuta jätettä.

78 §

Kunnan jätemaksu

Edellä 33 §:ssä tarkoitettu kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittävä jätemaksu ei saa alittaa 32 §:n nojalla järjestetystä lajiltaan ja laadultaan vastaavan jätteen jätehuoltopalvelusta perittävää jätemaksua, ja sen tulee sisältää kohtuullinen tuotto toimintaan sitoutuneelle pääomalle.

Edellä 32 §:n nojalla järjestetystä jätehuoltopalvelusta perittävällä jätemaksulla saa kerätä enintään kohtuullisen tuoton pääomalle. Jätemaksuilla kerätty tuotto on käytettävä jätehuoltopalveluiden ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

124 §

Tarkastukset ja valvontasuunnitelmat

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tarkastuksia koskevien suunnitelmien sisällöstä ja laatimisesta, riskinarvioinnista sekä tarkastusten ja muun valvontatoiminnan järjestämisestä.

145 a §

Sidos- ja hankintayksiköitä koskevat erityiset säännökset

Poiketen siitä, mitä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 15 §:n 1 momentissa säädetään sidosyksiköihin ja 16 §:n 1 momentissa hankintayksiköihin sovellettavista prosenttiosuuksista ja euromääräisistä rajoituksista, kunnan jätehuollon toimialalla toimiviin sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettava prosenttiosuus on kymmenen eikä niihin sovelleta 500 000 euron rajoitusta.

Muutoin noudatetaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia.

Lisäksi toimivaltaisen valvontaviranomaisen on määräajoin asianmukaisesti tarkastettava kunnan tai 43 §:ssä tarkoitetun yhtiön antama 33 §:n mukainen toissijainen jätehuoltopalvelu tarpeellisessa laajuudessa. Valvontaviranomaisen on laadittava suunnitelma kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun valvontaa varten.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tarkastuksia koskevien suunnitelmien sisällöstä ja laatimisesta, riskinarvioinnista sekä tarkastusten ja muun valvontatoiminnan järjestämisestä.

145 a §

Sidos- ja hankintayksiköitä koskevat erityiset säännökset

Poiketen siitä, mitä *hankintalain* 15 §:n 1 momentissa säädetään sidosyksiköihin ja 16 §:n 1 momentissa hankintayksiköihin sovellettavista prosenttiosuuksista ja euromääräisistä rajoituksista, kunnan jätehuollon toimialalla toimiviin sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettava prosenttiosuus on kymmenen eikä niihin sovelleta 500 000 euron rajoitusta *31 päivään joulukuuta 2029*.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu kunnan jätehuollon sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettava prosenttiosuus on 1 päivästä tammikuuta 2030 viisi eikä niihin sovelleta 500 000 euron rajoitusta. Hankintalain 15 §:n 2 momentin mukaista kolmen vuoden keskimääräistä kokonaisliikevaihtoa sovelletaan prosenttiosuuden määrittämisessä 1 päivästä tammikuuta 2033. Vuosina 2030–2032 prosenttiosuutta määritettäessä perusteena on käytettävä sopimuksen tekemistä edeltävän kalanterivuoden liikevaihtoa tai muuta vastaavaa toimintaan perustuvaa määrää.

Poiketen siitä, mitä *hankintalain* 15 §:n 1 momentissa säädetään hankintayksikön vähimmäisomistusosuudesta, kunnan jätehuollon toimialalla toimiviin sidosyksiköihin ei

Voimassa oleva laki

Ehdotus

sovelleta 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimusta.

---

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Kunta, joka on hoitanut lain voimaantullessa jätteenkuljetuksia omana toimintanaan, voi jatkaa järjestelyä enintään kolmen vuoden ajan tämän lain voimaantulosta.*
